

51348

Mag. St. Dr.

P

~~Grammat. not.~~
~~157.~~

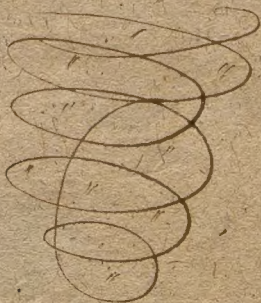
51348

I

Ex Libris

30 cent

Ignatii Rodusynski
o d. 2. Myeonia 1875

Ignacius Rodusynski

1883. X. 16.

GRAMMATYKA

ALBO

KRÓTKI I ŁATWY SPOSÓB

NAUCZENIA SIĘ

JĘZYKA WŁOSKIEGO.

w WARSZAWIE, 1782.

Nakładem i Drukiem MICHAŁA GRÖLLA,
Księgarza Nadwornego J. K. Mci.

BIBLIOTHE. UNIV.

PADUENONICA

57348
I

KRÓTKI I ŁATWY SPOSÓB
NAUCZENIA SIĘ
JĘZYKA WŁOSKIEGO.

Grammatyka jest sztuka, albo umiejętność, która nas dobrze mówić, i pisać naucza.

Włosi mają liter dwadzieścia jedną: — A, B, C, D, E, F, G, H, I, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, U, V, Z. — Z tych, samo-brzmiących jest pięć: — a, e, i, o, u, inne zaś współ-brzmiącemi nazywają się.

Lubo niepodobna bez żywey i uśnęy nauczyciela pomocy doskonale w jakim bądź języku nauczyć się wymawiania, z tym wszystkim kładą się tu niektóre w ogólności reguły, dostateczniejsze

onychże wyrażenie, którego piśmem określić trudno, nauczycielóm zostawiwszy.

C, przed *e*, albo *i*, wymawia się iak w polskim *cz*, *Cicerone*, *Cicero* *Cziczerone*: przed innémi zaś iak *k*.

Ch, iak *k*, *ciascheduno*, *ciascheduno* każdy.

G, przed *e*, albo *i*, iak u Polaków *dz*, *gingiva* *dziąsło* *dziendziwa*, przed innémi iak *g*.

Gl, ile razy następują po nim *a*, lub *i*, i czynią iedną syllabę, wymawia się iak podwójne *ll*, np. *migliore*, mówi się *milliore*, tak, że oboie *ll*, należą koniecznie do drugiey syllaby.

Gn, iak polskie *n*, *ogni* wszystek *oni*.

Gh, iak *g*, *luoghi* mieysca *luogi*.

H, samo przez się żadnego głosu nie wydaie.

S, między dwóma samo-brzmiącemi wymawia się iak w polskim *sz*, n. p. *cosa* rzecz, *koza*, wyjąwszy *cosi* tak, które się wymawia *kosi*.

Sce, sci, wymawia się iak w polskim *sze*, *szi*, tak: *scelerato* nieubożny, *szelerato*, *Scipione* Scypio, *Szypione*.

Z, iak polskie *c*, *zoppo*, *coppo*.

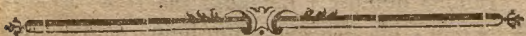
Inne wszystkie litery wymawiają się iak w języku polskim. W przykładzie następującym wszystkie te prawidła zawierają się gwiazdą oznaczone.

* * * * *
Ciascheduno *sa*, *che* *come* *non* *v'è* *cosa* *che*
 * * * * *
più *dispiaccia* *a* *Dio* *che* *l'ingratitude*, *ed* *in-*
 * * * * *
osservanza *de* *suoi* *precetti*, *così* *non* *v'è* *niente*,
 *
che

che cagioni maggiormente la desolazione dell'
 universo, che la cecità, e superbia degli uomini,
 la pazzia de Gentili, l'ignoranza, e l'ostinazione
 de' Giudei, e scismatici.

Ze zaś osim tylko liczy się części mowy (tyle
 bowiem jest rodzajów słów do każdego dyskursu
 wchodzących) to jest: *imie, zaimek, słowo, ucze-*
stnictwo, przysłowie, przekładanie, słaczenie, i
wtrącenie, albo interiekcya, z których cztery, pier-
 wsze deklinują się, drugie zaś nie; Grammatyka
 też ta na osim Rozdziałów podzielona będzie.

ROZDZIAŁ I.

o Imieniu.

*I*mie jest to, co rzecz samą, lub własność ięę tylko
 oznacza. Pierwszym sposobem wzięte, *istotnym*;
 drugim zaś *przydatnym* nazywa się.

Nie ma tu żadney potrzeby mówić o szczegó-
 lnym imienia podziale, tym bardzięę, że jeden jest,
 co i w każdym prawie ięęzku. O tych się tylko
 namieni, które odmianie podpadaią, a wielka jest
 we włoskim ięęzku dla własności iego liczba. Z
 tych iedne powiększeniu, drugie umniejszeniu po-
 dlegaia.

Ilekróć *imiona właściwie* oznaczają wielkość, i mają moc powiększania, kończą się na *one* w rodzaju męskim, w białogłowskim zaś na *ona otta*. *Dottorone* wielki Doktor. *Contadinotto* kmięd mały. *Contadinotta* chłopianka bogata. Nie kiedy jeszcze dla znaczniejszego wielkości wyrazu, białogłowski rodzaj zamienia się w męski; tak za *donnona*, *campanona*. Mówi się *domnone*, *campanone*, słuszna kobieta, dzwón wielki.

Imiona oznaczające pogardę. Kończą się na *uccio*, *azzo*, *azza*, *azzia*. Podobnych wiele się znajduje w języku polskim pospolicie kończących się na *sko*, np. *Cavallaccio*, szkapko, *lupaccio*, wilczyśko, *popolazzo*, motłoch gawiedz, *robaccia*, łachmany.

Imiona obfitość i mnogość znaczące. Kończą się na *ame*, np. *gentame* gmin ludu, *offame* kupałości.

Imiona umniejszenie wyrażające, pierwsze oznaczają przymilenie, i te kończą się na *ino*, *etto*, *ello*. Których też w polskim mamy podostatek, przymiuiących na końcu sylaby, *ina*, *atko*, *aczek*, *iczek*, i tym podobne. Naprzykład: *poverino*, *poveretto*, *poverello*, niebożatko, nieboraczek. Drugie oznaczające pośmiewisko, a te kończą się na *uccio*, *uolo*, *atto*, *attolo*, tak *capeluccio*, kapelusz wytarty, *triflanzuolo*, chorowity, *omiciatto*, *omiciuolo* człowieczek. Wszystkie zaś te imiona stają się rodzaju białogłowskiego zamieniwszy *o*, na *a*.

Jak zaś takie wszystkie imiona zwyczajne swoje kończenie odmieniają, każdy zastanowiwszy się
pomiar-

pomiarkować może bez przepisu prawideł. Na przykład: *Dottore* Doktor, odmieniwszy ostatnią literę *e*, na *o*, i dodawszy sylabę *ne*, będzie *dottorone* wielki Doktor, toż samo i o innych.

Imię przydatne porównywane bywa przez trzy stopnie. Pierwszy stopień ani rzecz iaką podwyższa, ani poniża, po prostu ie tylko wyraża; iak np. *felice* szczęśliwy. Drugi stopień troche podwyższa rzecz iaką, lub też poniża, np. *più*, albo *meno felice* szczęśliwszy, lub nie szczęśliwszy. Trzeci stopień albo nadto podwyższa, albo nadto poniża, np. *feliciſſimo* najszczęśliwszy. Litera *o* odmieniona w *a* sprawuie rodzaj białogłowski, *feliciſſima* najszczęśliwsza.

Dodawszy do pierwszego stopnia te partykuły *più*, albo *meno* staie się stopień drugi. Tak *più*, albo *meno dotto*, uczeńszy, lub mniéy uczony.

Wyimuią się iednak te cztery kończące się na *ore*; *maggiore* więkſzy, *minore* mniéyſzy, *peggiore* gorſzy, *migliore* lepszy. Częstokroć dla mocniéyszego wyrazu tym partykułóm *più* i *meno* przykładaią się te partykuły *vie-più*, *affai più*, *molto più*, np. *Cesare ſù affai più*, albo *molto meno forte di Pompeo*. Cezar był daleko mocniéyszym, lub słabszym nad Pompeiuſza.

Trzeci stopień formuie się odmieniwszy ostatnią literą *o*, albo *e*, na *i*, i dodawszy sylabę *ſſimo*, tak *dotto*, *dottiſſimo* uczony, nayuczeńszy.

Wyimuią się te cztery, *ottimo* naylepszy, *peſſimo* naygorſzy, *maſſimo* naywiękſzy, *minimo* nymniéyſzy. Nickiedy staie się trzeci stopień dodaw

wszy Artykuł *il, la*, do partykuły *più*, albo *meno* np. *il più bello di tutti*, naysięknieyszy ze wszystkich, *la più brutta delle donne* nayszpetniejszy z niewiaśc.

Imiona rachunkowe, czyli oznaczające liczbę, są troiakię. *Prosto-rachunkowe*, iako *uno, una*, raz ieden, iedna, *due* dwa, *tre* trzy, *quattro* czterę, *cinque* pięć, *sei* sześć, *sette* siedem, *otto* osim, *nove* dziewięć, *dieci* dziesięć, *undici* iedynaście, *dodici* dwanaście, *tredecì* trzynaście, *quattordici* czternaście, *quindici* piętnaście, *sedici* szesnaście, *diecisette* siedemnaście, *diciotto* osamnaście, *diecinove* dziewiętnaście, *venti* dwadzieścia, *vent'uno* dwadzieścia ieden, *trenta* trzydzieści, *quaranta* czterdzieści, *cinquanta* pięćdziesiąt, *sessanta* sześćdziesiąt, *settanta* siedemdziesiąt, *ottanta* osmdziesiąt, *novanta* dziewięćdziesiąt, *cento* sto, *cent'uno* sto ieden, *mila* tysiąc, *due mila* dwa tysiące, &c. Wszystkie te rachunkowe imiona są przydatniemi, np. *tre giovani* trzëy młodzieńcy, *sette donne* siedem niewiaśc. Czasem iednakże kładą się za istotne, np. *il due* dwa, *il tre* trzy, osobliwie w grze.

Porządkowe, iako to: *primo* piërwszy, *secondo* drugi, *terzo* trzeci, *quarto* czwarty, &c. Podobnie także nayeścię są przydatniemi. Mówi się bowiem *il primo uomo* piërwszy człowiek. Nie kiedy używają się za istotne tak *un terzo*, *un quarto*.

Na koniec dzielące, które zawsze są istotnemi, *decina* dziesiętek, *ventina* dwudziestka, *migliaio* tysiąc, *centinaio* sto.

Imiona

Imiona bądź istotne, bądź przydatne (iako też i zaimki) mają swoje cztery przymioty, *Artykuł*, *Rodzay*, *Liczbę*, i *Spadkowanie*, czyli *Deklinacyą*.

§. I.

o Artykule.

Artykuł jest to przydatek do imienia, lub zaimku nie z siebie samego nie znaczący, ale pokazujący imienia lub zaimku, rodzaj, liczbę, i spadek.

Artykuł ieden jest *determinujący*, który oznacza rzecz, iako tę a nie inną, drugi *nie determinujący*, który oznacza rzecz ogólnie wziętą.

Pierwszy jest troiaki *il*, i *lo* w męskim, *la* zaś w białogłówskim rodzaju.

Il, kładzie się przed imionami od litery współ-brzmiącej zaczynającemi się, naprzykład: *il padre* oyciec.

Lo, przed imionami od samo-brzmiącej, lub od litery *j*, po której druga współ-brzmiąca następuje, n. p. *l'autore* autor, *lo studio* nauka. Przyczyna używania tego artykułu jest, żeby uniknąć trzech liter współ-brzmiących zbiegu, co by czyniło głos uszom nie przyjemny. I dla tego kiedy ostatnia litera słowa poprzedzającego jest współ-brzmiąca, a drugie po nim następuje od dwóch współ-brzmiących zaczynające się, w tedy się dodaje na początku samo-brzmiąca *i*, nap. *in istato* w stanie, zamiast *in stato*, *con islapore* z podzi-

wieniem, zamiast *con stupore*. Przed imionami zaś, których początkowa litera jest samo-brzmiąca, ten artykuł *lo* apostrofuje się tym sposobem, nap. *nie lo autore*, ale *l'autore*, a to znowu dla uniknięcia zbiegu dwóch samo-brzmiących.

La dodać się wszystkim imionóm rodzaju biągłowskiego, nap. *la mano* ręka. Apostrofuje się także z téż przyczyny, przed imionami od samo-brzmiący zaczynającemi się, tak nie *la anima* dusza, ale *l'anima*. Co w deklinacyach nayiaśniéy przed *oczy* podpadnie.

Drugi Artykuł *nie determinuiący*, tak męskiemu, iako i biągłowskiemu, w mały i wielkiéy liczbie bez żadnéy dodać się różnicy i odmiany.

Używa się, iak namienilem wyżej z imionami rzecz ogólnie wziętą oznaczającemi.

Powtóre z imionami właściwemi, i zaimkami, czyli to *pytające* one są, czyli *pokazujące*, czyli na koniec *przypominające*. Wyjąwszy tylko ten jeden przypominający *il quale* który, *la quale* która.

Na koniec kładzie się z imionami ilkość, lub iakowość oznaczającemi. Jeżeli się kładzie przed imionami zaczynającemi się, od samo-brzmiący, w tedy iak i inne artykuły apostrofuje się. Wszytko się lepiéy w deklinacyach okaże.

Wiedzieć także potrzeba, że Włosi częstokroć używają słowa w sposobie niekończonym położonego, zamiast imienia iśotnego, i deklinują go z artykułem *il*, lub *lo* podług przepisów wyżej położonych, nap. *il saper troppo alle volte nuoce*,
umieć

umieć nazbyt nie kiedy szkodzi, co znaczy iedno z tym, *la troppa scienza alle volte nuoce* zbytnia umieietyńść nie kiedy szkodzi, *lo studiar troppo alle volte nuoce*, uczyć się zbytecznie czasem szkodzi.

§. 2.

o Rodzaiu.

Rodzaiów Włosi mają dwa *męski*, i *białogłowski*; poznać się rodzaj imion, albo z ich znaczenia, albo z zakończenia.

Kiedy imiona są właściwe męszczyzn, lub bożków, aniołów, lub znaczą urzędników, tudzież nazwiska mieścicy są rodzaju męskiego, nap. *Dio* Bóg, *Angelo* Anioł, *Pietro* Piotr, *Giove* Jowisz, *Principe* Xiążę, *Gennaro* Styczeń.

Imiona właściwe Kobiet, Bogiń, i Urzędniczek, są rodzaju białogłowskiego, nap. *Catarina* Katarzyna, *Venere* Wenera, *Principeffa* Księżniczka.

Z zakończenia. Pięć tylko zakończeń mają imiona w ięzyku Włoskim, to iest: *a, e, i, o, u*.

Imiona kończące się na *a*, są rodzaju białogłowskiego, nap. *la casa* dóm, *la carrozza* karetka.

Imiona kończące się na *e*, lubo nie mają ogólnej reguły, którego są rodzaju. Kładą się iednak niektóre.

Tak kończące się na *me*, są rodzaju męskiego, nap. *il fiume* rzeka. Wyimują się *la fame* głód, *la speme* nadzieja, które są rodzaju białogłowskiego.

Kończąc-

Kończące się na *re*, są rodzaju męskiego, nap. *il core* serce. Wyimują się te cztery *la febre* gorączka, *la madre* matka, *la torre* wieża, *la polvere* proch, które są rodzaju białogłowskiego.

Kończące się na *me, ione, i one* tegoż są rodzaju, którego w języku francuzkim, dla tego w języku polskim pewnego na nie prawidła przepisać nie podobna.

Kończące się na *nre*, są rodzaju męskiego, nap. *il dente* ząb. Wyimują się te dwa imiona, *la gente* naród, *la mente* myśl, rodzaju białogłowskiego.

Inne imiona kończące się na *e*, zachowują tenże rodzaj co w łacińskim, lub w francuzkim języku, dla tego w polskim pewnego nie mogą mieć prawidła, prócz używania. Które naylepięj w tęg mierze nauczy.

Imiona kończące się na *i*, są rodzaju męskiego, np. *il dì* dzień. Wyimują się *la Diocesi* diecezja, *la perifrasi* obszernie opisanie, *la crisi* przesilenie się, *la tesi* tesis, *l'emfasi* waga, czyli moc w słowach, *la metamorfosi* przemiana, są rodzaju białogłowskiego.

Imiona kończące się na *o*, są rodzaju męskiego, np. *il fazzoletto* chustka. Wyjąwszy małą liczbę kończących się na *i*, które są rodzaju białogłowskiego, np. *la mano* ręka.

Imiona kończące się na *ù*, których jest mało w tym języku, są rodzaju białogłowskiego, np. *la grù* żuraw, *la gioventù* młodość, *la virtù* cnota.

§. 3.

o Liczbie.

Liczba jest iak w ięzyku polskim, tak i we włoskim *mała* i *wielka*. *Mała* co iedną rzecz znaczy, np. *il uonto* człowiek. *Wielka* co więcej niż poiedynczą rzecz oznacza, np. *gli uomini* ludzie.

§. 4.

o Spadkowaniu, czyli Deklinacyi.

Spadkowanie, czyli Deklinacya, iest to odmienianie kończenia imion, lub zaimków przez spadki, np. *ten człowiek*, *tego człowieka*, *tému człowiekowi*, *tym człowiekiem*, &c.

Imiona w ięzyku włoskim nie odmieniaią kończenia swojego co do spadków, ale tylko co do liczby. Dla tego tey co do liczby odmiany, ogólne się tu kładą prawidła.

Wszystkie imiona rodzaju męskiego, iakkolwiek się w małej liczbie kończą, w wielkiej kończą się na *i*, np. *il Papa* Papież, *i Papi* Papież, *il Principe* Książę, *i Principi* Książęta, *il dì* dzień, *i dì* dnie, *il libro* książka, *i libri* książki.

2. Imiona rodzaju żeńskiego, kończące się na *a*, kończą się w liczbie wielkiej na *e*, np. *la casa* dom, *le case* domy. Uważać trzeba, że imiona kończące się na *ca*, i na *ga*, w liczbie wielkiej przed

przed *e*, biorą *h*, tak *la manica* rękaw, *le maniche*, nie zaś *le manice*, *la piaga* rana, *le piaghe*, nie zaś *le piage*.

3. Imiona kończące się na *a* akcentowane, nie odmieniają się w liczbie wielkiéy; tak *la purità* czystość, *le purità* czystości. Wiedzieć zaś trzeba, że takowe imiona są to ucinane, *la purità*, lub też *la puritate*, *la beltà* piękność, albo *la beltade*, i gdy są całkowite, w tedy podpadają pod prawo imion kończących się na *e*, to jest odmieniają zakończenie swoje w liczbie wielkiéy na *i*, *le beltadi* piękności. Piękniéy atoli kładą się ucinkowo, niżeli całkowicie.

4. Imiona kończące się na *e*, mają liczbę wielką na *i*, np. *la madre* matka, *le madri* matki. Wyimuje się *mille* tysiąc, które w liczbie wielkiéy *ma mila*. Tudzież *il Re* Król, *la specie* gatunek rodzaj, *la superficie* powierzchowność, *l'effigie* wyobrażenie, *l'esequie* pogrzeb. Które się w liczbie wielkiéy nie odmieniają; tak *i Re* Królowie, *le superficie* powierzchowności &c.

5. Imiona kończące się na *i*, nie odmieniają się w liczbie wielkiéy; tak *il dì* dzień, *i dì* dni. Podobnie i te przydatnie *pari*, *il pari vostro* równy tobie, *la pari vostra* równa tobie, *i pari vostri* równi tobie, *le pari vostre* równe tobie.

6. Imiona kończące się na *o*, mają liczbę wielką na *i*, np. *il fratello* brat, *i fratelli* bracia, *la mano* ręka, *le mani* ręce.

Następujące zaś imiona lepiéy się kończą w liczbie wielkiéy na *a*, niżeli na *i*, *l'anello* pierścionek, *il brac-*

mani-
piaghe,

ne, nie
purità
trzeba,
lub też
cadé, i
awidło
aią za-
beltadi
wo, ni-

ę wiel-
i. Wyi-
ciéy ma
ek ro-
gie wy-
liczbie
e, le fu-

niaia się
ie. Po-
równy
i vostri

ę wiel-
la ma-

czą w li-
ścioneł,
il brac-

*il braccio łokieć, il budello ielita, il calcagno ostro-
ga, il cerchio cyrkuł, il ciglio brew, il corno róg,
il dito palec, il ditello pacha, il filo nieć, il grido
wrzask, il guscio ikra, il ginocchio kolano, il la-
bro warga, il lenzuolo prześcieradło, il legno dre-
wno, il melo iabłko, il membro członek, il muro
mur, il migliaio mila, l'osso kość, il pajo para,
il pomo iabłko, il pugno pięść, lo stajo korzec
miara, il riso śmiech, l'uovo iayko, il rubbio ko-
rzec miara, il vestigio ślad, l'orecchio ucho: tak le
orecchia uszy, le vestigia ślady &c. i są rodz. białog.*

7. Imiona kończące się na *co*, i na *go*, z dwóch
tylko sylلاب złożone, biorą w liczbie wielkiej *h*,
przed *i*, tak *il fuoco* ogień, *i fuochi* ognie. Wyi-
mują się te dwa słowa *il porco* wieprz, *i porci* wie-
prze, *il Greco* Greczyn, *i Greci* Grekowie.

Imiona zaś z więcej, iak dwóch sylلاب złożone
nie biorą w liczbie wielkiej *h*, przed *i*, tak *l'amico*
przyjaciel, *gli amici* przyjaciele. Wyimują się *bec-
catico* bekas, *bisfolco* wolarz, *catafalco* katafalk,
diatologo rozinowa, *Fiamingo* Flandrezyk, *recipro-
co* wzajemny, *Siniscalco* Starosta we Francyi, albo
Sędzyna, *Tedesco* Niemiec, *trafico* handel, kupiec-
stwo. Które *h* przed *i* biorą: tak *i trafichi* handle.

Deklinacyi w języku Włoskim liczyć się może
tyle, ile się razy artykuły deklinują, to jest siedem,
z artykułem *il*, z artykułem *lo*, z artykułem *lo*
apostroflowanym, z artykułem *la*, z artykułem *la*
apostroflowanym, z artykułem nie determinującym
nie apostroflowanym, i z artykułem tymże apostro-
fowanym.

Spadków liczą tyle, iak i w Polskim języku,
to- jest sześć: *Mianujący, Rodzący, Dawający,*
Oskar-

Oskarżający, Wzywający, i Odbierający. A że mianujący, oskarżający i wzywający zawsze są iednakowe, dla tego w przykładach Deklinacyi, pierwszy się tylko kładzie, a oskarżający i wzywający opuszczają się.

1. Przykład Deklinacyi z Artykułem *il*.

Liczba mała.

Mianujący, *il libro ta książka.*
 Rodzący, *del libro téy książki.*
 Dawający, *al libro téy książce.*
 Odbierający, *dal libro od téy książki, tą książką.*

Liczba wielka.

M. *i libri te książki.*
 R. *dei, de'libri tych książek.*
 D. *ai, a'libri tym książkom.*
 O. *dai, da'libri od tych książek, temi książkami.*

2. Przykład Deklinacyi z Artykułem *lo*.

Liczba mała.

M. *lo specchio te zwierciadło.*
 R. *dello specchio tego zwierciadła.*
 D. *allo specchio temu zwierciadłowi.*
 O. *dallo specchio od tego zwierciadła, tym (zwierciadłem).*

Liczba wielka.

M. *gli specchi te zwierciadła.*
 R. *degli specchi tych zwierciadeł.*
 D. *agli specchi tym zwierciadłom.*
 O. *dagli specchi od tych zwierciadeł, temi (zwierciadłami).*

3. Przy-

A że
ie-
bier-
iacy

il.

- $\dot{z}kq$

mi.

- 10.

Wiedzieć tu potrzeba, że ten artykuł *lo* w ma-
łey liczbie zawsze, w wielkiy zaś w ten czas się
tylko apostrofuie, gdy inie z nim położone, za-
czyna się od wokali *i*, inaczey nie apostrofuie się,
tak np. *l'amore* miłość, w liczbie wielkiy *gli amo-
ri* te miłości, *degli amori* tych miłości, *agli amo-
ri* tym miłościom, *dagli amori* od tych miłości,
-tèmi miłościami.

虎

rzy-

- B

Liczba

Liczba wielka.

- M. le case *te domy.*
 R. delle case *tych domów.*
 D. alle case *tym domóm.*
 O. dalle case *od tych domów, temi domami.*

5. Przykład Deklinacyi z Artykułem *la* apostrofowanym.

Liczba mała.

- M. l'anima *ta dusza.*
 R. dell'anima *tęj duszy.*
 D. all'anima *tęj duszy.*
 O. dall'anima *od tęj duszy, tą duszą.*

Liczba wielka.

- M. le anime *te dusze.*
 R. delle anime *tych dusz.*
 D. alle anime *tym duszóm.*
 O. dalle anime *od tych dusz, temi duszami.*

6. Przykład Deklinacyi z Artykułem *nie* determinującym.

Liczba mała.

- M. Pietro *Piotr.*
 R. di Pietro *tego Piotra.*
 D. à Pietro *temu Piotrowi.*
 O. da Pietro *od tego Piotra, tym Piotrem.*

Liczba wielka.

- M. Pietri *Piotrowie.*
 R. di Pietri *tych Piotrów.*

D. à Pietri *tym Piotróm.*

O. da Pietri *od tych Piotrów, témi Piotrami.*

7. Przykład Deklinacyi z Artykułem nie determinuiącym apostrofowanym.

Liczba mała.

M. Andrea *Andrząy.*

R. d'Andrea *tego Andrzenia.*

D. ad Andrea *tému Andrzeniowi.*

O. d'Andrei *od tego Andrzenia, tym Andrzeniem.*

Liczba wielka.

M. Andrei *Andrzeniowie.*

R. d'Andrei *tych Andrzeniów.*

D. ad Andrei *tym Andrzióm.*

O. d'Andrei *od tych Andrzeniów, témi Andrzenia-
(iami.*

Wiedzieć trzeba, że się także kładzie dobrze i przed samo-brzmiącemi bez apostrofowania się, tak *di Andrea, à Andrea, da Andrea*, toż samo i w wielkiej liczbie.

Tenże artykuł czasem przyjmuie do siebie ten zaimiek *uno*, albo *una*, nap. *d'uomo* tego człowieka, *ad un'uomo, d'un uomo, d'una donna* téy niewiaſty, *ad una donna, d'una donna.*

o Imionach nie porządkowych.

Imiona nie porządkowe, albo *nie regularne* nazywają się te, które żadney nie podpadają regule, z tych pierwsze są, które się kończą na współ-

B 2

brzmia-

brzmiającą literę, iako to: *Daniel* Daniel, *Gerusalem* Jerozolima, i tym podobne, a takowe imiona nie deklinują się. Stają się jednak deklinującemi się dodawszy im na końcu samo-brzmiającą, np. *Daniele Gerusalemme*.

Drugie, które tak w wielkiéy, iako i małéy liczbie wielorakie mają kończenia; tak w małéy liczbie mówi się *ala*, *ale* skrzydło, w wielkiéy *ale*, *ali* skrzydła, *arme*, *arma* broń, w wielkiéy *armi*, *arme*, *dote*, *dota* pośag, w wielkiéy *doti*, *dote*.

Trzecie, które wielorakie mają kończenia w liczbie małéy, a iedne tylko w wielkiéy; tak *console*, *consolo* konsul, *scolare*, *scolaro* uczeń, w wielkiéy liczbie *consoli*, *scolari*, *mestiero*, *mestieri*, *mestiere* rzemiośło, w wielkiéy liczbie *mestieri*.

Czwarte, które w wielkiéy liczbie mają wielorakie kończenia, a w małéy tylko iedne, np. *anello* pierścień, *anelli*, *anella*, *braccio* ramię, *bracci*, *braccia*, *frutto* owoc, *frutti*, *frutte*, *frutta*, *gesto* gest, *gesti*, *geste*, *gesta*, *tempo* czas, *tempi*, *tempora*.

ROZDZIAŁ II.

o Zaimkach.

Zaimek iest ta część mowy, która się za imię kładzie. Zaimki inne są: *piérwiaszkowe*, czyli *osobiste*, inne *połączające*, inne *skazujące*, inne *pytające się*, inne *przypominające*, inne *nie określone*.

§. I.

o Zaimkach osobistych, i połączających.

Zaimki osobiste są: *io ia, tu ty, egli on, ella ona, noi my, voi wy, eglinò elleno oni one.*

Deklinują się tym sposobem:

Deklinacya Osoby pierwszćy.

Liczba mała.

- M. *io ia.*
 R. *di me mnie.*
 D. *à me, mi mnie.*
 O. *me, mi mnie.*
 O. *da me ode mnie, mną.*

Liczba wielka.

- M. *noi my.*
 R. *di noi nas.*
 D. *à noi, ci nas.*
 O. *noi, ci nas.*
 O. *da noi od nas, nami.*

Deklinacya Zaimku Osoby. drugićy

Liczba mała.

- M. *tu ty.*
 R. *di te ciebie.*
 D. *à te, ti tobie.*
 O. *te, ti ciebie.*
 O. *da te od ciebie, tobą.*

B 3

Liczba

Liczba wielka.

- M. voi *wy*.
 R. di voi *was*.
 D. à voi, vi *wam*.
 O. voi, vi *was*.
 O. da voi *od was, wami*.

Deklinacya Zaimku Osoby trzeciéy,
 rodzaju męskiego.

Liczba mała.

- M. egli *ón*.
 R. di lui *onego*.
 D. à lui, gli *onemu*.
 O. lui, lo *onego*.
 O. da lui *od onego, onym*.

Liczba wielka.

- M. eglino *oni*.
 R. di loro *onych*.
 D. à loro *onym*.
 O. loro, li *onych*.
 O. da loro *od onych, onemi*.

Deklinacya Zaimku Osoby trzeciéy,
 rodzaju białogłowskiego.

Liczba mała.

- M. ella *ona*.
 R. di lei *onéy*.
 D. à lei, le *onéy*.
 O. lei, la *ona*.
 O. da lei *od onéy, ona*.

Liczba

Liczba wielka.

M. *elleno, one.*

R. *di loro onych.*

D. *à loro onym.*

O. *loro, le oni.*

O. *da loro od onych, onemi.*

Różnie w języku włoskim tego zaimku używać można w małej liczbie rodzaju męskiego: *egli, esso, ei, quello, colui*, w wielkiej: *loro, eglino, essi, quelli, coloro*. W małej liczbie rodzaju żeńskiego: *ella, essa, quella, colei*. W liczbie zaś wielkiej: *loro, eglino, quelle, coloro*.

Prócz rzeczonych zaimków, jest jeszcze jeden obojgu rodzajom służący, który mianującego spadku nie ma, a zaś Ródzący ma *di se, iego, iéy*. Dawający *à se, iemu, iéy*. Oskarżający *se, iego, iéy*. Odbierający *da se, od niego, od niéy*.

Uważać najprzód potrzeba, iż zaimek *io*, po sposobie rozkazującym zawsze się wyraża przez *mi*; tak *dite mi il vostro parere*, powiedz mi twoje zdanie, i w ten czas jest zaimkiem osobistym.

Powtóre, ponieważ zaimki osobiste, podwójny mają dawający i oskarżający spadek, to jest *me mi, te ti, noi ci, voi vi*. Wiedzieć należy, że po przekładaniach pierwsze się używają, *per me non v'è alcuno impedimento*, dla mnie żadnej nie ma przeszkody, *per te rimane* dla ciebie został, nie zaś *per mi, per vi*.

Po trzecie, ilekolwiek połączającymi są zawsze się przed słowami kładą, np. *il mio fratello mi dice*, mój brat mi mówi.

Po czwarte, te zaimki częścią są osobiste, częścią połączające. Jeżeli się biorą za osobiste, stają się mianującymi spadkami słów, np. *noi parliamo del vostro viaggio*, my rozmawiamy o waszemy podróży. *Voi amate lo studio della filosofia*, wy kochacie się w nauce filozoficzney. Jeżeli zaś jako połączające się kładą, w ten czas przestają być mianującymi, owszem są tychże słów spadkami, osobliwie zaś, gdy inna znajdzie się część mowy, która pod ten czas mianującym słowa spadkiem nazywa się. *Pietro mi parlerà domani*, jutro mi Piotr mówić będzie. *Paolo ti perdonerà*, Paweł ci odpuści. *Tadeo ci consola*, Tadeusz nas cieszy. *Giovanni vi favorirà*, Jan ci będzie sprzyjać. Wiele razy dwa schodzą się zaimki, pierwszy z nich zawsze jest osobisty, drugi połączający, np. *io vi prego instantemente perche' Esc.* ja was usilnie proszę ażebyście, nie zaś *io voi prego*. *Voi ci dite*, wy nam mówicie, nie zaś *voi noi dite*.

Na koniec po sposobach rozkazujących, niekończonych, złączających, i gerundiach, nigdy osobistymi nie są, nap. *dateci del pane*, dajcie nam chleba, *venni per vedervi* przyszedłem, ażebym was widział. Osobistymi zaś są po słowach pytanie oznaczających; tak *avete voi parlato con Onofrio?* mówiliżście z Onufrym?

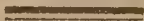

§. 2.

o Zaimkach posiadających.

*M*io, *mią*, *móy*, *moia*, *tuo*, *tua*, *twóy*, *tvoia*, *suo*, *sua*, *fwóy*, *fwoia*, *nostro*, *nostra*, *nasz*, *nasza*, *vostro*, *vostra*, *wasz*, *wasza*, *loro* ich. Zaimki te nazywają się *pochoǳącemi*, że od osobistych pochodzą, *posiadającemi* zaś, iż własności oznaczają: mają liczbę wielką *miei*, *mie*, *tuoi*, *tue*, *suoi*, *sue*, *nostri*, *nostre*, *vostri*, *vostre*, *loro*.

Deklinują się iako i inne zaimki, czasem z determinującym, czasem z niedeterminującym artykułem. Tak w małej liczbie, *il mio costume non è già di mentire*, nie jest mój zwyczaj kłamać, *i miei libri costano molto caro*, książki moje kosztują bardzo wiele, *la mia casa è affittata più caro, che siasi possibile*, dom mój nająłem iak naydrożej można było, *le mie robbe sono usate*. moje rzeczy były w używaniu: *il loro paese è ameno, è fertile*, kray ich wesoły jest i żyzny, *la loro disinvoltura è ammirabile*, żywość ich jest przedziwna. Z artykułem nie determinującym, *io sono suddito di V. R. Maestà*, jestem poddanym W. K. Mości, *l'orologio è di mio padre*, zegarek jest oycy mego, *ho ricevuto un dono da mia sorella*, odebrałem podarunek od siostry moiej.

o Zaimkach skazujących.

Skazującemi zaimkami dla tego nazywają się, bowiem zawsze rzecz iako pokazują.

Mała liczba męskiego rodzaju.

Costui è matto, ten jest głupi.
Colui è prudente, ów jest roztropny.
Ciò che voi sapete, to co wy wiecie.
Ciò, wielkiéy liczby nie ma.
Quel luogo è bello, miéysce owe jest piękne.
Questo uomo è allegro, ten człowiek jest wesoły.
Quello che voi sapete, tamto o czym wy wiecie.
Codesto paese è ameno, kray ów jest miły.

Liczba wielka.

Costoro non vogliono comprendere, *cosa vogliono dire quelle parole*, ci niechcą rozumieć tych słów należycie.
Coloro sono dell'istesso parere, oni są iednego zdania.
Questi soldati sono veterani, ci są żołnierze starzy wyśłużeni.
Quelli, albo *quei*, *que'* albo *quegli*, albo *cotesti Principi che sanno le belle lettere*, owi Książęta w wyzwolonych naukach biegli.

Mała liczba rodzaju białogłowskiego.

Coslei è assai bella, ta jest dosyć piękna.
Colei è molto brutta, ona jest bardzo szpetna.
Questa mi piace, ta mi się podoba.
Quella non mi dispiace, tamta dosć przystoyna.
Cotesta donna è vezzosa, ta białogłowa jest miła.
Ella parla senza grazia, ona mówi nieprzyjemnie.

Wielka

Wielka liczba rodzaju białogłowskiego.

Costoro sono cortesi, te są ludzkie.
Coloro non hanno creanza, one nie obyczajne.
Queste case sono elevate, te domy są wysokie.
Quelle finestre sono strette, tamte okna są wąskie.
Coteste donne parlano troppo, te kobiety wiele mówią.
Quelle si amano bene, tamte mocną się kochaia.

PRZESTROGA.

W małej liczbie daleko gładziéy kładzie się, *questi i quegli, niżeli questo i quello*; tak: *questi* *fu felice, e quegli sfortunato*, ten szczęśliwy był, ów nieszczęśliwy. Zaimki *questo, questa, costui i costei*, rzecz blisko oznaczają, *quello, quella, colui, colei, cotesto, cotesta*, daleką; tak: *pigliate questo libro*, weźcie tę książkę, *e datemi quello*, a podajcie mi tamtą, *datemi noua di quello, che si passa in codesta città*, donieście mi co się nowego w tamtym mieście dzieje, *lui, colui, costui, lei, colei, i costei*, nigdy do rzeczy nie żyjących używać się nie zwykły, ani nawet do bestyi, ale następujące *questo, quello, cotesto*.

o Zaimkach pytających się.

Pytających zaimków jest trzy: *chi* kto? *quale* jaki? *che* co? *chi* i *che* obojga rodzajom i liczbie fluży. *Quale* obóm wprawdzie rodzajom przydać się. W wielkiéy jednakże liczbie ma *quali*. Często-kroć *che*, i daleko gładziéy kładzie się za *quale*, np. *che affari avete?* co za sprawunki macie, za-
 miał

miał *quali affari*. Podobnymże sposobem za *quale* kto, kładzie się *chi*, np. *chi mi chiama?* kto mnie woła? nie kiedy *chi* używa się za *quel che* dla więkšzey piękności mówienia, np. *chi dice questo, ha ragione*, ten, kto to mówi, prawdę mówi, zamiast *quel che dice questo, ha ragione*.

o Zaimkach przypominających.

Przypominające zaimki zowią się te, które przyprowadzają nam na pamięć rzecz jaką, lub też się do nięj ściągają; są zaś te: *quale, che, chi, lui, loro*. Zaimek *quale*, dwoiako deklinować się może, albo z determinującym, albo z nie determinującym artykułem: jeżeli związek, lub ściąganie się oznacza, determinującego artykułu używać potrzeba tak w męskim, iako i biaogłowskim rodzaju, np. *Onofrio il quale superava tutti nella teoria, e nella pratica dell'arte nautica*. Onófrý, który umiętnością i doświadczeniem żeglarstwa wszystkich przewyższał. *Filomena la quale superava d'assai tutte le sue uguali*. Filomena, która wszystkie swoje przechodziła równienniczki. Zamiast zaimka używają Włosi partykuły *onde*, np. *di quella cosa ne discorrerà meglio, che quello stesso d'onde s'ha presa*. O tęj rzeczy daleko dokładnięj on, niżeli ten sam, od którego ięj nabył, mówić będzie. Jeżeli zaś iakowość dostateczną, i zupełną wymienia, z artykułem nie determinującym kłaść się powinien. *Insegnami quali siano di corpo, quali d'animo, quali di maniere di vivere*. Naucz mnie, iakiego są ciała, umysłu i życia. *Che* obydwu rodzaje i liczbę wyraża; deklinuje się zaś z artykułem nie determi-

det
seg
poc
cui
go
io
ieft
ra,
ben
glac
io
io
iak
i li
ella
zen
był
val
liny

M
ter
wz
kt
ka
ten

stę

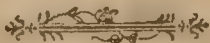
determinuiącym; tak: *il maestro che parla, ed insegna*, mistrz, który mówi i naucza. *Chi* tymże podpada regułóm, równie iak i przypominaiący *cui: le cui bellezze*, albo *le di cui bellezze*, którego piękności: *al cui padre*, albo *al di cui padre io diedi*. Którego oycu ja dałem: nie kiedy lepiéy iest artykuł opuścić, nap. *diedi loro una tabacchiera*, dałem im tabakierę, miasło, *a loro, i loro beni*, zamiast *i di loro beni*: lub też dla więkšzéy gładkości za *quale* kładzie się *che*, nap. *il libro ch'io leggo*, książka, którą czytam, za *il libro, il quale io leggo*. Zaimki przypominaiące, deklinuią się iak inne: *ale esso* nie deklinuie się w obu rodzajach i liczbie, gdy po nim następuje *lui*, albo *lei*, np. *ella voleva digiunare con esso lui*, ona z nim razem pościć chciała: *egli arrivò con esso lei*, przybył tu wraz z nią. *Cominciarono a cantare e la valle insieme con esso loro*. Spiewać zaczęli, i doliny razem z nieimi,

o Zaimkach nie określonych.

Nie określone zaimki te są, które rzeczy nie determinuią, iak *tutto* cały, albo wszystko, ogni wszystko, *altro* inny, *qualche* pewien, *chiunque* ktokolwiek, *qualcheduno* nieiaki, *ciascheduno* każdy, *nessuno* żaden, *niuno* nikt, *medesimo, istesso* tenże sam; *altrui* inšzy.

PRZESTROGA.

Kiedy po zaimku nie określonym *tutto*, następuje imię istotne wielość iakową oznaczaiące, w tedy

w tedy koniecznie między zaimkiem, i imieniem kłaść się ma artykuł determinujący; inaczej zaś opuszcza się, tak: *tutto il popolo si rallegra*, wszyscy lud weseli się: inaczej mówi się *tutti due insieme anderemo*, obadwa razem pójdziemy, nie zaś *tutti gli due*.

Zaimek nie określony, ani przed sobą, ani po sobie nigdy artykułu determinującego nie przypuszcza, tak: *ogni uomo che vive*, każdy człowiek, który żyje. Zaimek ten *ogni*, kładzie się w małej liczbie obojga iednak rodzajóm służy: *ogni soldato*, każdy żołnierz, *ogni donna*, każda białogłowa; chcąc zaś używać go w liczbie wielkiej, mówić się w tedy powinno *tutti*, lub *tutte*, n. p. *ogn'uno fa* każdy wie; w liczbie wielkiej *tutti fanno* wszyscy wiedzą; *ogni ora* każda godzina, *tutte le ore* wszystkie godziny. *Altri* chociaż samo-przez się wielość oznacza, używa się iednak w liczbie małej; tak: *altri legge*, *altri scrive* ów czyta, ów pisze. *Qualche* bierze się tylko w liczbie małej: nap. *qualche signore* pewny pan, *alcuni signori* niektórzy panowie, nie zaś *qualche signori*.

ROZDZIAŁ III.

o Słowie.

Słowo jest część mowy, która czynienie, lub cierpienie oznacza, i ma swoje sposoby, czasy, liczbę, i osoby. Konjugacye iak w Łacińskim, tak w Wło-

skim.

skim języku cztery tylko rachują się, te zaś z końca sposobu nie ograniczonego, czyli nieskończonego poznawać się zwykły.

Pierwsza Koniugacya w sposobie nieskończonym wypada na *are*, iak *amare* kochać. — *Druga* na *ere*, którzy przed ostatnia przeciąga się w wymawianiu, iak *tacere* milczeć. — *Trzecia* podobnie kończy się na *ere*, ale przed ostatnia wymawia się krótko, iak *leggere* czytać. — *Czwarta* na koniec na *ire*, iak *servire* służyć. Ze zaś każda z nich używa słowa posiłkującego wraz z swoim własnym *supinum*, dla tego wprzód nam posiłkujące tu położyć przynależy. — Posiłkujące słowa dwa są tylko *avere* mieć, i *essere* być.

o Słowach posiłkujących.

Avere — Mieć.

Sposobu skazującego czas teraźniejszy.

M. I. io ho *ia mam.*

tu hai *ty masz.*

quello ha *on ma.*

W. I. noi abbiamo *my mamy.*

voi avete *wy macie.*

quelli hanno *oni mają.*

Czas przeszły nie doskonały.

M. I. avevo, albo aveva *ia miewałem.*

avevi *ty miewałeś.*

aveva, albo aveva *on miewał.*

W. I.

W. l. avevamo *my* miewaliśmy.
avevate *wy* miewaliście.
avevano, albo aveano *oni* miewali.

Czas przeszły nie determinowany.

M. l. ebbi *miatem.*
avesti *miateś.*
ebbe *miat.*

W. l. avemmo *mieliśmy.*
aveste *mieliście.*
ebbero *mieli.*

Czas przeszły doskonały składany.

M. l. ho avuto, albo avuta *miatem.*
hai avuto, albo avuta *miateś.*
ha avuto, albo avuta *miat.*

W. l. abbiamo avuto *mieliśmy.*
avete avuto *mieliście.*
hanno avuto *mieli.*

Czas przeszły więcej niż doskonały.

M. l. aveva avuto *miatem był.*
avevi avuto *miateś był.*
aveva avuto *miat był.*

W. l. avevamo avuto *mieliśmy byli.*
avevate avuto *mieliście byli.*
avevano avuto *mieli byli.*

Przeszły nie determinowany składany.

M. l. ebbi avuto *miatem był.*
avesti avuto *miateś był.*
ebbe avuto *miat był.*

W. l.

W. l. avemmo avuto mieliśmy byli.
 avete avuto mieliście byli.
 ebbero avuto mieli byli.

Czas przyszły prosty.

M. l. avrò będę miał.
 avrai będziesz miał.
 avrà będzie miał.

W. l. avremo będziemy mieli.
 avrete będziecie mieli.
 avranno będą mieli.

przyszły składany.

M. l. avrò avuto gdy będę miał.
 avrai avuto będziesz miał.
 avrà avuto będzie miał.

W. l. avremo avuto będziemy mieli.
 avrete avuto będziecie mieli.
 avranno avuto będą mieli.

Sposobu rozkazującego czas teraźniejszy.

M. l. abbi tu mię ty.
 abbia colui niech ón ma.

W. l. abbiamo noi miemy my.
 abbiate voi mięcie wy.
 abbiano coloro niech oni mają.

złączającego czas teraźniejszy.

M. l. ch'io abbia ażebym ja miał.
 che tu abbia ażebyś ty miał.
 ch'egli abbia ażeby ón miał.

W. l.

C.

W. l.

W. l. che noi abbiamo *ażebyśmy mieli.*
 che voi abbiate *ażebyście mieli.*
 che coloro abbiano *ażeby oni mieli.*

Czas przeszły nie doskonały rzszy.

M. l. ch'io aveffi *gdybym miewał.*
 che tu aveffi *gdybyś miewał.*
 che colui aveffe *gdyby ón miewał.*

W. l. che noi aveffimo *gdybyśmy miewali.*
 che voi avefte *gdybyście miewali.*
 che coloro aveffero *gdyby oni miewali.*

— *przeszły nie doskonały 2gi, albo nie pewny.*

M. l. io avrei *ia miałbym.*
 tu avreſti *miatbyś.*
 egli avrebbe *miatby.*

W. l. noi avremmo *mielibyśmy.*
 voi avreſte *mielibyście.*
 coloro avrebbero *mieliby.*

— *przeszły doskonały.*

M. l. ch'io abbia avuto *gdybym ia miał był.*
 che tu abbia avuto *gdysbyś ty miał był.*
 che colui abbia *gdyby ón miał był.*

W. l. che noi abbiamo avuto *gdybyśmy mieli byli.*
 che voi abbiate avuto *gdybyście mieli byli.*
 che coloro abbiano avuto *gdyby oni mieli*
 (*byli.*)

— *przeszły więcty niż doskonały 1szy.*

M. l. ch'io aveffi avuto *gdybym miał był.*
 che tu aveffi *gdybyś miał był.*
 che colui aveffe *gdy ón miał był.*

W. l.

W. l. che noi avessimo avuto gdybyśmy mieli byli.
che voi aveste gdybyście mieli byli.
che coloro avessero gdyby oni mieli byli.

Czas przeszły więcéy niż doskonały 2gi.

M. l. avrei avuto miałbym był.
avresti miałbyś był.
avrebbe miałby był.

W. l. avremmo avuto mielibyśmy byli.
avreste mielibyście byli.
avrebbero mieliby byli.

— *przyszły.*

M. l. quando avrò avuto gdy będę miał.
quando avrai gdy będziesz miał.
quando avrà gdy będzie miał.

W. l. quando avremo avuto gdy będziemy mieli.
quando avrete gdy będziecie mieli.
quando avranno gdy będą mieli.

Sposób nie skończony: avere mieć.

Czas przeszły: aver avuto mieć było.

— *przyszły: aver ad avere, esser ad avere*
(mający być.)

Uczesnictwo: avendo mając, avendo avuto
(miałwszy.)

Essere — Być.

Sposobu skazującego czas terażniejszy.

M. l. io sono iā iestem.
tu sei ty iestes.
quelli è on iest.

C 2

W. l.

W. l.

W. l. noi siamo *my* iesteśmy.
 voi siete *wy* iestescie.
 quelli sono *oni* są.

Czas przeszły nie doskonały.

M. l. ero, albo era *bywałem*.
 eri *bywałeś*.
 era *bywał*.

W. l. eravamo *bywaliśmy*.
 eravate *bywaliście*.
 erano *bywali*.

—— *przeszły nie determinowany.*

M. l. fui *byłem*.
 fosti *byłeś*.
 fù *był*.

W. l. fummo *byliśmy*.
 foste *byliście*.
 furono *byli*.

—— *przeszły doskonały składany.*

M. l. sono stato *byłem*.
 sei stato *byłeś*.
 è stato *był*.

W. l. siamo stati *byliśmy*.
 siete stati *byliście*.
 sono stati *byli*.

—— *przeszły więcej niż doskonały.*

M. l. era stato *byłem dawno*.
 eri stato *byłeś dawno*.
 era stato *był dawno*.

W. l.

W. l. eravamo stati *byliśmy dawno.*
 eravate stati *byliście dawno.*
 erano stati *byli dawno.*

Czas przeszły nie determinowany składany.

M. l. fui stato *byłem dawno.*
 fosti stato *byłeś dawno.*
 fui stato *był dawno.*
W. l. fummo stati *byliśmy dawno.*
 foste stati *byliście dawno.*
 furono stati *byli dawno.*

— *przyszły prosty.*

M. l. farò *będę.*
 farai *będziesz.*
 farà *będzie.*
W. l. faremo *będziemy.*
 farete *będziecie.*
 faranno *będą.*

— *przyszły składany.*

M. l. faró stato *będę.*
 farai stato *będziesz.*
 farà stato *będzie.*
W. l. faremo stati *będziemy.*
 farete stati *będziecie.*
 faranno stati *będą.*

Sposobu rozkazującego czas teraźniejszy.

M. l. sia, albo sii tu *bądź ty.*
 sia e gli *niech ón będzie.*

W. l.

C 3

W. l.

W. l. siamo noi baddm̃y.
 siate voi baddcie.
 siano coloro *niech oni będą.*

Sposób złączający czas teraźniejszy.

M. l. ch'io sia ażebym ia był.
 che tu sia ażebyś ty był.
 che colui sia ażeby ón był.
W. l. che noi siamo ażebyśmy byli.
 che voi siate ażebyście byli.
 che coloro siano ażeby oni byli.

Czas przeszły nie doskonały nieszy.

M. l. ch'io fossi gdybym bywał.
 che tu fossi gdybyś bywał.
 che colui fosse gdyby ón bywał.
W. l. che noi fossimo gdybyśmy bywali.
 che voi foste gdybyście bywali.
 che coloro fossero gdyby oni bywali.

— *przeszły nie doskonały.*

M. l. io sarei byłbym.
 tu saresti byłbyś.
 colui sarebbe byłby.
W. l. noi saremmo byłibyśmy.
 voi sareste byłibyście.
 coloro sarebbero byłiby.

— *przeszły doskonały.*

M. l. ch'io sia stato, albo stata ażebym był.
 che tu sia ażebyś był.
 che colui sia ażeby był. *W. l.*

W. l. che noi siano stati, albo state ażebyśmy byli.
che voi siate ażebyście byli.
che coloro siano ażeby byli.

Czas przeszły więcéy niż doskonały iwszy.

M. l. ch'io fossi stato, albo stata gdybym ia był
che tu fossi gdybyś ty był kiedys. (kiedys.
che colui fosse gdyby ón był kiedys.

W. l. che noi fossimo stati, albo state gdybyśmy by-
che voi foste gdybyście byli kiedys. (li kiedys.
che coloro fossero gdyby byli kiedys.

— *przeszły więcéy niż doskonały 2gi.*

M. l. sarei stato, albo stata byłbym był.
saresti byłbyś był.
sarebbe byłby był.

W. l. saremmo stati, albo state bylibyśmy byli.
sareste bylibyście byli.
sarebbero byliby byli.

— *przyszły.*

M. l. quando farò stato, albo stata kiedy ia będę.
quando sarai stato kiedy ty będziesz.
quando sarà stato kiedy ón będzie.

W. l. quando saremo stati, albo state kiedy my będ.
quando sarete kiedy wy będziecie.
quando faranno kiedy oni będą.

Sposób nie skończony: essere być.

Czas przeszły: essere stato, albo stata być byto.

— *przyszły: essere per essere, albo ad essere*
(maiacy być.

Uczestnictwo: essendo będąc, essendo stato, albo
(*stata bywszy.*)

Wszystkie pożądającego i złączającego sposobu czasy (jak w tych dwóch Koniugacyayh widzieć można) zupełnie z sobą zgadzają się, cała różnica, która zachodzi między niemi zawisła na partykułach *Dio volesse, Dio voglia*, ażeby *che, benché*, że chociaż. Zeby więc dłużey nad potrzebę nie rozciągać się z innych słów koniugacyami; przeto tych czasów powtarzać więcéy nie potrzeba.

PRZESTROGA

Częstokroć używają Włosi słowa *avere* z partykułą *da*, albo *a*, zamiast słowa *dovere* musieć, nap. *ho avuto da*, albo *a faticar molto in quello affare*; zamiast *ho dovuto faticare*: musiałem wiele pracować w téy sprawie. — Następnią teraz przykłady słów, które tyleż czynią koniugacyi.

PRZYKŁADY

Słów porządkowych piérwshéy Koniugacyi.

Przykład piérwshéy Koniugacyi.

Sposobu skazującego czas terażniejszy.

M. l. io amo ia kocham.

tu ami ty kochasz.

egli ama ón kocha.

W. l.

*W. l. noi amiamo my kochamy.
voi amate wy kochacie.
loro amano oni kochają.*

Czas przeszły nie doskonały.

*M. l. io amava kochałem.
tu amavi kochateś.
egli amava kochał.*

*W. l. noi amavamo kochaliśmy.
voi amavate kochaliście.
loro amavano kochali.*

— przeszły doskonały prosty.

*M. l. io amai ukochałem.
tu amasti ukochateś.
egli amò ukochał.*

*W. l. noi amammo ukochaliśmy.
amaste ukochaliście.
amarono ukochali.*

— przeszły doskonały składany.

*M. l. ho amato ukochałem.
hai amato ukochateś.
ha amato ukochał.*

*W. l. abbiamo amato ukochaliśmy.
avete amato ukochaliście.
hanno amato ukochali.*

— przeszły więcej niż doskonały.

*M. l. aveva amato kochałem dawno.
avevi amato kochateś dawno.
aveva amato kochał dawno.*

W. l. avevamo amato kochaliśmy dawno,
avevate amato kochaliście dawno,
avevano amato kochali dawno.

Czas przyszły.

M. l. amerò będę kochać.
amerai będziesz kochać.
amerà będzie kochać.

W. l. ameremo będziemy kochać.
amerete będziecie kochać.
ameranno będą kochać...

Sposób rozkazujący.

M. l. ama tu kochay ty.
ami colui niech ón kocha.

W. l. amiamo noi kochaymy.
amate voi kochaycie.
amino coloro niech kochają.

— *złączający czas teraźniejszy.*

M. l. ch'io ami żebym kochał.
che tu ami żebyś kochał.
ch'egli ami żeby kochał.

W. l. che noi amiamo żebyśmy kochali.
che voi amiate żebyście kochali.
che loro amino żeby kochali.

Czas przeszły nie dokonany i wśzy.

M. l. che io amassi gdybym kochał.
che tu amassi gdybyś kochał.
che egli amasse gdyby kochał.

W. l.

W. l. che noi amassimo *gdybyśmy kochali.*
che voi amaste *gdybyście kochali.*
che loro amassero *gdyby kochali.*

Czas przeszły nie doskonały 2gi.

M. l. io amerei *kochałbym.*
tu amaresti *kochałbyś.*
egli amarebbe *kochałby.*

W. l. noi ameremmo *kochalibyśmy.*
voi amereste *kochalibyście.* (*liby.*
loro amerebbono, *albo amarebbero kocha-*

— *przeszły więcej niż doskonały 1wszy.*

M. l. ch'io avessi amato *gdybym był kochał.*
che tu avessi amato *gdybyś był kochał.*
ch'egli avesse amato *gdyby był kochał.*

W. l. che noi avessimo amato *gdybyśmy &c.*
che voi aveste amato *gdybyście byli kochali.*
che loro avessero amato *gdyby byli kochali.*

— *przeszły więcej niż doskonały 2gi.*

M. l. io avrei amato *kochałbym był.*
tu avresti amato *kochałbyś był.*
egli avrebbe amato *kochałby był.*

W. l. noi avremmo amato *kochalibyśmy byli.*
voi avreste amato *kochalibyście byli.*
loro avrebbero amato *kochaliby byli.*

— *przyszły.*

M. l. quando io amerò *gdy ukocham kiedyś.*
quando tu amerai *gdy ukochasz kiedyś.*
quando egli amerà *gdy ukocha kiedyś.*

W. l.

W. l. quando noi ameremo *gdy ukochamy* kiedyś.
 quando voi amerete *gdy ukochacie* kiedyś.
 quando loro ameranno *gdy ukochaią* kiedyś.

Sposób nie skończony: amare kochać.

Czas przeszły: aver amato kochać było.

— *przyszły: aver ad amare, essere per amare*
(mieć kochać.

Uczeństwo: amante kochający, amato ukochany.

Gerundium: avendo amato, albo coll'amare, con
amare, nell'amare, in amare kochać, kocha-
(wszy.

Przykład drugiéy Koniugacyi.

Sposobu skazującego czas terażniejszy.

M. l. io temo *ja się boję.*
 tu temi *ty się boisz.*
 egli teme *on się boi.*

W. l. noi temiamo *my się boimy.*
 voi temete *wy się boicie.*
 loro temono *oni się boią.*

Czas przeszły nie doskonały.

M. l. io temeva *bałem się.*
 tu temevi *bateś się.*
 egli temeva *bał się.*

W. l. noi temevamo *baliliśmy się.*
 voi temevate *baliscie się.*
 loro temevano *bali się.*

Czas

Czas przeszły doskonały prosty.

- M. l.* io temei zląktem się.
tu temesti zląktes się.
egli temé zląki się.
W. l. noi tememmo zląkliśmy się.
voi temeste zląkliscie się.
loro temerono zląkli się.

— *przeszły doskonały składany.*

- M. l.* ho temuto zląktem się.
hai temuto zląktes się.
ha temuto zląki się.
W. l. abbiamo temuto zląkliśmy się.
avete temuto zląkliscie się.
hanno temuto zląkli się.

— *przeszły wiecety niż doskonały.*

- M. l.* aveva temuto lekatem się dawno.
avevi temuto lekates się dawno.
aveva temuto lekał się dawno.
W. l. avevamo temuto lekaliliśmy się dawno.
avevate temuto lekaliscie się dawno.
avevano temuto lekali się dawno.

— *przyszły.*

- M. l.* io temerò będę się lekać.
tu temerai będziesz się lekać.
egli temerà będzie się lekać.
W. l. noi temeremo będziemy się lekać.
voi temerete będziecie się lekać.
loro temeranno będą się lekać.

Sposób rozkazujący.

M. l. temi tu *lekay się.* tema egli *niech się ón leka."*

W. l. temiamo noi *lekaymy się.*
temete voi *lekaycie się.*
temano loro *niech lekają się.*

— *złączający czas terażniejszy.*

M. l. ch'io tema *żebym się lekał.*
che tu temi *żebyś się lekał.*
che egli tema *żeby się lekał.*

W. l. che noi temiamo *żebyśmy się lekali.*
che voi temiate *żebyście się lekali.*
che loro temano *żeby się lekali.*

Czas przeszły nie doskonały twszy.

M. l. ch'io temessi *gdybym się lekał.*
che tu temessi *gdybyś się lekał.*
ch'egli temesse *gdyby się lekał.*

W. l. che noi temessimo *gdybyśmy się lekali.*
che voi temeste *gdybyście się lekali.*
che loro temessero *gdyby się lekali.*

— *przeszły nie doskonały 2gi.*

M. l. io temerei *lekałbym się.*
tu temeresti *lekałbyś się.*
egli temerebbe *lekałbyś się.*

W. l. noi temeremmo *lekalibyśmy się.*
voi temereste *lekalibyście się.* (*by się*
loro temerebbero, albo temerebbono *lekal-*

Czas

Czas przeszły więcý niż doskonały iwszy.

M. l. ch'io avessi temuto gdybym się był lekął.
che tu avessi temuto gdybyś się był lekął.
ch'egli avesse temuto gdyby się był lekął.

W. l. noi avessimo temuto gdybyśmy się byli lekł.
voi aveste temuto gdybyście się byli lekali.
loro avessero temuto gdyby się byli lekali.

— *przeszły więcý niż doskonały 2gi.*

M. l. io avrei temuto lekalbym się był.
tu avresti temuto lekabyś się był.
egli avrebbe temuto lekaby się był.

W. l. noi avremmo temuto lekalismy się byliby by.
voi avreste temuto lekalibyście się byli. (li.
loro avrebbero temuto lekaliby się byli.

— *przyszły.*

M. l. quando io temerò gdy się zlekne.
quando tu temerai gdy się zleknieesz.
quando egli temerà gdy się zleknie.

W. l. quando noi temeremo gdy się zlekniemy.
quando voi temerete gdy się zlekniecie.
quando loro temeranno gdy się zlekna.

Sposób nie skończony: temere lekac się.

Czas przeszły: aver temuto zleknać się.

— *przyszły:* aver à temere, essere per temere
(mieć się lekac.

Uczesność: temuto zlekniomy.

Gerundium: temendo, avendo temuto lekaiąc się,
(zlektszy się.

Przykład

Przykład trzeciéy Koniugacyi.

Sposobu skazującego czas terażniéyszy.

M. l. io leggo *ia* czytam.
tu leggi *ty* czytasz.
egli legge *ón* czyta.

W. l. noi leggiamo *my* czytamy.
voi leggete *wy* czytacie.
loro leggono *oni* czytają.

Czas przeszły nie doskonały.

M. l. io leggeva *ia* czytałem.
tu leggevi *ty* czytałeś.
egli leggeva *ón* czytał.

W. l. noi leggevamo *my* czytaliśmy.
voi leggevate *wy* czytaliście.
loro leggevano *oni* czytali.

— *przeszły doskonały prosty.*

M. l. io lessi *ia* przeczytałem.
tu leggesti *ty* przeczytałeś.
egli lessi *ón* przeczytał.

W. l. noi leggemo *my* przeczytaliśmy.
voi leggeste *wy* przeczytaliście.
loro lessero *oni* przeczytali.

— *przeszły składany.*

io ho letto &c. *ia*k io ho amato.

— *przeszły więcéy niż doskonały.*

io aveva letto, *ia*k io aveva amato.

Czas

Czas przyszły.

- M. l.* io leggerò *ia* czytać będę.
 tu leggerai *ty* czytać będziesz.
 egli leggerà *on* czytać będzie.
W. l. noi leggeremo *my* czytać będziemy.
 voi leggerete *wy* czytać będziecie.
 loro leggeranno *oni* czytać będą.

Sposób rozkazujący.

- M. l.* leggi *tu ty* czytaj.
 legga *colui* niech *on* czyta.
W. l. leggiamo *noi* *my* czytamy.
 leggete *voi* *wy* czytajcie.
 leggano *loro* niech *oni* czytają.

Sposobu złączającego czas teraźniejszy.

- ch'io legga *abym ia* czytał.
 che tu leggi *abyś ty* czytał.
 ch'egli legga *aby on* czytał.
W. l. che noi leggiamo *abyśmy* czytali.
 che voi leggiate *abyście* czytali.
 che loro leggano *aby oni* czytali.

Czas przeszły nie doskonały 1szy.

- M. l.* ch'io leggesi *gdybym* czytał.
 che tu leggesi *gdybyś* czytał.
 ch'egli leggesse *gdyby* czytał.
W. l. che noi leggesimo *gdybyśmy* czytali.
 che voi leggeste *gdybyście* czytali.
 che loro leggessero *gdyby oni* czytali.

— przeszły nie doskonały 2gi.

- M. l.* io leggerei *czytałbym*.
 tu leggeresti *czytałbyś*.
 egli leggerebbe *czytałby*.

W. l. noi leggeremmo czytali^{bysmy}.
 voi leggereste czytali^{byscie}.
 loro leggerebbero czytali^{bys}.

Czas przeszły doskonały składany.
 ch'io abbia letto, iak ch'io abbia amato.

— *przeszły więcéy niż doskonały 1szy.*
 ch'io avessi letto, iak ch'io avessi amato.

— *przeszły więcéy niż doskonały 2gi.*
 io avrei letto, iak io avrei amato.

— *przyszły.*
 quando io leggerò, iak quando amerò &c.

Sposób nie skończony: leggere czytać.

Czas przeszły: aver letto czytać było.

— *przyszły: aver à leggere, essere per leggere*
 (mieć czytać.)

Uczeństwo: leggente czytający, letto czytany.

Gerundium: leggendo, avendo letto czytając, i
 (czytawszy.)

Przykład czwartéy Koniugacyi.

Sposób skazujący, czas terażniejszy.

M. l. io sento i^a słysze.
 tu senti ty słyszysz.
 egli sente on słyszy.

W. l. noi sentiamo my słyszymy.
 voi sentite wy słyszycie.
 loro sentono oni słyszą.

Czas

Czas przeszły: nie doskonały.

M. l. io sentiva *ia* słyszałem.
tu sentivi *ty* słyszałeś.
egli sentiva *on* słyszał.

W. l. noi sentivamo *my* słyszeliśmy.
voi sentivate *wy* słyszeliście.
coloro sentivano *oni* słyszeli.

— *przeszły doskonały prosty.*

M. l. io sentii *ia* usłyszałem.
tu sentisti *ty* usłyszałeś.
colui sentì *on* usłyszał.

W. l. noi sentimmo *my* usłyszeliśmy.
voi sentiste *wy* usłyszeliście.
loro sentirono *oni* usłyszeli.

— *przeszły składany.*

io ho sentito, *iak* *io* ho amato.

— *przeszły więcej niż doskonały.*

io aveva sentito, *iak* *io* aveva amato.

— *przyszły.*

M. l. io sentirò *ia* usłyszę.
tu sentirai *ty* usłyszysz.
egli sentirà *on* usłyszysz.

W. l. noi sentiremo *my* usłyszemy,
voi sentirete *wy* usłyszycie.
loro sentiranno *oni* usłyszą.

Sposób rozkazujący.

M. l. senti *tu* *ty* słuchaj.
senta colui *niech on* słucha.

D 2. W. l.

W. l. sentiamo noi *my* *fluchaymy.*
 sentite voi *wy.* *fluchaycie.*
 sentano loro *niech oni* *fluchaia.*

Sposobu złączaiącego, czas terażniejszy.

M. l. ch'io senta *abym* *flyszat.*
 che tu senti *abyś* *flyszat.*
 ch'egli senta *aby* *flyszat.*

W. l. che noi, sentiamo *abyśmy* *flyszeli.*
 che voi sentiate *abyście* *flyszeli.*
 che loro sentano *aby* *flyszeli.*

Czas przeszły nie doskonały 1szy.

M. l. ch'io sentissi *gdybym* *flyszat.*
 che tu sentissi *gdybyś* *flyszat.*
 che lui sentisse *gdyby* *flyszat.*

W. l. che noi sentissimo *gdybyśmy* *flyszeli.*
 che voi sentiste *gdybyście* *flyszeli.*
 che loro sentissero *gdyby* *flyszeli.*

— *przeszły nie doskonały 2gi.*

io sentirei *flyszatbym.*
tu sentiresti *flyszatbyś.*
lui sentirebbe *flyszatby.*

W. l. noi sentiremmo *flyszelibyśmy.*
 voi sentireste *flyszelibyście.*
 loro sentirebbono *flyszeliby.*

— *przeszły składany doskonały.*

ch'io abbia sentito, *iak* ch'io abbia amato.

— *przeszły skład. więcej niż dosk. 1szy.*

ch'io avessi sentito, *iak* ch'io avessi amato.

Czas

Czas przeszły więcy niż doskonały 2gi.
avrei sentito &c. *iak* avrei amato.

— *przyszły.*

quando io sentirò, *iak* quando io amerò.

Sposób nie skończony: sentire słyszeć.

Czas przeszły: aver sentito usłyszeć.

— *przyszły: aver à sentire, essere per sentire*
(*mieć słyszeć.*)

Uczeństwo: sentente słyszący, sentito usłyszany.

Gerundium: sentendo, avendo, sentito słuchając,
(*usłyszawszy.*)

o Słowach cierpiących, trzeciego gatunku, i ściągających się.

Składają się słowa *cierpiące*, dodawszy we wszystkich sposobach i czasach do poślukującego słowa *essere* być, *supinum* słowa czyniącego.

Trzeciego gatunku! słowa we wszystkim podobne są, do wymienionych w poprzedzających Konjugacyach; z tą tylko różnicą, iż, niektóre, zamiast słowa *avere* mieć, kładą się w czasach składanych z tym *essere* być.

Ściągające się zaś: słowa nazywają się te, przed którymi kładą się zaimki *mi, ti, ci, vi, si*, a w czasach składanych używają słowa poślukującego *essere*. Nadto wiedzieć przynależy, że wszystkie słowa czyniące w ściągające się zamienione być mogą.

Koniugacya słowa cierpiącego.

Essere amato — Być kochanym.

Czas terażniejszy: io sono amato &c.

— *przeszły nie doskonaty: io era amato &c.*

— *przeszły doskonaty prosty: io fui amato &c.*

— *prz. dosk. składany: io sono stato amato &c.*

— *więcey niż doskon. io era stato amato &c.*

— *przyszły: io farò amato &c.*

Koniugacya słowa trzeciego gatunku.

Entrare — Wchodzić.

Czas terażniejszy: io entro, iak amo &c.

— *przesz. nie dosk. io entrava, — amava &c.*

— *przesz. dosk. prosty: io entrai, — amai &c.*

— *przesz. dosk. skład. io sono entrato, — amato.*

— *więcey niż dosk. io era entrato, — amato &c.*

— *przyszły: io entrarò, — amerò &c.*

Koniugacya słowa ściągającego się.

Pentirsi — Zatować.

Czas terażniejszy: io mi pento &c.

— *przesz. nie dosk. io mi pentiva &c.*

— *przesz. dosk. pr. io mi pentii &c.*

— *przesz. dosk. skład. io mi sono pentito &c.*

— *więcey niż dosk. io mi era pentito &c.*

— *przyszły. io mi pentirò &c.*

o Słowach trzecio-osobnych.

Trzecio-osobne słowa zowią się te, które trzecią tylko mają osobę; te zaś dwoiaki są, to- jest czyniące jak: *accade* przytrafia się, *neviga* żnięg pada, *gradina* grad pada, *piove* deszcz pada, *sembra* zdaie się, *lampeggia* błyska się; i cierpiące jak: *s'ama* kocha się, *si dice* mówi się.

P R Z E S T R O G A.

Partykuła *si*, kładzie się podług upodobania przed, lub-też po słowie, nap. *si loda*, albo *loda si*, *si crede*, albo *crede si*.

Prócz tego wszystkie słowa czyniące, przez tą samą partykułę, w trzecio-osobne zamienić się mogą, i koniugują się przez trzecie osoby, tak w wielkiej, iako-też i w małej liczbie; nap. *si loda il capitano* chwali się wódz; *si lodano i capitani* chwalą się wodzowie. — Jeżeli zaś słowo, któremu się dodaie partykułę, akcentem jest naznaczone, w tedy odrzuciwszy akcent powtarza się litera *s*, nap. *si fa* czyni się, *fassi*, *si dirà* mówić się będzie *dirassi*. — Trzecio-osobne słowa łączą się także z zaimkami *mi*, *ti*, *ci*, *vi*, *loro*, nap. *mi dispiace*, *ti dispiace*, *gli dispiace*, mnie, tobie, iemu nie podoba się. — Nie od rzeczy tu będzie, przyłączyć Koniugacyą słowa trzecio-osobnego *essere*, z zaimkami *ci*, i *vi*; ile że w tym poczynających się uczyć, trudności nie iakię doznawać zwykli.

jest *c'è*, albo *v'è*.

są *ci*, — *vi sono*.

bywało *c'era*, — *v'era*.

bywali *c'erano*, — *v'erano*.

Czas przeszły doskonały prosty.

był ci, albo vi fù.

byli ci — vi furono.

— przeszły doskonały składany.

był c'è, albo v'è stato.

byli ci, — vi sono stati.

było dawnó c'era, — v'era stato.

byli dawnó c'erano, — v'erano stati.

będzie ci, — vi sarà.

będą ci, — vi sono.

być esserci, — esservi.

Uczęśnictwo: essendo ci, albo essendo vi.

Podobnie i w sposobie złączającym
czynić potrzeba.

Opuszcza się częstokroć partykuła ci, albo vi,
ale to tylko w czasie teraźniejszym, n. p. *è un uomo*
jest człowiek przytomny, zamiast *v'è un uomo*,
sono uomini są ludzie przytomni, miało *vi sono*
uomini.

Koniugacya tegoż słowa z partykułą *ne*.

Czas przyszły.

M. l. *ce n'è, albo ve n'è* jest.

zapier: *non ce n'è, — non ve n'è* nie ma.

pytając: *ce n'è? — ve n'è? czy jest?*

W. l. *ce ne sono, albo ve ne sono* są.

non ce ne sono — non ve ne sono nie są.

ce ne sono? — ve ne sono? czy są?

Czas

*Czas przeszły nie doskonały.**M. l. ce n'era, albo ve n'era byl.**zapier. non ce n'era — non ve n'era nie byl.**W. l. ce n'erano, albo ve n'erano byli.**non ce n'erano — non ve n'erano nie byli.**— przeszły doskonały prosty.**M. l. ce ne fù, albo ve ne fù byl.**przec: non ce ne fù, — non ve ne fù nie byl.**W. l. ce ne furono, albo ve ne furono byli.**non ce ne furono, — non ve ne furono nie byli.**— przeszły doskonały składany.**M. l. ce n'è stato, albo ve n'è stato.**przecząc: non c'è stato, — non vi é stato.**W. l. ce ne sono stati, albo ve ne sono stati.**non ce ne sono stati, — non ve ne sono stati.**— przeszły więcej niż doskonały.**M. l. ce n'era stato, albo ve n'era stato.**non ce n'era stato, — non ve n'era stato.**W. l. ce n'erano stati, albo ve n'erano stati.**non ce n'erano stati, non ve n'erano stati.**— przyszły.**M. l. ce ne farà, albo ve ne farà.**przecząc: non ce ne farà, — non ve ne farà.**W. l. ce ne faranno, albo ve ne faranno.**non ce ne faranno, — non ve ne faranno.**Sposób nie skończony: essercene, albo esservene.**przecząc: non essercene, — non esservene.*

o Słowach nie porządkowych.

Pośćąpić nam teraz do słów, nie we wszystkim, z regułami wyżej położonych Koniugacyi zgadzających się, potrzeba: z któręý to przyczyny nie porządkowemi nazywają się. — A że każda Koniugacya ma swoje własne nie porządkowe słowa; z kąd na cztery też Koniugacye, i te podzieliemy.

W pierwszëý cztery tylko rachuią się nie porządkowe, to-iest:

Andare — Iść.

Czas terażniëýszy.

M. l. vado idę.
vai idzieisz.
va idzie.

W. l. andiamo idziemy.
andate idziecie.
vanno idą.

—— *przeszły nie doskonały.*
andavá, iak amava &c.

—— *przeszły doskonały prosty.*
andai, iak amai &c.

—— *przeszły doskonały składany.*
sono andato, iak sono amato.

—— *przeszły więcéý niż doskonały.*
era andato, iak era amato.

Czas

*Czas przyszły.*andarò, *iak* amerò &c.*Sposób rozkazujący, czas teraźniejszy.**W. l.* vatu tu *idź* ty.vada egli *niech* ón *idzie*.*W. l.* andiamo noi *idźmy*.andate voi *idźcie*.vadano loro *niech* oni *idą*.—— *złączający, czas teraźniejszy.**M. l.* che vada *abym* *szedł*.che vadi *abyś* *szedł*.che vada *aby* *szedł*.*W. l.* che andiamo *abyśmy* *szi*.che andiate *abyscie* *szi*.che vadano *aby* *szi*.*Czas przeszły nie doskonały 1szy.*che andassi &c. *iak* ch'è amassi.—— *przeszły nie doskonały 2gi.*andarei &c. *iak* amarei.—— *przeszły.*ch'io sia andato, *iak* &c.—— *przeszły więcej niż doskonały 1wszy.*ch'io fossi andato, *iak* che io fossi amato.—— *przeszły więcej niż doskonały 2gi.*io farei andato, *iak* io farei amato.*Gerundium:*andando, essendo andato *idąc*, *poszedłszy*.

Dare — Dać.

Czas teraźniejszy.

*M. 1. dō daie.
dai daiesz.
da daie.*

*W. 1. diamo daie'my.
date daiecie.
danno daia.*

— *przeszły nie doskonały.*
dava, iak amava. &c.

— *przeszły doskonały prosty.*

*M. 1. diedi dalem.
desti dates.
diede dat.*

*W. 1. demmo dali'smy.
deste daliście.
diedero dali.*

— *przeszły składany.*
ho dato, iak ho amato &c.

— *przeszły więcej niż doskonały.*
aveva dato, iak aveva amato &c.!

— *przyszły.*
darò, iak amarò.

Sposób rozkazujący.

*M. 1. da tū day ty.
dia egli niech ón daie."*

W. 1.

*W. l. diamo noi my daymy.
date voi wy daycie.
diano loro niech oni dadzą.*

Sposobu złączającego, czas teraźniejszy.

*M. l. che dia abym dawał.
dia abys dawał.
dia aby on dawał.*

*W. l. diamo abyśmy dawali.
diate abyście dawali.
diano aby oni dawali.*

*Czas przeszły nie doskonały 1szy.
che dessi, iak amassi &c.*

Zawsze iednak utrzymuie się samo-brzmiące c.

*— przeszły nie doskonały 2gi.
darei, iak amarei &c.*

*— przeszły doskonały.
che io abbia dato, iak ch'io abbia amato.*

*— przeszły więcéy niż doskonały 1szy.
che io avessi dato, iak ch'io avessi amato.*

*— przeszły więcéy niż doskonały 2gi.
avrei dato, iak avrei amato &c.*

Gerundium: dando, avendo dato dając, dawsz.

Fare — Czynić.

Czas teraźniejszy.

M. l. fo czynię.
fa: czynisz.
fa czyni.

W. l. facciamo czyniemy.
fate czynicie.
fanno czynią.

—— przeszły nie doskonały.

faceva, iak amava &c.

—— przeszły doskonały prosty.

M. l. feci uczyniłem.
facesti uczyniłeś.
fecer uczynił.

W. l. facemmo uczyniliśmy.
faceste uczyniliście.
fecero uczynili.

—— przeszły składany.

ho fatto &c. iak ho amato &c.

—— przeszły więcej niż doskonały.

aveva fatto &c. iak aveva amato &c.

—— przyszły.

farò &c. iak amarò &c.

Sposób rozkazujący.

M. l. fa tu czyn ty.
faccia colui niech on czyni,

W. l.

*W. l. facciamo noi czynimy my.
fate voi czyńcie wy.
facciano loro niech oni czynią.*

Sposób złączający, czas teraźniejszy.

*M. l. che faccia abym czynił.
faccia abyś czynił.
faccia aby ón czynił.*

*W. l. facciamo abyśmy czynili.
facciate abyście czynili.
facciano aby czynili.*

*Czas przeszły nie doskonały 1szy.
che io facessi &c. iak &c.*

— *przeszły nie doskonały 2gi.
farei, iak amarei &c.*

— *przeszły doskonały 1szy.
che io abbia fatto &c.*

— *przeszły więcej niż doskonały 1szy.
che io facessi &c.*

— *przeszły więcej niż doskonały 2gi.
avrei fatto, iak avrei amato &c.*

Gerundium.

facendo, avendo fatto czyniąc, uczyniwszy.

Stare

Stare — Stat.

Czas terażniejszy.

M. l. sto stoie.
stai stoisz.
sta stoi.

W. l. stiamo stoiemy.
state stoicie.
stanno stoia.

— przeszły nie doskonały.
stava, iak amava &c.

— przeszły doskonały prosty.

M. l. stetti stanąłem.
stetti stanąłeś.
stette stanął.

W. l. stemmo stanęliśmy.
steste stanęliście.
stettero stanęli.

— przeszły składany.
sono stato &c.

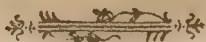
— przeszły więcej niż doskonały.
era stato &c.

— przyszły.
sarò, &c.

Sposób rozkazujący.

M. l. sta tu stóy ty.
sia egli niech ón stoi.

W. l.

W. l. stiano noi stóymy.
 state voi stóycie.
 stiano, albo stieno loro niech oni stoią.

Sposób złączający czas teraźniejszy.

W. l. che stia abym stat.
 stia abyś stat.
 stia aby on stat.

W. l. stiamo abyśmy stali.
 stiate abyście stali.
 stiano aby oni stali.

Czas przeszły nie doskonały rwszy.
 che io stessi &c.

— przeszły nie doskonały 2gi.
 starei &c.

— przeszły doskonały.
 che io sia stato &c.

— przeszły więcej niż doskonały rwszy.
 che io fossi stato &c.

— przeszły więcej niż doskonały 2gi.
 sarei stato &c.

Gerundium.

stando, essendo stato stoiąc, stawszy.

Chociaż cztery tu tylko słów nie porządkowych wyłożyliśmy, pierwszey tyczących się Konjugacyi; wiedzieć iednakże potrzeba; że słowa kończące się na *gare* i *cure* przyjmują literę *h*, w tych czasach, w których litera *c*, albo *g* zchodzi się z samo-brzmiącemi *i*, albo *e*, z kąd mówić się

się powinno *tu pecchi* ty grzeszysz, nie zaś *tu pecci*: inaczey bowiem *c i i* łączyłyby się, tak-też *noi pecciamo* grzeszymy, *peccherò*, *peccherai*, *peccherà*, *peccheremo*, *peccherete*, *peccheranno*. Podobnie i w słowie *pagare*, *tu paghi* ty płacisz, nie zaś *tu pagi*, *paghiamo*, *pagherò*, *pagherai*, *pagherà*, *pagheremo*, *pagherete*, *pagheranno*. Słowem, we wszystkich czasach ta reguła zachowana być ma, w którychby *c*, albo *g* nie mając pomiędzy sobą *h* zbiegały się.

Po słowie *andare*, zawsze kładą się przekładania *a*, albo *ad*, ilekroć słowo te znajduje się przed sposobem nie skończonym; tak: *andiamo a vedere* idźmy z obaczyć, *andate a cenare* idźcie wieczerać.

Druga Koniugacya dziewięć zawiera słów nie porządkowych, takimi są: *cadere* padać, *parere* zdawać się, *sapere* wiedzieć umieć, *sedere* siedzieć, *tenere* trzymać, *dovere* musieć, *potere* mōdź, *volere* chcieć, *vedere* widzieć. Tu wyrażają się te tylko czasy, które od powszechny odstępuią reguły.

Cadere — Padać.

Sposobu skazującego, czas terażnijszy.

M. l. cado *padam*.

cadi *padasz*.

cade *pada*.

W. l. cadiamo *padamy*.

cadete *padacie*.

cadono *padaia*.

Czas

*Czas przeszły, doskonały prosty.**M. l. cadidi upadtem.**cadessi padteś.**cadde upadt.**W. l. cademmo upadliśmy.**cadeste upadliście.**caddero upadli.**— przysły.**M. l. cadrò upadnę.**cadrai upadniesz.**cadrà upadnie.**W. l. cadremo upadniemy.**cadrete upadniecie.**cadranno upadną.**Sposób rozkazujący.**M. l. cadi tu paday.**cada colui niech ón pada.**W. l. cadiamo noi padaymy.**cadete voi padaycie.**cadano coloro niech oni padaią.**— złacz. czas przesz. nie doskon. 1szy i 2gi.**cadrei che io cadessi &c.**Supinum: caduto &c.**Parere — Zdawać się.**Sposobu skazującego, czas teraźniejszy.**M. l. pajo zdaie się.**pari zdaiesz się.**pare zdaie się,*

E 2

W. l.

W. l. pajamo zdaiemy się.
parete zdaiecie się.
pajono zdaią się.

Czas przeszły doskonały prosty.

M. l. parvi zdatem się.
paresti zdates się.
parve zdał się.

W. l. paremmo zdaliśmy się.
pareste zdaliście się.
parvero zdali się.

— przyśły.

M. l. parrò zdam się.
parrai zdasz się.
parrà zda się.

W. l. parremo zdamy się.
parrete zdaliście się.
parrauno zdadzą się.

Spōsōb rozkazujący.

M. l. pari tu zday się ty.
paja egli niech się on zda.

W. l. pajamo zdaymy się.
parete zdaycie się.
pajano niech się oni zdadzą.

Spōs. złącz. czas przesz. nie doskon. 1. wśzy i 2gi.

parrei che io parelli &c.

UczesniŹtwo: paruto &c.

Sapere — Umić.

Sposobu skazującego, czas teraźniejszy.

M. l. so wiem.

sa i wiész.

sa wie.

W. l. sappiamo wiemy.

sapete wiécie.

fanno wiedzą.

Czas przeszły doskonały prosty.

M. l. seppi wiedziałem.

sapesti wiedziałeś.

seppe wiedział.

W. l. sapemmo wiedzieliśmy.

sapeste wiedzieliście.

seppero wiedzieli.

—— *przyszły.*

M. l. saprò będę wiedzieć.

saprai będziesz wiedzieć.

saprà będzie wiedzieć.

W. l. sapremo będziemy wiedzieć.

saprete będziecie wiedzieć.

sapranno będą wiedzieć.

Sposobu złoż. czas przesz. nie dosk. nowszy i zgi.

saprei, che io sapeffi &c.

Uczesnictwo; saputo &c.

Tenere — Trzymać.

Sposobu skazującego czas terażniejszy.

M. l. tengo trzymam.
tieni trzymasz.
tiene trzyma.

W. l. teniamo trzymamy.
tenete trzymacie.
tengono trzymają.

Czas przeszły doskonały prosty.

M. l. tenni trzymałem.
tenești trzymateś.
tenne trzymał.

W. l. tenemmo trzymaliśmy.
teneście trzymaliście.
tennero trzymali.

— przyszły.

M. l. terrò będę trzymał.
terrai będziesz trzymał.
terrà będzie trzymał.

W. l. terremo będziemy trzymać.
terrete będziecie trzymać.
terranno będą trzymać.

Sposób rozkazujący.

M. l. tieni tu trzymaj ty.
tenga egli niech on trzyma.

W. l. tenghiamo trzymajmy.
tenete trzymajcie.
tengano niech oni trzymają.

Sposobu

Spos. złącz. czas przesz. nie doskon. weszły i 2gi.
terrei che io tenessi &c.

Uczesnictwo: tenuto &c.

Sedere — Siedzieć.

Sposobu skazującego czas terażniejszy.

M. l. seggo siedzę.
siedi siedzisz.
siede siedzi.

W. l. sediamo siedziemy.
sedete siedzicie.
seggono siedzą.

Czas przeszły doskonały prosty.
fedei usiadłem &c.

Uczesnictwo: seduto &c.

Dovere — Musieć.

Sposobu składającego, czas terażniejszy.

M. l. debbo, albo deggio muszę.
dei, albo debbi musisz.
dee, albo debbe musi.

W. l. dobbiamo musimy.
dovete musicie.
debbono deggiono, albo deono muszą.

Czas przeszły doskonały prosty.

M. l. dovei musiałem.
dovesti musiałeś.
dovette musiał.

W. l. dovemmo musielismy.
doveste musieliscie.
dovettero musieli.

Czas przyszły.

dovrò będę musieć &c.

Sposobu złączającego czas terażniejszy.
che io debba abym musiał.

Czas przeszły nie doskonały pierwszy i drugi.
dovrei che io dovesti &c.

- Uczesnictwo; dovuto &c.

Volere — Chcieć.

Sposobu skazującego czas terażniejszy.

M. l. voglio, albo vo chcę.
vogli, albo vuoi chcesz.
vuole chcę.

W. l. vogliamo chcemy.
volete chcecie.
vogliono chcą.

Czas przeszły doskonały prosty.

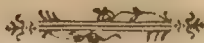
M. l. volli chciałem.
volesti chciałeś.
volle chciał.

W. l. volemmo chcieliśmy.
voleste chcieliście.
vollero chcieli.

— przyszły.

vorrò będę chcieć &c.

Sposób

Sposób rozkazujący.

- M. l.* vogli tu *chciety* ty.
 voglia egli *niech* on *chce*,
W. l. vogliamo *chciety*my.
 vogliate *chciety*cie.
 vogliano *niech* oni *chcą*.

— *złączai.* czas *przesz.* *nie dosk.* *rwšzy i 2gi.*

vorrei, che io *voleffi* *Éc.*

Uczęśnictwo: *voluto* *Éc.*

*Poter — Mòdz.**Sposób skazujący czas terażniejszy.*

- M. l.* posso *mogę*.
 puoi *możesz*.
 può *może*.
W. l. possiamo *możemy*.
 potete *możecie*.
 possono *mogą*.

Czas przeszły doskonały prosty.

- M. l.* potei *mogłem* *Éc.*

— *przyszły.*

potrò *będę mógł* *Éc.*

Sposób złącz. czas przesz. nie dosk. rwšzy i 2gi.

potrei, che io *potessi* *Éc.*

Uczęśnictwo: *potuto*. *Éc.*

Vedere — Widzieć.

Sposób skazujący czas teraźniejszy.

M. l. veggo, albo veggio widzę.
vedi widzisz.
vede widzi.

W. l. vediamo widzimy.
vedete widzicie.
vedono widzą.

Czas przeszły doskonały prosty.

M. l. viddi zobaczyłem.
vedesti zobaczyłeś.
vidde zobaczył.

W. l. vedemmo zobaczyliśmy.
vedeste zobaczyliście.
viddero zobaczyli.

— przyszły.

M. l. vedrò będę widzieć &c.

Sposób rozkazujący.

M. l. vedi tu widź ty.
veda egli niech on widzi.

W. l. vediamo widzmy.
vedete widźcie.
vedano niech oni widzą.

— łączący czas teraźniejszy.
che io veda abym widział.

Czas przeszły nie doskonały nieszy i 2gi.
vedrei, che io vedessi &c.

Uczestnictwo: veduto &c.

PRZE-

PRZESTROGA.

Słowa, które mają spół-brzmiącą *c*, iako to: *tacere* milczeć, *giacere* leżeć, *piacere* podobać się, podobnie iak i ich składane, w piérwzý i trzeciý osobie małéy liczby, i w trzeciý osobie liczby wielkiéy biorą literę *q*, nap. *tacqui*, *giacqui*, *piacqui*, *tacque*, *giacque*, *piacque*, *tacquero*, *giacquero*, *piacquero*. — Nadto słowa, w których znayduie się spół-brzmiąca *l*, iako: *dolere* ubolewać, *valere* módz, i z nich składane mają czas przeszły prosty odiowski syllabę *ere*, a na iéy miéyscu przydawszy *si*, albo *se* w małéy liczbie, w wielkiéy *sero*, nap. *valsi*, *dolsi*, *valse*, *dolse*, *valsero*, *dolsero*.

Trzecia Konjugacya wiele w sobie słów nie porządkowych zamyka, z których niektóre tylko dla przykładu położemy.

Dire — Mówić.

Sposób skazujący czas terażniéyszy.

M. l. dico mówię.
dici mówisz.
dice mówi.

W. l. diciamo mówiliśmy.
dite mówicie.
dicono mówią.

Czas przeszły doskonały prosty.

M. l. dissi powiedziałem.
dicesti powiedziałeś.
disse powiedział.

W. l. dicemmo powiedzieliśmy.
diceste powiedzieliście.
dissero powiedzieli.

Czas

Czas przyszły.

M. l. dirò. powiem &c.

Spōsōb rozkazujący.

M. l. di tu mōw ty.

dica colui *niech* on mōwi.

W. l. diciamo mōwmy.

dite mōwcie.

dicano *niech* oni mōwia.

— *złączający czas terażniejszy.*

che io dica abym mōwił &c.

Czas przeszły nie doskonały wśzy i 2gi.

direi, che io dicessi &c.

Uczesniństwo: detto &c.

Togliere — Znosić.

Spōsōb skazujący czas terażniejszy.

M. l. tolgo *znoszę*.

togli *znosisz*.

toglie *znosi*.

W. l. togliamo *znosimy*.

togliete *znosicie*.

tolgono *znoszą*.

Czas przeszły doskonały proſty.

M. l. tolfi *znioſłem*.

toglieſti *znioſeſ*.

tolſe *znioſł*.

W. l. togliemmo *znieſliſmy*.

toglieſte *znieſli*cie.

tolſero *znieſli*.

Czas

Czas przyszły.

M. l. torrò zniósę &c.

Sposób rozkazujący.

M. l. togli znoś.

tolga niech on znosi.

W. l. tolghiamo znośmy.

togliete znoście.

tolgano niech oni znoszą.

Sposób złączający, czas teraźniejszy.

M. l. ch'io tolga abym znosił &c.

Czas przeszły nie doskon. iwszy i zgi.

M. l. torrei, ch'io toglieffi &c.

Uczęśnictwo: tolto &c.

Addurre — Przyprorowadzić:

Sposób skazujący, czas teraźniejszy.

M. l. adduco przywodzę.

adducì przywodzisz.

adduce przywodzi.

W. l. adduciamo przywodziemy.

adducete przywodziście.

adducono przywodzą.

Czas przeszły doskonały prosty.

M. l. addussi przywiódłem.

adduceffi przywiódłeś.

addusse przywiódł.

W. l.

W. l. adducēmmo przywiedliśmy.
adduceſte przywiedliście.
adduſſero przywiedli.

Czas przyſzły.

M. l. addurrò przywiode *Ec.*

Spoſób rozkazujący.

M. l. adduci tu przywodź ty.
adduca colui niech on przywodzi.

W. l. adduciamo przywodziemy.
adducete przywodziście.
adducano niech oni przywodzą.

— *złączający czas teraźniejszy.*

M. l. che io adduca abym przywodził.

Czas przeszły nie doskonały 1wszy i 2gi.
adducei, che io adduceſſi *Ec.*

Uczęśnictwo: addotto Ec.

Porre — Kłaść.

Spoſób ſkazujący, czas teraźniejszy.

M. l. pongo kładę.
poni kładzieſz.
pone kładzie.

W. l. poniamo kładziemy.
ponete kładziecie.
pongono kładną.

Czas przeszły doskonały proſty.

M. l. poſi położyłem.
poneſti położyteſ.
poſe położył.

W. l.

W. l. ponemmo położyliśmy.
 poneste położyście.
 posero położyli.

Czas przyszły.

M. l. porrò położę *Éc.*

Sposob rozkazujący.

M. l. poni tu kładź ty.
 ponga colui niech on kładzie.

W. l. ponghiamo kładźmy.
 ponete kładźcie.
 pongano niech oni kładną.

— *złączającego, czas terażniejszy.*

M. l. che io ponga abym kładł *Éc.*

— *złącz. czas przesz. nie dosk. rwszy i 2gi.*

M. l. porrei, che io ponessi *Éc.*

Uczesniłtwo: posto Éc.

Scegliere — Obrat.

Sposobu skazującego, czas terażniejszy.

M. l. scelgo obieram.
 scegli obierasz.
 sceglie obiera.

W. l. scegliamo obieramy.
 scegliete obieracie.
 scelgono obierają.

Czas przeszły doskonały prosty.

M. l. scelsi obratem.
 scegliesti obrateś.
 scelse obrat.

W. l.

*W. l. scegliemmo obraliśmy.
sceglieste obraliście.
scelsero obrali.*

Czas przyszły.

M. l. scegliero obiorę Etc.

Sposób rozkazujący.

*M. l. scegli tu obierz ty.
scelga colui niech ón obierze.*

*W. l. scegliamo obierzmy.
scegliete obierzcie.
scelgano niech óni obiorą.*

— złączający, czas terażniejszy.

M. l. ch'io scelga abym obierał Etc.

Czas przeszły nie doskonały iwszy i zgi.

M. l. sceglierei, ch'io scegliessi Etc.

Uczesniaństwo: scelto Etc.

Spegneré — Gasić.

Czas terażniejszy.

M. l. spegno gaszę.

spegni gasisz.

spegne gasi.

W. l. spenghiamo gasiemy.

spegnete gasicie.

spengono gaszą.

Czas przeszły doskonały prosty.

M. l. spensi zgasiłem.

spegnesti zgasiłeś.

spense zgasił.

W. l.

W. l. spegnemmo zgasiliśmy.
 spegneste zgasiliście.
 spensero zgasili.

Czas przyszły.

M. l. spegnerò zgaszę *Éc.*

Sposób rozkazujący.

M. l. spegni tu gas ty.
 spenga colui niech ón gasi.

W. l. spenghiamo gasmy.
 spegnete gascie.
 spengano niech oni gaszą.

— złączający, czas teraźniejszy.

M. l. che io spenga abym gasił *Éc.*

Czas przeszły niedoskon. rwszy i 2gi.

M. l. spegnerei, che io spegneffi *Éc.*

Uczestnictwo: spento Éc.

Sciogliere — Rozwiązywać.

Spos. skaz. czas teraźniejszy.

M. l. scioglio rozwiązuję.
 sciogli risolvi.
 scioglie risolvi.

W. l. sciogliamo rozwiążemy.
 sciogliete rozwiążecie.
 sciogliono rozwiążą.

— *przeszły doskonały prosty.*

M. l. sciolsi rozwiązałem.
 sciogliesti rozwiązałeś.
 sciolsi rozwiązał.

F

W. l.

W. l. sciogliemmo roziwiązaliśmy.
 scioglieste roziwiązaliście.
 sciolsero roziwiązali.

Czas przyszły.

M. l. sciorrò roziwiążę *Ėc.*

Sposób rozkazujący.

M. l. sciogli tu roziwiąż ty.
 sciolga colui niech on roziwiąże.

W. l. sciogliamo roziwiążemy.
 sciogliete roziwiążcie.
 sciolgano niech oni roziwiążą.

—— *złączający, czas teraźn.*

M. l. che io sciolga abym roziwiązał *Ėc.*

—— *złącz. czas przesz. nie dosk. i swzy i 2gi.*

M. l. sciorrei, che io scioglieffi *Ėc.*

Uczesniństwo: sciolto Ėc.

Volgere — Obrócić.

Sposobu skazującego, czas teraźniejszy.

M. l. volgo obracam.
 volgi obracasz.
 volge obraca.

W. l. volgiamo obracamy.
 volgete obracacie.
 volgono obracają.

Czas przeszły doskonały prosty.

M. l. volfi obróciłem.
 volgesti obróciłeś.
 volse obrócił.

W. l.

W. l. volgemmo obròciliſmy.
volgeſte obròciliſcie.
volſero obròcili.

Czas przyſzły.

M. l. volgerò obròcę &c.

Spoſób rozkazujący.

M. l. volgi obròć.
volga niech on obraca.

W. l. volgiamo obròćmy.
volgete obròćcie.
volgano niech oni obròcą.

Spoſób złączający, czas teraźniejszy.

M. l. ch'io volga abym obracał &c.

Czas przeszły nie doskonały 1wszy i 2gi.

M. l. volgerei, ch'io volgeſſi &c.

Uczęśnictwo: volto &c.

Conoscere — Znać.

Spoſób ſkazujący, czas teraźniejszy.

M. l. conoſco poznać.
conoſci poznać.
conoſce poznać.

W. l. conoſciamo poznaiemy.
conoſcete poznaciecie.
conoſcono poznaią.

Czas przeszły doskonały prosty.

M. l. conobbi poznałem.
conoſceſti poznałeś.
conobbe poznał.

W. l. conoscemmo poznaliśmy.
conoscete poznaliście.
conobbero poznali.

Czas przyszły.

M. l. conoscerò poznam *Śc.*

Sposób rozkazujący.

M. l. conosci tu poznaj ty.
conosca egli niech on poznaie.

W. l. conosciamo poznajmy.
conoscete poznajcie.
conoscano niech oni poznają.

— złącz. czas teraźn.

M. l. che io conosca aby poznawał *Śc.*

Czas przeszły nie doskon. nieszy i 2gi.

M. l. conoscerei, che io conoscesti *Śc.*

Uczesniństwo: conosciuto Śc.

PRZESTROGA.

Słowa, które w pierwszém osobie mały liczby czasu teraźniejszego kończą się na ggo, iak porządkowe téy Koniugacyi *leggo* mają czas przeszły doskonały na *ssi*, tak: *traggo* ciągnę, czas przeszły doskonały *trassi*, *eleggo* obieram, *eleffi*, *reggo* rządzę, *ressi*, i tym podobne. — Insze zaś téy Koniugacyi słowa, których przed-ostatnia sylaba nie składa się, (iak w przytoczonych dopiéro) z dwóch spół-brzmiących; czas przeszły iednakże mają porządkowy: które to słowa przytoczyć raczy

czey, aniżeli w regule iakowey zamknąć użyteczniéy będzie. — *Dico* mówię, ma czas przeszły doskonały *disi*, *scrivo* piszę, *scrissi*, *vivo* żyję, *vissi*, *muovo* ruszam, *mosi*, *cuoco* gotuję, *coffi*, *imprimmo* wybijam, *impressi*; i inne pochodzące od tego słowa *premere*. — *Scuoto* wybijam, *scoffi*, *riscuoto* wyciągam, *riscossi*, *Concedo* pozwalam, *ledo* lżę, *procedo* postępuję; i inne podobnie kończące się słowa, dwoisty mają czas przyszły i ucześnieństwo, nap. *concedo* czas przeszły *concessi* i *concedetti*, ucześnieństwo *concesso* i *conceduto*. — Te, które w piérwzéy osobie wychodzą na *do*, jeżeli przed tą sylabą jest samo-brzmiąca, czas przeszły kończy się na *si*; iak: *chiedo* proszę, *chiesi*, *assido* oblegam, *assisi*, *uccido* zabijam, *uccisi*, i z nich składane. — Które na *endo* kończą się, albo na *ondo*, mają czas przyszły, na *si*: *accendo* zapalam, *accesi*, *ascendo* postępuję, *ascesi*, *difendo* bronię, *difesi*, *riprendo* przyganiam, *ripresi*, i ich składane. — Tak-też *nascondo* chowam, *nascosi*, *rispondo* odpowiem, *risposi*, tu osobliwie uważać potrzeba, że *fondo* leję, *risfondo* przelewam, *confondo* mieszam, *profondo* wylewam, zamieniaią własną samo-brzmiącą *o*, na *u*, więc w czasie przeszłym doskonałym mówi się *fusi*, *rifusi*, *confusi*, *profusi*. — Tym doday *pongo* kładę, które ma czas przeszły *posi*, *metto* kładę, ustanawiam, *mi**si*, supinum *messio*, *posio*, podobnie i z nich składające się.

W słowach, które w piérwzéy osobie przed literą ostatnią samo-brzmiącą mają dwie różne spół-brzmiące, z których piérwsza jest *L*, *N*, albo *R*, też sama litera dodawszy tylko partykułę *si*, czyni czas przeszły doskonały, nap. *scelgo* obieram,

scelsi, scelto, dolgo boleię, dolsi, doluto, vinco zwyciężam, *vinſi, vinto, frango łamię, franſi, diſtingvo różnię, diſtinſi, diſtincto, ardo goreię, arſi, arſo, ſpargo rozrzucam, ſparſi, ſparſo, i inne* wraz z ich ſkładanemi. — Wiele tę Koniugacyi ſłów mają czas przeszły na *ei*, albo *etti*, co drugiey tylko ieſt właściwa, *empio* napełniam, *empii*, i ſkładane, *batto* bię, *battei*, *perdo* gubię, *perdei*, *splendo* iaśnieię, *splendei*, i ſkładane, *rendo* oddaię, *rendei, rendetti, ricevo* odbieram, *ricevei, riceveti, pendo* wiſzę, *pendei, pendetti, credo* wierzę, *credei, credetti, fendo* kraię, *fendei, diſcerno* rozeznawam, czasu przeszłego nie ma, *bevo* pię, *bevei, bevetti*.

Czwarta na koniec Koniugacya ma nieporządkowych dziewięć, które w czasach przeszłodoſkonalech żadney nie zdaia ſię podpadać regule dla tego czasy ich nie porządkowe tu ſię kładą.

Salire — Poſtepować.

Spoſobu ſkazującego, czas teraźn.

M. l. ſalgo poſtepuię.

ſali poſtepuieſz.

ſale poſtepuię.

W. l. ſalghiamo poſtepuiemy.

ſalite poſtepuiecie.

ſalgono poſtepuia.

Czas przeszły doſkonaty.

M. l. ſalii poſtepowatem.

ſaliſti poſtepowateſ.

ſali poſtepowat.

W. l.

W. l. falimmo postępowaaliśmy.
 faliste postępowałście.
 falirono postępowali.

Czas przyszły.

M. l. falirò postapię &c.

Sposób rozkazujący.

M. l. fali tu postepuy ty.
 falga colui niech ón postepuie.

W. l. falghiamo postepuymy.
 falite postepuycie.
 falgano niech oni postepuią.

— złączający, czas teraźn.

M. l. che io falga &c.

Czas przesz. nie dosk. nieszy i 2gi.

M. l. falirei, che io falissi &c.

Uczesnićwo: falito &c.

Venire — Przyść.

Sposób skazujący, czas teraźn.

M. l. vegno, albo vengo przychodzę.
 vieni przychodzisz.
 viene przychodzi

W. l. veniamo przychodźmi.
 venite przychodzicie.
 vengono przychodzą.

Czas przeszły doskonały.

*M. l. venni przychodziłem.
venisti przychodziteś.
venne przychodził.*

*W. l. venimmo przychodziliśmy.
veniste przychodziliście.
vennero przychodzili.*

—— *przyszły.*

M. l. verro &c.

Sposób rozkazujący.

*M. l. vieni tu przychódź ty.
venga colui niech on przychodzi.*

*W. l. venghiamo przychódźmy.
venite przychódźcie.
vengano niech oni przychodzą.*

—— *złączający, czas teraźniejszy.*

M. l. che io venga &c.

Czas przeszły nie doskonały rwszy i 2gi.

M. l. verrei, che io venissi &c.

Uczęśnictwo: venuto &c.

Morire — Umiierać.

Sposób skazujący, czas teraźniejszy.

*M. l. muojó umieram.
muori umieraśz.
muore umiera.*

*W. l. muojamo umieramy.
morite umieracie.
muojono umierają.*

Czas

Czas przeszły doskonały.

M. l. morì umièratem.
 moristi umièrates.
 morì umièrat.

W. l. morimmo umièrališmy.
 moriste umièraliście.
 morirono umièrali.

— przyszły.

M. l. morrò &c.

Sposób rozkazujący.

M. l. muori tu umièray ty.
 muora. egli niech ón umièra.

W. l. muojamo umièraymy.
 morite umièraycie.
 muojano. niech oni umièraią.

Sposób złączający, czas teraźniejszy.

M. l. che io muoja &c.

— przeszły nie doskon. 1wszy i 2gi.

M. l. morirei, che io morissi &c.

Uczesnićtwo: morto &c.

Udire — Słyszec.

Sposób skazujący, czas teraźniejszy.

M. l. Odo słysze.

odi słyszysz.

ode słyszy.

W. l. udiamo słyszemy.

udite słyszycie.

odono słyszają.

Czas przeszły doskonały.

M. l. udii *fyszatem.*
 udisti *fyszateś.*
 udi *fyszat.*

W. l. udimmo *fyszeliśmy.*
 udiste *fyszeliście.*
 udirono *fyszeli.*

— przysły.

M. l. ydirò &c.

Sposób rozkazujący.

M. l. odi tu *fysz ty.*
 oda egli niech on *fyszzy.*

W. l. udiamo *fyszmy.*
 uдите *fyszcie.*
 odano niech oni *fyszq.*

— złączający, czas terażniejszy.

M. l. che io oda &c.

Czas przesz. nie dosk. wśzy i 2gi.

M. l. udirai, che io, udisti &c.

Uczeństwo: uditò &c.

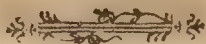
Ufcire — Wyiść.

Sposób skazujący, czas terażniejszy.

M. l. efco *wychodzę.*
 efci *wychodziś.*
 efce *wychodzi.*

W. l. usciamo *wychodziemy.*
 uscite *wychodźcie.*
 uscend *wychodzą.*

Czas

Czas przeszły doskonały.

M. l. uscii wychodziem.
uscisti wychodziłeś.
uscì wychodził.

W. l. uscimmo wychodziliśmy.
usciste wychodziliście.
uscirono wychodzili.

— *przyszły.*
uscirò &c.

Sposób rozkazujący.

M. l. esci tu wyidź ty.
esca egli niech on wyidzie.

W. l. usciamo wyidźmy.
uscite wyidźcie.
escano niech oni wyidą.

— *złączający, czas terażniejszy.*
che io esca &c.

Czas przeszły nie doskonały rwszy i 2gi.
uscirei, che io uscissi &c.

Uczęśnictwo: uscito &c.

Następujące cztery: *aprire* otworzyć, *coprire* przykryć, *ricoprire* powtórnie przykryć, *scoprire* odkryć, porządkowe są we wszystkich czasach, wyjawlży przeszły, tak: *aprii, apristi, aprì*, albo *aperse. aprimmo, apristi, aprirono*, albo *aperlero, supinum aperto*, i tak o innych.

O słowach kończących się na *isco*.

Z tych inne są, za które użyć można drugiego toż samo znaczącego słowa, nie kończącego się iednak na *isco*, iak zamiast *nutrisco* karmię, kłaść się może *nutro*, miało *offerisco* ofiaruję *offro*. Inne podobnie kończące się na *isco*, iak *ambisco* dopinam, pragnę, *gioisco* cieżę się, *fiorisco* kwitnę, *impallidisco* blednieję, takiego iednak słowa nie mające, któreby się na ich miéyscu położyło. — Pierwszego gatunku słowa w czasach nie dostatecznych pożyczają od swoich równie ważących, dla czego mówi się *nutrisco*, *nutrisci*, *nutrisce*, *nutriamo*, *nutrite*, *nutriscono*; pierwsza i druga wielkiey liczby osoba, pożyczone są od równoważącego, *nutro*, *offerisco*, *offeriamo*, *offerite*, od równie-ważącego *offro*. — W drugiego zaś gatunku słowach, albo użyć potrzeba innego toż samo iednakże znaczącego, albo - téż wielu sens ieden wyrażających: uważyć tu potrzeba, że te wszystkie słowa mają sposób nie skończony na *ire*, tak: *nutrire*, *fiorire*, supinum zaś na *ito*, *nutrito*, *fiorito*.

O słowach nie całych, czyli nie dostatkowych.

Znayduie się w ięzyku Włoskim wiele słów niedostatkowych, z tych nayıpiérwsze iest *gire* krążyć, które następujące czasy ma wyięte *gite*, *giua*, albo *gia*, *givi*, *givamo*, *givano*, albo *giano*; *gi*, *gisti*, *gi*, albo *giò*, *gimmo*, *giste*, *girò*, *girai*,

girai, girà, giremmo, girete, giranno, gissi, gisse, gissimo, gissero, girei, giresti, girebbe, giremmo, gireste, girebbono, cz. przesz. skład. io sono gito, spos. nieskończ. gire essere gito, i avere a gire, w innych zaś czasach zastępuie słowa andare i gine iść, te ostatnie ma następujące czasy nie porządkowe i nie dostatkowe ite, iwa, ivano, iremo, irete, ire, essere ito, w niedostatku innych czasów używa się słowo andare. Olire pachnąć, oliva, olivi, olivano, a prócz tych innego czasu nie ma. — Calere dbać, zważać, trzy tylko ma osoby cale, caleva, calse, io caluto, calerà, albo carrà, caleffe, calerebbe, albo carrebbe. — Solere zwyknąć, ma cz. terażn. spos. skazui. io soglio, tu suoli, suole, sogliamo, solete, sogliono, cz. przesz. nie doskon. soleva, albo solea, solevi, soleva, albo solea, solevamo, solevate, solevano, albo soleano, spos. łączai. che io soglia, sogli, soglia, sogliamo, sogliate, sogliano.

ROZDZIAŁ VI.

o Rodzaiach Uczeństw.

Uczeństw rodzajów jest trzy: męski iak *amato* kochany, białogłowski *amata* kochana, i pospolity *amante* kochający, kochająca, deklinują się podobnym sposobem iak imiona, przez liczbę, spadek, i artykuł determinujący, lub nie determinujący. — Co się tycze formowania uczeństw,

śnictw, na cztery Koniugacye dzielić się zwykły, w pierwszey składa się ucześnieństwo z sposobu nie skończonego, któren się kończy na *are*, iak *amare*, zamieniwszy tę syllabę *re*, na *ante*, *amante*, albo na *ato*, *amato*, na *bile*, *amabile*, lub-też na *ando*, *amando*. — Drugiety Koniugacyi ucześnieństwa staia się z sposobu nie skończonego zamieniwszy *re*, w *nte*, iak: *godere* cieszyć się, *godente*, *sedere* siedzieć *sedente*, ucześnieństwa zaś czasu przeszłego, zamieniwszy te trzy liter *ere*, na *uto*, albo *uta*, *godere*, *goduta*, *temere*, *temuta*: wyimuić się od téy reguły słowo *riminere* zosłać, którego ucześnieństwo iest *rimaso*, albo *rimasto*. — Uczeństwa czwartey Koniugacyi oboygą rodzajóm służące formuie się z sposobu nie skończonego, przemieniwszy *re* w *nte*, *ndo*, *nda*, tak: *offerire* ofiarować, *offerente*, *languire* słabić, *languente*, *offerendo*, *offerenda*, *languendo*, *languenda*. — Uczeństwa czasu przeszłego stiaia się, odiawszy *re*, a na-to-miało dodawszy *to*, *ta*, iak: *sentire* słyszeć, *sentito*, *sentita*; wyimuią się: *comparire* pokazać się, które ma *comparso*, *aprire* otwierać, *aperto*, *concepire* poymować, *concepto* i *concelto*, *morire* umierać, *morto*, *offerire*, *offerito*.

Względem ucześnieństw trzeciety Koniugacyi żadney nie można stałey postanowić reguły, z kąd dosyć będzie niektdre tylko w téy mierze przełożyć uwagi.

Uczeństwa słów w czasie terażniéjszym kończących się na *ggo*, a w czasie przeszło-doskonałym na *ssi*, iak: *leggo*, *lessi*, składaią się zamieniwszy *ssi*, na *tto*, iak: *lessi*, *letto*, *reggo*, *ressi*, *retto*, *affligo*, *afflissi*, *afflitto*.

Ucze-

Uczeństwa słów, które mają czas przeszło-
dokonały na *si*, poprzedzone od litery samo-
brzmiący formułą się obróciwszy *si*, w *so*, iak:
rado golę, *rafi*, *rafo*, *divido* dzielę, *divisi*, *di-
viso*, *uccido* zabijam, *uccisi*, *ucciso*, *chiudo* za-
mykam, *chiusi*, *chiuso*; wymuie się *chiedo* pro-
szę, *chiesi*, *chiesto*, takie uczeństwo mają i z
niego składające się, tak-żę *rispondo* odpowia-
dam, *risposi*, *risposto*, *pongo* kładę, *posi*, *posto*,
i składane: *metto* stawiam, *nisi*, *nesso*, składają-
ce się słowa *metto*, zamieniają pierwsze samo-
brzmiące w *e*, a powtarzają *f*. — Jeżeli czas prze-
szły kończy się na *lfi*, formułą się uczeństwa,
zamieniwszy *si* na *to*, iak: *scelgo* obieram, *scelfi*,
scelto, *tolgo* biorę znoszę, *tolfi*, *tolto*; wymuie
się *vaglio* mogę, *valfi*, *valuto*. — Jeżeli kończą
się na *nfi*, w tedy staia się uczeństwa, obróci-
wszy *si* w *to*, nap. *frango* łamię, *franfi*, *franto*,
piango płaczę, *pianfi*, *pianto*, *spengo* gaszę,
spenfi, *spento*, *giungo* przybywam, *giunfi*, *giun-
to*. — Na koniec, jeżeli ostatnia wychodzi na *ifi*,
uczeństwa staia się czasem zamieniwszy *si* na *so*,
czasem na *to*, tak: *ardo* goreię, *arsfi*, *arso*, *spar-
go* rozśiewam, *sparfi*, *sparso*, *mordo* kąsam,
morfi, *morso*, *accorro* przybiegam, *accorsi*, *ac-
corso*, *scorro* przebiegam, *scorsi*, *scorso*, *forgo*
wstaie, *fursi*, *furto*, *risorgo* powstaie, *risursi*,
risurto.

Uczeństwa słów, które mają czas przeszły
na *ei*, albo na *etti*, nakładał drugi Koniugacyi,
formułą się, *ei*, albo *etti*, zamieniwszy w *uto*,
perdo tracę, *perdei*, *perduto*, *ricevo* odbieram,
ricevei, *ricevuto*.

Pozo-

Pozostaie się ieszcze wiele słów, których także opisać żadną regułą nie podobna; iakie są: *dico* mówię, *disi*, *detto*, *adduco* przywodzię, *addussi*, *addotto*, *conduco* sprowadzam, *condussi*, *condotto*, *concedo* pozwalam, *concessi*, *concesso*, *permetto*, *permisi*, *permesso*, *infigo*, *infissi*, *infisso*, *crucifigo*, *crucifissi*, *crucifisso*, *percuoto*, *percosi*, *percosso*, *scuoto*, *scoffi*, *scoffo*, *nasco*, *nacqui*, *nato*, *traggo*, *trassi*, *tratto*.

ROZDZIAŁ V.

o Przysłowiu.

Cztéry: piérwsze deklinujące się części mowy pilnie rozważywszy; do pozostałych czterech nie deklinujących się przystąpić należy, z tych naypiérwsze iest.

Przysłowie, albo część mowy, która dodana słowu, lub imięniowi, ięgo znaczenie dostatecznię wyraża, i dopełnia.

Przysłowie zaś wielorakie iest: inne
czas oznaczające.

Quando kiedy, *oggi* dziś, *domani* iutro, *dopo domani* pozaiutro, *jeri* wczoray, *avanti jeri* onegday przedewczora, *alla matina* rano, *alla sera* w wieczór, *à mezzogiorno* w południe, *à mezza notte* o północy, *di giorno* za dnia, *di notte* w nocy, *anticamente* dawniēy, *altra volta* przedtym,
ultima

także
dico
duffi,
dotto,
netto,
cruci-
coffi,
acqui,
Dę

ultimamente nie dawno świeżo, *poco fà* mało co przed tym, *l'altro giorno* dniem przed tym, nie dawno, *allora* w tedy, *dopo* po tym, *pure* w tym, *ora* teraz, *presentemente* teraz, *al dì*, *d'oggi* terazniéyszego czasu, *subito* zaraz, *di nuovo* znowu, *sovente* często, *spesso* częstokroć, *mai* nigdy, *subito che* skoro tylko, *sempre* zawsze, *per sempre* na zawsze, *di buon ora* wczesnie, *appunto* w sam czas, *all'alba* skoro świt, *nel farsi del giorno* przededniem, *dipoi* po tym, *già* już, *ancora* ięszcze, *avanti* wprzód.

Przysłowia miéyscowe.

nowy
nie
piér-
dana
zniey
ne

Dove gdzie, *dokąd*, *d'onde* z kąd, *per dove* którędy, *quì tu*, *di quì* z tą, *di là* z tamtą, *per quì* tędy, *per là* tamtędy, *là* tam, *altrove* gdzie indziéy, *in niun luogo* nigdzie, *in qualche parte* gdzieś, *per tutto* wszędzie, *à dritta* w prawą, *à sopra* na wierzchu, *à basso* na dole, *fin quì* dotąd, *quà e là* tam i ówdzie, *più oltre* daley, *di lungi* z daleka, *d'apresso* z bliska, *malgrado* poniewolnie, *à forza* siłą, *gwaltém*, *al più* naywięcéy, *insieme* razém, *separatamente* osobliwie, *piuttosto* raczéy, *assatto* zgoła, *al contrario* przeciwnie, *recentemente* świeżo, *primeramente* przód, *elegantemente* pięknie, &c.

Przysłowia wielkość oznaczaiące.

utro,
i jeri
sera
ezza
te w
tym,
tima

Quanto iak wiele, *assai* dosyć, *molto* wiele, *poco* mało, *troppo* nadto, *troppo poco* nadto mało, *meno* mniéy, *quasi niente* prawie nic, *assatto* wcale, *quasi* prawie, *poco à poco* powoli, *pochettino* trochę.

Przyśłowia iakowość oznaczające.

Come iak, *bene* dobrze, *male* źle, *merite-*
volmente słusznie, *à torto* nie słusznie, *all'impro-*
viso z nagła, niespodzianie, *frettolosamente* skwa-
 pliwie, *raptownie*, *lentamente* powoli, *gradata-*
mente pomału, *oportunamente* wczas, *di nascosto*
 skrycie, *leggermente* lekko, *à caso* trefunkiem,
volontieri chętnie, ochotnie, *inopinatamente* nad-
 spodziewanie, *veramente* szczerze, prawdziwie,
forse podobno, *per azzardo* przypadkiem, *così*
 tak, *sì* tak jest, *sicuramente* zapewne, *del resto*
 w reszcie.

ROZDZIAŁ VII.

o Przekładaniach.

Przekładanie jest nieiaka część mowy, która
 się przed imionami, artykułami i słowami kładzie.
 Przekładania wszystkie iednym, lub dwoma spad-
 kami rządzą, iak niżej widzieć można.

O przekładaniach rządzących spadkiem rodzącym.

All'in contro di suo padre, przeciwko Oycu.
Appiè di quella lettera ho scritto la copia, przy
 końcu, napisałem kopią listu tamtego.
Che non solamente vicino di me, ma in casa mia,
 albo *con esso meco abitar potresti*, iż nie-
 tylko blisko mnie, ale w domu moim mie-
 szkać mógłbyś.

Cacciò

Cacciò quello fuor di casa wygnał go z domu.
Prima della sua partenza przed swoim wyjazdem.

*O przekładaniach rządzących spadkiem
dawającym.*

Dirimpetto all'Italia naprzeciw Włoch.
Vicino alla spiaggia przy brzegu.
Ho questo avanti agli occhi mam to przed oczyma.
Dietro alla casa za domostwem.
Fino a domattina aż do jutra.
Di nascosto al maestro bez wiadomości nauczyciela
In mezzo alla città w pośród miasta.

*O przekładaniach spadkiem oskarżającym
rządzących.*

Circa quel tempo pod ów czas.
Con questo patto, che mi sia lecito confessare, di
non sapere pod tym obwarowaniem, żeby
mi się godziło wyznać, iż niewiem &c.
Dopo la Messa po Mszy.
Eccetto una vecchierella, non v'era alcuno, prócz
jedney babiny nikogo tam nie było.
Tra speranza e timore, między nadzieią i boja-
źnią.
Lungo il fiume, w dłuż rzeki.

*O przekładaniach rodzącym, oskarża-
jącym, i odbierającym, spadkiem
rządzących.*

Appresso di lui é sembrato alquanto tímido, zda-
wał mu się nie co bojaźliwy.

*Oltre di questo, prócz tego.
Contro la tavola, o stół.*

*O przekładaniach rodzącym, i oskarża-
jącym, spadkiem rządzącym.*

*Verſo di Roma, ku Rzymowi.
Sotto il capello, pod kapeluszem.
Sopra tutto, nade wszystko.*

*O przekładaniach częścią rodzącym,
częścią oskarżającym, spadkiem
rządzącym.*

*Lontano di casa, albo da casa, daleko od domu.
Giù del tetto, albo dal tetto, z dachu.*

*O przekładaniach dawającym, i oskar-
żającym, spadkiem rządzącym.*

*Dietro alle, albo le mura, za ścianami, za mura-
mi.*

Rasente il lido andare, płynąć przy brzegu.

ROZDZIAŁ VII.

o Łączeniu.

Łączenie jest partykuła, która spaia, lub rozłą-
cza z sobą słowa: ze zaś różnie słowa te łączyć się
lub rozłączać mogą, z tąd też i partykuły są od-
miennie. — *Połączające e, i, ancora* także:
anzi

anzi owszém, cioè to jest, *di più* nad to. — *Rozłączające* o albo, *ne ani*, przyczynę znaczące: *perchè* bo, *tanto più* tym bardziej, *onde* z kąd, *affinchè* ażeby. — *Rozróżniające*: *ma* ale, *tutta volta* iednakże, *niente di meno* z tym wszystkim, *quantunque* chociaż. — *Wnoszące*: *dunque* więc, *or tedy*, *perciò* dla czego, *finalmente* na koniec. — *Warunkowe*: *si* jeżeli, *a condizione* pod obowiązkiem, *che* żeby, *subito che* skoro tylko, *se piace* à Dio jeżeli da Bóg.

ROZDZIAŁ VIII.

o Wtrąceniu, albo Interjekcyi.

Wtrącenie jest część mowy, która iakie umysłu poruszenie oznacza, iako to: radość, chwałę, żal, zadziwienie, *corraggio* nuieno daléy, *ah*, *ah*, *o me in felice* niešťetyśz! *zitto* cyt; o tóż i ósma część mowy.

Ponieważ Włoski język niemniéy ma wolności w ułożeniu słów, iako Łaciński, przeto nie się tu o ich zgadzaniu, czyli konstrukcyi mówić nie będzie, tym bardziej, że te z używania i czytania raczyéy wybornych książek nabywa się.

S Ł O W N I K.

Chociaż do rzeczy Grammatycznéj nie wcale przyłączenie Słownika należeć nie zda się, jednakże ponieważ czynić to już u wszystkich języka mistrzów w zwyczaj weszło: dla uniknienia osobliwie skarg i utyskiwania poczynających się; iakoby im na rzeczy naypotrzebniéjszém, to - jest: codziennych zbywało słowach; które cokolwiek poiawszy można nie iako z innemi prowadzić dyskurs; przeto i my idąc za tychże Nauczycielów przykładem, przy pomocy Dykeyonarza od naypotrzebniéjszych słów, iakiemi są, do posiłku i pokarmu należące Słownik ten zaczęniemy.

O iedzeniu i napoju.

<i>Acqua woda.</i>	<i>beccafico figoiadka.</i>
<i>agnello baranek.</i>	<i>beccaecia bekas.</i>
<i>anitra kaczka.</i>	<i>butiro masło.</i>
<i>arrosto pieczenia.</i>	<i>castrato skop.</i>
<i>arancio pomarańcz.</i>	<i>capretto kozle.</i>
<i>albicocche morela.</i>	<i>cappone kaptón.</i>
<i>aringa śledź.</i>	<i>eotornice przepiórka.</i>
<i>asello mrzewka.</i>	<i>coniglio królik.</i>
<i>angvilla węgorz.</i>	<i>cinghiale dzik.</i>
<i>aceto ocet.</i>	<i>ciriegia wiśń jagoda.</i>
<i>agresto agrest.</i>	<i>cocomero ogórek.</i>
<i>bue wół.</i>	<i>carciofo karciof.</i>

coto-

cotogno pigwa.
 cavolo kapusta.
 castagna kasztan.
 cipolla cebula.
 cedriuolo dynia.
 canella cynamon.
 erba ziela.
 frutta owoc frukt.
 formaggio ser.
 fagiano bazant.
 fico figa.
 fragola poziemka.
 frittata smażony iaiecz-
 (nik.
 fungo grzyb.
 finocchio kopr.
 gvazzetto przyśmak.
 garofano goździk.
 lessio sztuka mieśa.
 lepre zaiac.
 limone cytryna.
 luccio szczupak.
 lattuga sałata.
 minestra menestra.
 mela jablko.
 melaracia pomarańcza.
 more morwa.
 merluzzo łokfisz.
 mandola migdał.
 marone kasztan wielki.
 mostarda musztarda.
 nespola niesplik.
 noce orzech.

nocciola orzech laszkowy.
 Ovo iaio.
 ostrica ostrzyga.
 pane chleb.
 pasticcio pasztet.
 porco wieprz.
 pesce ryba.
 piccione gotab.
 pera gruska.
 persico brzoskwinia.
 pepone melon.
 pisello groch.
 pistachio pistacya pinela
 pepe pieprz.
 presciuto szynka.
 susina sliwka.
 torba iarzębina owoc.
 spinace szpinak.
 salmone łosoś.
 storione ryba padowa.
 fogliola certa.
 sale sól.
 salsa sos.
 salicciotto salseson.
 saliccia kielbasa.
 tartuffo tertufola.
 tordo kwiczoł.
 tinca lin.
 vino wino.
 vitello ciele.
 zuccha bania, dynia.
 zuccheru cukier.

O sprzętach stołowych.

Bacino miednica.	fiaska flaszka.
bicchiere kieliszek,	mezzetta pół-korca.
(szklanka.	piatto miska, półmisek.
boccale flaszka.	salvietta serwetka.
butiglia butelka.	saliera solniczka.
botta beczka.	smocolatojo szczypsc.
barile baryłka.	scaldavivande fajerka.
coltello nóż.	sciugamano ręcznik.
cucchiario łyżka.	tovaglia obrós.
candeliere lichtarz.	tondo talerz.
caraffa karafka.	tazza filiżanka.
forchetta widelce grabki	

O stroiu męskim.

Camicia koszula.	gvanti rękawiczki.
camiciuola kamizelka,	manichino rękawek.
(półkoszulek.	manichotto zimowy ręk.
calza pończochy.	(kciw.
calzoni spodnie.	pianelle partosfle.
collare kołnierz.	sottocalze skarpetki, ga-
fazzoletto chustka.	(tki.
fibbia sprzączki.	scarpe trzewiki.
ferrajuolo płaszcz.	tasca kieszeń.
giubbone kaftan.	

O stroiu białogłowskim.

Apparecchiatojo goto-	ago igła.
(walcia.	acqua d'odore wódka
acconciatura fryzura.	(pachniąca.
accappataio płaszcz,	busto bluzgier bawel.
(podwłóśnik.	cuffia

cuffia <i>kornet.</i>	spilla <i>szpilka.</i>
capelli ricci <i>bukle loki.</i>	scatola <i>pudełko.</i>
forbici <i>nożycy.</i>	stringa <i>sznurowadło,</i>
gremiale <i>fartuch.</i>	(<i>podwiązki.</i>
gonnella <i>spodnica.</i>	stuzzicadenti <i>dziubi-</i>
liscio <i>rumienięto.</i>	(<i>zęb.</i>
maschera <i>maska.</i>	stuzzicaorecchi <i>dziubi-</i>
neo <i>węzeł.</i>	(<i>ucho.</i>
polvere di cipro <i>puder.</i>	stecca <i>pręt rogowy.</i>
pomada <i>pomada.</i>	velo <i>krawiec.</i>

O *kleynotach.*

Anello <i>pierścień.</i>	perle <i>perły.</i>
catena d'oro <i>łańcuszek</i>	pendenti <i>zawieszki.</i>
(<i>złoty.</i>	rubino <i>rubin.</i>
diamante <i>dyament.</i>	smaglio <i>bransoletka.</i>
gioiello <i>perła, sznurek</i>	spillo <i>szpilka.</i>
(<i>peret.</i>	smeraldo <i>szmaragd.</i>
orecchini <i>kolczyki.</i>	turchino <i>turkus.</i>

O *kwiatach.*

Fior d'arancio <i>amarant.</i>	giglio <i>lilia.</i>
gelsomino <i>iaxmin.</i>	rosa <i>roza.</i>
giacinto <i>iacynt.</i>	viola <i>fiolet.</i>

O *domie i jego częściach.*

Appartamento <i>apparta-</i>	corte <i>podworze.</i>
(<i>ment.</i>	fenestre <i>okna.</i>
anticamera <i>przedpokój.</i>	gronda <i>obdach.</i>
camera <i>pokój, izba.</i>	gabinetto <i>gabinet.</i>
cucina <i>kuchnia.</i>	giardino <i>ogród.</i>
cantina <i>piwnica.</i>	piano <i>piętro.</i>

porta drzwi.	sala sala.
pavimento podłoga.	stalla stajnia.
pozzo studnia.	scala wschody.

O sprzętach domowych.

Letto łóżko.	quadri obrazy.
seggiola fotel.	torcia pochodnia.
sedia krzesło.	candela świeca.
specchio zwierciadło.	lucerna latarnia.
stipo biorko, kantorek.	stoppino knotek.
tavola stół.	

O narzędziach kuchennych.

Brace zarzewie.	mortajo młóździerz.
cainino komin.	paletta łopata do pieca.
carbone węgiel.	pietra focaia krzemień.
caldaro kociołek.	padella patelnia, panew.
caldara kocioł.	pestello tłuczek.
esca próchno, podnieta.	pignata garnek.
fascinapek chrostu, albo	soffietto mieszek.
(szczeppek)	spiedone rożen.
gratella rózta.	scopa miotta.
legna drwa, drewno.	zolfanella siarniczka.
molle klejcz do węgli.	

O sługach domowych.

Cameriera pokojowa.	credenzierro kredencierz.
cameriere pokojowy.	cuoco kucharz.
cocchiero flangret.	maestro di casa bugra
coppiero podczasz.	(bia.
cantinero piwniczny.	paggio paź.

palafre-

palafreniere <i>masztalerz.</i>	scalco który się <i>stotem</i>
staffiere <i>lokay.</i>	(<i>zatrudnia.</i>)
guattero <i>kuchta.</i>	scudiero <i>koniuszy gier-</i>
segretario <i>sekretarz.</i>	lacche <i>lokay.</i> (<i>mek.</i>)

Do iężdzenia konno.

Bacchetta <i>witka, różga.</i>	stivale <i>bót.</i>
briglia <i>uzdeczka.</i>	staffa <i>strzemię.</i>
cinghia <i>popręg, puślik.</i>	sella <i>kulbaka, siódło.</i>
pendone <i>pendent.</i>	sprone <i>ostroga.</i>
pistola <i>pistolet.</i>	

O ciele i ięgo częścicach.

Aspetto <i>węyrzenie.</i>	gamba <i>łytk.</i>
audatura <i>chód.</i>	grassezza <i>tuśłość, siódło.</i>
bocca <i>usta, gęba.</i>	lingva <i>język.</i>
barba <i>broda.</i>	labbro <i>warga.</i>
braccio <i>ramię.</i>	mento <i>podbrodek.</i>
capo <i>głowa.</i>	magrezza <i>chudość.</i>
capelli <i>włosy.</i>	naso <i>nos.</i>
ciglio <i>brw.</i>	occhio <i>oko.</i>
collo <i>kark, szyja.</i>	orecchio <i>ucho.</i>
coscia <i>udo.</i>	portamento <i>ruszenie.</i>
ciera <i>cera.</i>	piede <i>noga.</i>
corpo <i>ciato.</i>	petto <i>pięrsi.</i>
dente <i>zęb.</i>	polsso <i>puls.</i>
fiancho <i>bok.</i> (<i>czy.</i>)	pugno <i>pięść.</i>
gyancio <i>policzek twa-</i>	pelo <i>włos.</i>
gola <i>gardziel, krtan.</i>	statura <i>wzrost.</i>
gomito <i>łokieć.</i>	stomaco <i>brzuch, żywot.</i>
ginocchio <i>kolano.</i>	spalle <i>plecy, ramiona.</i>

voce głos.
viscere wnętrzności
ventre brzuch.

ungve paznogieć pazur.
viso twarz.

Różność wieku i stanu człowieka.

Balia. mamka.
bambino niemowlę.
bambina dziecię białog.
cittadino mieszczanin.
donna kobieta.
fanciulla dziewczę, pa-
(nienka).
forestiero cudzoziemiec.
gentiluomo szlachcic.
gentildonna szlachcian-
(ka).
giovane młodzieniec.
levatrice baba do odbie-
(rania dzieci).

marito mąż.
mercante kupiec.
monaca mniszka.
monaco mnich.
nemico nieprzyjaciel.
padrone pan.
padrona pani.
pellegrino pielgrzym.
ragazzo dziecię.
sposo małżonek.
sposa małżonka.
servo sluga.
serva służebnica.

O różnych rzemieślnikach, urządach, i kunsztach.

Artista rzemieślnik.
avvocato patron.
banchiero bankier.
barbiero bałwierz.
bicchieraro szklarz.
bottaro bednarz.
calcolatore rachmistrz.
cerusico cėrulik.
cantatrice śpiewaczka.

comediante komedyant-
(ka).
calzolajo szewc.
cappellaro kapelusznik.
ciabattino szewc, par-
(tacz).
calderajo kotlarz.
falegname stolarz.
fornajo piekarz.

facchi-

pelliciere *kusnierz.*
pasticiere *drażnik.*
portinaro *odźwierny.*
procaccio *poślaniec.*
postiglione *goniec.*
profumiere *olejki prze-*
(dający aptekarz.
rimatore *haftarz.*
scultore *śnięcerz.*
sonatore *skrzypek.*
farto *krawiec.*
stampatore *drukarz.*
fellaro *śiedlarz.*
tappezziere *tapişşyer,*
(obiciarz.
tessitore *tkacz.*
tintore *farbierz.*

O zwierzętach.

formicha *mrówka*.
gatto. *kot*.
gallo *kogut*.
lépre *zaiac*.
lupo *wilk*.
lucertola *iaszczurka*.
lumaka *ślimak*.
mulo *muł*.
mosca *mucha*.
puledro *zrzebię*.
passere *wróbél*.
pulce *pchła*.
pidocchio *wesze*.

ragno

ragno <i>pająk.</i>	testuggine <i>żółw.</i>
ranochio <i>żaba.</i>	ucello <i>ptak.</i>
scojattolo <i>wiewiórka.</i>	volpe <i>liszka.</i>
scimia <i>małpa.</i>	verme <i>robak.</i>
forcio <i>mysz.</i>	zanzara <i>komór.</i>

O instrumentach muzycznych.

Arpa <i>arfa.</i>	organo <i>organy.</i>
basfo <i>basetla.</i>	spinetta <i>szpinet.</i>
corno <i>waltornia.</i>	tromba <i>trąba.</i>
chitarra <i>cytra.</i>	violino <i>skrzypce.</i>
cembalo <i>cymbał.</i>	zufolo <i>fuiara, piszczal.</i>
flauto <i>flet, piszczatka.</i>	(ka.

O kruszcach i kamieniach.

Argento <i>srebro.</i>	oro <i>złoto.</i>
calamita <i>magnes.</i>	ottone <i>mosiądz.</i>
bronzo <i>miedź.</i>	piombo <i>ołów.</i>
ferro <i>żelazo.</i>	rame <i>miedź.</i>
gesso <i>gips.</i>	laffo <i>kamień.</i>
marino <i>marmur.</i>	stagno <i>cyna.</i>
mattone <i>cegła.</i>	

O miastach i częściach iego.

Albergo <i>gospoda.</i>	cupola <i>bania, kopuła.</i>
bottega <i>sklep.</i>	carcere <i>więzienie.</i>
campanile <i>dzwonica.</i>	casa <i>dóm.</i>
chiesa <i>kościół.</i>	dogana <i>cto, celna komo.</i>
convento <i>klasztor.</i>	(ra.

fabri.

fabrica fabryka.	palazzo pałac.
fiera iarmark.	piazza ulica.
locanda garkuchnia,	prigione więzienie.
(karczma.	spedale szpital.
mercato targowisko.	torre wieża.
osteria garkuchnia.	borgo przedmieście.

O polu i częściach jego.

Bosco las.	palude trzęsawica, bag.
casale wieś.	prato łąka, sianożęć.
cespuglio krzewina,	pianura równina.
(darn.	ruscello strumyk.
capanna chata, chałupa.	selva las, bór.
fratta skała niedostępna.	spina tarń, ciernie.
fiume rzeka.	siepe płot.
ponte most.	valle dolina.
pantano bagno.	voragine przepaść.

Części czasu.

Anno rok.	mezz'ora pół-godziny.
autunno jesień.	meşe miesiąc.
domenica niedziela.	oriuolo zegarek.
giovedì czwartek.	ora godzina.
giorno di festa św. dzień.	primavera wiosna.
— di lavoro powszedni	quarto d'ora kwadrans.
(dzień.	settimana tydzień.
inverno zima.	sera wieczor.
lunedì poniedziałek.	sabatto sobota.
mattina poranek, rano.	state lato.
mezzogiorno południe.	stagione część roku, po-
mezzanotte północ.	(ra.
momento moment.	venerdì piątek.

O ży-

O żywiołach.

Aria powietrze.
baleno błyskawica.
caldo ciepło.
cenere popiół.
cielo niebo.
diluvio potop.
fuoco ogień.
fulmine piorun.
fumo dym.
favilla iskierka.
fiamma płomień.
grandine grad.
luna księżyc.
luce światło.

mare morze.
nebbia mgła.
neve śnieg.
nuvola obłok, chmura.
pioggia deszcz.
raggio promień.
ruggiada rosa.
sole słońce.
stella gwiazda.
terra ziemia.
tuono grzmot.
tempesta niepogoda.
vento wiatr, wichur.

O pokrewieństwie.

cadetto młodszy syn.
cugino stryjeczny, ciote-
(czyny brat.
cognato powinowaty,
(krewny.
figlio syn.
fratello brat.
figliastro pasierb.
genero zięć.
madre matka.
matrigna macocha.

nipote wnuk.
nuora synowa.
nonno dziad.
padre oyciec.
parente krewny.
primogenito syn pier-
(worochny.
suocero teść, swiekier.
forella siostra.
zia ciotka.
zio stryj.

O kolo-

O kolorach.

Bianco biały.
 bigio popielaty.
 cedrone cytrynowy.
 giallo żółty.
 nero czarny.

pavonazzo fioletowy,
 (brunatny.
 rosso czerwony.
 turchino błękitny.
 verde zielony.

O drzewach.

Arancio pomarańczą.
 alloro bobkowe drzewo.
 abete iodła.
 albicoccho morela.
 bosso bukspan.
 cireggio wiśnia.
 castagno kasztan.
 frassino iesion.
 fico figa.
 faggio buk.
 melo jabłko.
 melagrano granatowe
 (drzewo.)

inore morwa.
 olmo wiąz.
 olivo oliwne drzewo.
 pino sosna.
 pioppo topola.
 platano iawor.
 pero gruska.
 persico brzośkwinią.
 quercia dąb.
 fusino śliwa.
 sorbo iarszbina.
 vite laterośl winna.

O grach.

Carta karta.
 dadi kości.
 dama warcab.
 mora gra na migi.
 palla piłka.
 pallone pecherz, piłka
 (wielka.)

palloncino piłka mała.
 pallottola galka.
 scacchi szachy.
 sbaraglino tryktrak.
 trucco bilar.
 trottola bąk, cyga.

O chorobach.

Febre febra, gorączka.	pietra kamiień.
gotta podagra.	fluſſo di ſangve krwotok.
gocciola apoplexya.	toſſe kaſzel.
vajuolo oſpa.	pizzico e ſwierzbiczką
malcaduco kaduk.	dolor di teſta ból głowy.
fuochi ſelvatici liſzaj.	debolezza ſłabość.
infredatura katar, za-	ſvcuimento młodość,
(ziebienie.	(młalenie.
fluſſo di corpo biegun-	tremito trzęsienie.
(ka.	ſudore pot.
dolóri colici kolka.	pallidezza bladeść.
renella kamiień.	nauſea mierzwiączka.
rogną ſwierzb.	

O przypadkach.

Archibuſata poſtrzele nie	piaga raz, rana.
baſtonata raz kiiem za-	pugno raz pięścią za-
(dany.	(dany.
buffetto ſzczutek.	pugnałata ſztyletem
bernoccio prega.	(pchnięcie.
caduta upadnienie.	pistolettata poſtrzał od
calcio raz nogą zadany.	(pistoletu.
frustata bicie.	ſchiaſſo policzek.
ferita rana.	ſtoccata pchnięcie ſzpa-
gonfiezza nadętość.	(dą.
graffiatura zadarcie,	tumore nabrzmiałość.
(zadrażnienie.	taglio zarznięcie.

O lekar-

O lekarstwach.

Balsamo balsam.	pillole pigułki.
cerotto cerot.	siropo syrop.
lavativo krystera, enema.	ungvento maść.
medicina lekarstwo.	ventoso banka.

O przywarach ciała.

Calvo łysy.	pazzo głupi.
cieco ślepy.	siropiato kaleka.
gobbo garbaty.	scilingvato belkot.
muto niemy.	sordo głuchy.
mancino mańkut.	zoppo kulawy.
nano karzeł.	

O własnościach człowieka.

Altezza wysokość.	bugia kłamstwo.
affetto przywiązanie.	białimo nagana.
(affekt.	compassione politowanie
attrattiva powab.	compiacenza upodoba-
avarizia takomstwo.	(nie.
arroganza pycha, am-	collera gniew.
(bicya.	crudeltà okrucieństwo.
affettazione przysada.	cattivezza złość. (ga.
astuzia chytrłość.	coraggio męstwo odwa-
adulazione pochlebstwo.	creanza obyczajność.
amore miłość.	civiltà ludzkość.
ardire odwaga, śmiałość	cortesia grzeczność.
allegrezza, weselość.	compiacenza ludzkość.
buona fortuna szczęście.	disgrazia nieszczęście.
bellezza piękność.	disinvoltura szczerość,
bruttezza szpetność.	(otwartość.

disconvenienza *nieprzy-*

(*stojność.*)

diligenza *pilność.*

disprezzo *pogarda.*

fede *wiara.*

falsità *falsz.*

furberia *wykretnarstwo.*

grassezza *tlustość.*

gravezza *ociężałość.*

gelosia *zawiść.*

incanto *omamienie,*

(*czary.*)

inganno *oszukiwanie.*

invidia *nienawiść.*

lunghezza *długość.*

larghezza *szerokość.*

limosina *iatmużna.*

lindura *przyjemność,*

(*ochodostwo.*)

leggiadria *piękność.*

leggerezza *niestate-*

(*czność.*)

lode *pochwała.*

morte *śmierć.*

malacrea *nieobyczaj-*

(*ność.*)

mestizia *żał, smutek.*

malinconia *melankolia.*

nascità *urodzenie.*

nobiltà *szlachetność.*

negligenza *niedbatość.*

omicidio *zabójstwo.*

ozio *próżnowanie.*

potenza *moć.*

povertà *ubóstwo.*

profondità *głębokość.*

pulizia *grzeczność.*

pigrizia *lenistwo.*

paura *bojaźń.*

prudenza *roztropność.*

pazzia *głupstwo.*

pietà *pobożność.*

rabbia *zaiadłość.*

ricchezza *bogactwo.*

rischio *niebezpieczeń-*

(*stwo.*)

sfacciataggine *bez-czel-*

(*ność.*)

fordidezza *nieochodo-*

(*stwo.*)

scherzo *żart.*

scorno *szyderstwo.*

semplicità *prostość.*

sciocchezza *nierozum,*

(*głupstwo.*)

stregoneria *czary.*

scrupolo *szkrupuł.*

scandalo *zgorzienie.*

sdigno *gnięć.*

speranza *nadzieja.*

vezzo *wdzięk.*

viltà *podłość.*

velocità *prędkość.*

valore *dzielność, cena.*

verità *prawda.*

vendetta *zemsta.*

vergogna *wstyd.*

O rzeczach do pisania.

Libro książka.	cera lak.
carta pecora pergamin.	foglio di carta arkusz.
carta papier.	lettera list.
calamajo kalamarz.	spago szpagat, sznurek.
inchioostro atrament.	viglietto bilet.
polvere piasek, proch.	ricevuta kwit.
penna pióró.	scrittura pismo.
temperino scyzoryk.	contratto kontrakt.
sigillo pieczęć.	

Statki wodne.

Vascello nawa.	barca' czółó, barka.
galera galera.	schifo toż okrętowa.
nave okręt.	batello okrętowa łódka.

O powozach.

Carozza karetá.	cocchio karetá.
lettiga lektyka.	ramassa sanie.
caleffe kolaśka.	muta di cavalli, cug ko-
carro wóz.	(ni.

Urzędy Wojskowe.

Alfiero chorąży.	luogo-tenente general.
araldo herold.	(leutnant.
capitano kapitan.	maresciallo di campo
colonnello pułkownik.	(feld-marszałek.
cornetta chorąży od	moschetiero muszkietier.
(iażdy.	minatore podkopnik.
caporale kapral.	spia spieg.
generale general.	fentinella straż.

soldato *żołnierz*.
 sergente *sierżant*.
 tamburino *dobosz*.
 trombetta *trębacz*.

uomo à cavallo *żołnierz*
 (*konny*).
 uomo à piedi *żołnierz*
 (*pieszy*).

O *Woysku*.

Bagaglio *obłogi, ciężary*
 (*woienne*).
 bataglione *batalion hu-*
 (*fiec*).
 corpo di battaglia *śrzo-*
 (*dek woyska*).
 corpo di riserva *woysko*
 (*na odwodzie*).
 corpo volante *lekkie*
 (*woysko*).
 cavalleria *jazda, kawa-*
 (*lerya*).
 compagnia *počet, cho-*
 (*ragiew*).

canone *armata, działo*.
fanteria infanterya, pie-
 (*chota*).
 presidio *straż*.
 regimento *reyment*.
schiera reyment.
linea szereg.
 squadrone *szwadron ro-*
 (*ta konn*).
 retroguardia *tylna straż*.
 vanguardia *przednia*
 (*straż, czola*).
 esercito *woysko*.

O *fortyfikacyi*.

Mura *mury*.
 i merli delle mura *blan-*
 (*ki, kramzanfy*).
 castello *zamek*.
 fortezza *forteca*.
 fortino *szanc, forteczka*.
 fortificazione *fortyfika-*
 (*cya*).
 torre *wieża*.
 cittadella *cytadella*.

piattaforma *równina*
 (*watowa*).
 bastione *narożnik, be-*
 (*ward*).
 cavaliere *pagórek do*
 (*zataczania armat*).
 parapetto *parapet za-*
 (*flawa*).
 rivellino *rawelin, tar-*
 (*cza watowa*).
 falsa-

falsabraca strzelnica.
fossa fossa, rów.
scarpa spadziłość wa-
(tów.
contra-scarpa droga
(skryta.
casamatta ziemianka,
twierdza dolna; wię-
zienie żołnierskie.
palizzata palisada, szta-
(kiety).
cortina kortyna, między-
(wał.
gabbione kosz sztafcowy.
mina podkop, mina.
trinciera okop do doby-
(wania fortocy.
campo oboz, pole.
provizione opatrzenie
(się, żywność.
fchioppo strzelba.

contromina przeciw-kop
(mina przeciw minie.
sciabla szabla.
spada szpada.
sacco wor.
polvere proch.
pistola pistolet.
palla kula.
pallini szrót.
bomba bomba.
granata granat.
assedio oblężenie. (cya.
capitulazione kapituła-
foccorso sukurs odsiecz.
fortita wycieczka.
assalto szturm.
circonvallazione szanice
(obozowe.
batteria baterya, szanice.
arprir la trincera okop
(sypać zacząć.

Następują, teraz rozmowy potoczne, które
wprzód niżeli zacząćmy, uwiadomić uczących się
języka przynależy, iż Włosi do równych sobie, lub
wyższych nieco osób przez trzecio-sobny mówią
zaimek, co się zaraz iasnię da widzieć, w nastę-
pującej rozmowie,

ROZMOWY.

DIALOGO I.

Facendo visita ad alcuno.

Buon giorno a Vossignoria.

Come sta V. S.?

Benissimo per servirla
perservir a V. S. al
suo servizio, al vostro
servizio.

Come sta 'l Signor suo
fratello?

Sta bene, non sta bene.

Aurà gusto di vederla?

Non aurò tempo di vederlo oggi.

V. S. seda, s'accomodi.
Date una sedia al Signore.

Non è necessario.

Bisogna che vada a far
una visita qui vicino.

ROZMOWA I.

Oddając komu wizytę.

Dzień dobry W. Panu.

Jak się W. Pan ma?

Bardzo dobrze do usług
W. Pana.

Jak się ma brat W. Pana?

Ma się dobrze, nie do-
brze się ma.

Podoba się W. Panu z
nim widzieć.

Nie będę miał czasu wi-
dzieć się z nim dzi-
sia.

Usiądź W. Pan.

Day stolka dla Jegomo-
ści.

Nie potrzeba.

Potrzeba mi pójść od-
dać wizytę tu w po-
bliżości.

E mol-

E molto affrettata V. S. Bardzo się W. Pań śpie-
szysz.

Tornerò adesso adesso. Powrócę zaraz.
Adio Signore. Bądź W. Pan zdrów.

Ho gran gusto di ve- Mocnom kontent, że
derla in buona sanità. widzę W. Pana w do-
brym zdrowiu.

Baccio le mani a V. S. Całuję rączki W. Pana.
Sono servo suo, schiavo. Jestem sługą W. Pana,
Umilissimo servo suo. Sługą W. Pana nayniż-
szym.

Umilissima serva sua. Sługą W. Pana nayniż-
szą.

DIALOGO II.

ROZMOWA II.

*Per far una visita la
mattina.*

O wizycie ranney.

Ov'è 'l tuo Padrone?
Dorme ancora?

Gdzie jest Pań twóy?
Spi jeszcze?

Signor nò, è svegliato.

Nie Panie, już się obu-
dził.

E levato?

Wstałże?

Signor no, sta ancor al
letto, in letto.

Nie Panie, jeszcze w
łóżku.

Che vergogna di star al
letto a quest'ora.

Co za wstyd o téy go-
dzinie być jeszcze w
łóżku.

Andai jeri al letto tanto
tardi, che non ho po-
tuto levarmi a buon
ora.

Poszedłem wczora tak
późno do łóżka, że
nie mógł wstać w
czas.

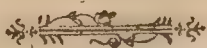
Che si fece quì dopo ce-
na?

Cóż tu robiono po wie-
czerzy?

Si ballò, si cantò, si	Skakano, śpiewano, gra-
giuocò.	no.
Ache giuoco?	W jaką grę?
Giuocammo a picchetto	Graliśmy w piket z Pa-
col Signore Cavaliere.	nem Kawalerem.
Che fecero gli altri.	Co robili drudzy?
Giuocarono a scacchi,	Grali w Saki.
agli scacchi.	
Quanto mi dispiace non	Jak mi się nie podoba,
averlo saputo.	żem o tym nie wie-
	dział.
Chi ha vinto? — chi ha	Któż wygrał? kto prze-
perduto, perso?	grał?
Ho vinto, ho guadagna-	Ja wygrałem dziesięć
to dieci dopie.	czerwonych — złotych.
Fin'a che ora s'è giuoca-	Do której godziny gra-
to?	no?
Fin'alle due doppo mez-	Do drugiey po północy.
zanotte.	
Ache ora siete andato al	O której godzinie posze-
letto?	dłeś W. Pan do łóżka?
Alle tre, alle tre e mez-	O trzeci, o trzeci i pół,
za, e mezzo.	w pół do czwartey.
Non mi maraviglio che	Nie dziwiuję się, że W.
vi leviate così tardi.	Pan tak późno wsta-
	iesz.
Che ora è?	Która godzina?
Che ora credete che sia?	Którą W. Pan być śa-
	dzisz?
Credo che non siano an-	Sądzę, że niema jeszcze
cor ott'ore, le otto.	ósmey.
Come, le otto? sono so-	Jak nie ma ósmey? już
nate dieci.	dziesiąta wybiła.

Biso-

Bisogna dunque che mi Potrzeba mi więc wsta-
levi quanto prima. wać iak nayprędzcy.

DIALOGO III.

Per vestirsi.

Chi è lì? là?
Che comanda V. S.?

Sù sù presto; fate fuoco,
vestite mi.

C'è fuoco Signore.
Date la mia camicia, ca-
miscia.

Eccola Signore.
Non è calda, è ancor
fredda.

Se V. S. brama, la steal-
derò.

Nò, nò, portate mi le
mie calzette di seta.

Sono rotte. Le ho date
alla Conciacalzette.

Avete fatto bene.
Ove sono le mie planel-
le?

Ove la mia zimara, veste
da camera?

Pettinatemi.

Pigliate un altro pettine.

Datemi il mio fazzolet-
to.

Eccoñe un bianco, Si-
gnore,

ROZMOWA III.

O ubieraniu się.

Tóż tam iest?
A Co W. Pan rozka-
żesz?

Prędko-no zapal ogień,
i ubierz mnie.

Jest ogień Panie.
Day mi moią koszulę.

Oto iest Panie.
Nie iest ciepła, iest ie-
szcze zimna.

Jeżeli Pan chce, to ią za-
grzeię.

Nie, nie, przynieś mi
pończochy iędwabne.

Są zepsute. Daćem ie do
Pończoszniczki.

Dobrześ zrobił.
Gdzie są moje pantofle?

Gdzie iest mój szlafrok?

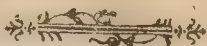
Zacziesz mnie.

Weź inny grzebień.

Day mi moią chuśkę.

Oto biała Panie.

Da-

Datemi quel ch'è nella mia sacoccia?	Day mi tę, która jest w moiéy kieszeni.
L'ho dato alla lavandara, era sporco.	Dałem ją do praczki, była brudna.
Ha ella portato i miei pannilini, la mia biancheria?	Przyniosła ona moją bieleznię?
Signor sì, non ci manea niente.	Przyniosła Panie, nie zbywa na niczym.
Portatemi i miei calzoni.	Przynies mi moje spodnie.
Che vestito metterà oggi V. S.?	Jakie Pan dziś weźmie suknie?
Quel che aveva jeri.	Te, którem miał wczoraj.
Il sartore deve portar presto quel di panno.	Krawiec ma przynieść sukienne?
Si picchia, vedete chi è?	Ktoś kołacze, obacz kto jest?
Chi è?	Kto jest?
E' il Sartore.	Krawiec.
Fate lo entrare.	Niech wnidzie.

DIALOGO IV.

ROZMOWA IV.

Il Gentiluomo ed il Sartore.

Pan i Krawiec.

Portate voi il mio vestito?

Niesiesz. Wasé moje suknie?

Sì Signore, Signor sì, eccolo qui.

Tak jest Panie, oto są tu.

Mi fate aspettar molto.

Musiłem tak długo czekać.

Non

Non ho potuto venir più presto.	Nie mogłem przyiść prze- dzéy.
Non era finito.	Nie były skończone?
La fodera non era cucita.	Podszewka nie była pod- szyta.
Vuole V. S. provare l' giustacore?	Chce Pan spróbować spodnią suknię.
Vediamo s'è ben fatto?	Zobaczymy, jeśli jest do- brze zrobiona.
Credo che V. S. ne sarà contenta.	Spodziewam się, że Pan będzie z niéy kontent.
Mi pare molto lungo.	Zdać mi się, że jest zbyt długa.
Adesso si portano lun- ghi.	Teraz noszą długie.
Abbottonatemi.	Zapnij mnie Waśc.
Mi stringe troppo.	Zbyt jest ciasna.
Per esser ben fatto, biso- gna che sia giusto.	Aby była dobrze zrobio- na, trzeba żeby była ciasna.
Le maniche non sono ella troppo larghe?	Rękawy czy nie są bar- dzo szerokie?
Signor no, stanno benis- simo.	Nie Panie, bardzo do- brze leżą.
I calzoni sono molto stretti.	Spodnie są bardzo cia- sne.
Si portano strettissimi.	Teraz noszą iak nacycia- śniejście.
Quest'abito le sta benis- simo.	Ta suknia bardzo do- brze leży.
E troppo corto, troppo lungo, troppo largo, troppo stretto.	Jest zbyt krótka, zbyt długa, zbyt szeroka, zbyt ciasna.

V. S.

V. S. mi perdoni, sta bene.	Wybacz mi Pan, bardzo dobrze jest zrobiona.
Che dite del mio fornimento?	Cóż mówisz o moich sprzętach?
E bellissimo, é richissimo.	Są arcy-piękne i kosztowne.
Queste fettucie, questi nastri quanto costano 'l braccio?	Tych wstążek łokieć, co kosztuie?
Gli ho pagati uno scudo.	Płaciłem ie po iednym. szkudzie.
Non è troppo, è buon mercato.	Nie jest drogo, dobrze kupiona?
Ov é 'l resto del mio panno?	Gdzie jest reszta mego sukna?
Non v'è niente affatto d'avanzo.	Nie się reszty nie zostało.
Avete fatto 'l vostro conto?	Uczyniłeś Waśc swóy porachunek?
Signor no, non ho avuto 'l tempo.	Nie Panie. Nie miałem czasu.
Portate lo domani vi pagherò.	Przynieś-że go Waśc jutro, zapłacę Waści.

DIALOGO V.

ROZMOWA V.

*Per far colazione.**O śniadaniu.*

Portateci qualche cosa da far colazione.	Przyniosłeś co na śniadanie.
Signore ecco falciccie, e pasticcietti.	Tak jest Panie, oto są kiełbaski i paszteciki.
Vuol V. S. volete ch'io porti 'l presciuto?	Każc Pan przynieść szynkę?

Si

Si, portate lo, ne taglieremo una fetta.

Mettete una salvietta sopra la tavola.

Dateci tondi, coltelli, e forchette.

Sciacquate i bicchieri.

Date una sedia al Signore.

V. S. feda, si metta vicino al fuoco.

Non ho freddo, sono benissimo qui.

Vediamo se 'l vino é buono?

Datemi quel fiasco, ed un bicchiere.

Di grazia V. S. assaggi questo vino.

Che gliene pare? che ne dice?

Non é cattivo, é squisitissimo.

Levate questo piatto.

V. S. mangi delle salsiccie.

Ne ho mangiate, sono bonissime.

Datemi da bere, da bere.

Alla sanità, prosperità, conservazione di V. S. brindisi a V. S.

Przyniesz ją, ukroimy sobie po kawałku.

Położ serwetę na stół.

Day nami talerze, noże, i widelce.

Popłocz kieliszki.

Day stołka Jegomości.

Usiądź W. Pan, przybliż się W. Pan do ognia.

Nie zimno mi, dobrze mi i tu siedzieć.

Skosztujemy, czyli to jest dobre wino?

Day mi te faszki, i kieliszek.

Skosztuj W. Pan z łaski twoicy tego wina.

Jak się zdaie, co W. Pan o nim mówisz?

Nie złe, bardzo jest wyśmienite.

Weź tę miskę precz.

Jedz W. Pan kielbasy.

Jużem ie iadł, bardzo są dobre.

Day mi pić.

Za zdrowie W. Pana, za szczęśliwe powodzenie W. Pana.

Rin-

Ringrazio V. S.

Date beré al Signore, date da bere.

Ho bevuto adesso.

I pasticcietti erano buonissimi.

Erano un tantino troppocotti.

V. S. non mangia?

Ho mangiato tanto, che non potrò pranzare.

V. S. si burla, non ha mangiato niente.

Ho mangiato benissimo delle falsiccie, e del presciuto.

Dziękuję W. Panu.

Dać Jegomości pić.

Dopiero pił.

Paszteciki były bardzo dobre.

Były trochę nieco przepieczone.

W. Pan nie iesz?

Jadłem tak wiele, że nie będę mógł iść obiadu.

Zartujesz W. Pan, nie W. Pan nie jadłeś.

Jadłem bardzo dobrze kiełbasy i szynkę.

DIALOGO VI.

Per parlar Italiano.

Come va l'Italiano?

Ha V. S. fatto molto profitto?

Non troppo, non so quasi niente.

Si dice però che V. S. parla benissimo.

Voleste Dio, che fosse vero!

Quei, che lo dicono, s'ingannano molto.

ROZMOWA VI.

O Włoskim języku.

Tak idzie język Włoski?

Uczyń się W. Pan wielki postępek?

Nie bardzo, prawie nie umiem.

Powiadają przecie, że W. Pan bardzo dobrze mówisz po Włosku.

Bógby to dał, żeby to prawda była!

Ci, którzy to mówią, wiele się myślą.

L'affi-

L'assicuro che mi è stato detto.

Possò dir alcune parole, che so a mente.

Tanto basta per cominciare a parlare

Non è 'l tutto di principiare, ma bisogna finire.

Parli V. S. sempre o bene, o male.

Temo di far errori.

V. S. non tema, la lingua Italiana non è difficile.

Lo so, e so c'ha molte leggiadrie,

E vero, e particolarmente nella bocca della donne.

Ome felice, se la sapessi!

Bisogna studiare per imparare.

Quanto tempo è, che V. S. impara?

Non è ancor un mese.

Come si chiama 'l suo Maestro?

Upewniam W. Pana, że mi to powiadano.

Mogę mówić niektóre słowa, które na pamięć umiem.

To jest dosyć do tego, aby zacząć mówić.

Nie jest to rzecz cała na tym, aby zacząć, ale trzeba skończyć.

Gadaj W. Pan zawsze czy źle, czy dobrze.

Boję się, bym nie mówił błędów.

Nie bój się W. Pan, język Włoski nie jest trudny.

Wiém ja to, i wiém, że ma wiele przyjemności.

Prawda, a osobliwie w ustach dam.

O jakbym ja szczęśliwy był, gdybym go umiał!

Potrzeba się z usilnością przykładąć do nauczania się go.

Jak dawno się W. Pan uczysz?

Jeszcze nie ma miesiąca.

Jakże się nazywa W. P. Nauczyciel?

Si chiama 'l Signor N.	Nazywa się Pan N. N.
N.	
E un pezzo che lo conosco.	Znam go już od niejakiego czasu.
Ha insegnato a molti amici miei.	Uczył wielu z moich przyjaciół.
Non dice egli a V. S. (non le dice) che bisogna sempre parlar' Italiano?	Nie mówi ón W. Panu, że trzeba zawsze mówić po Włosku?
Signor sì, me lo dice spesso.	Mówi mi Mci Panie bardzo często.
Perche dunque non parla?	Czemuż W. Pan nie mówisz?
Con chi vuol V. S. che io parli?	Z kim W. Pan chcesz, abym mówił?
Con quei, che le parleranno.	Z temi, którzy potrafią mówić.
Vorrei parlare, ma non ardisco.	Chciałbym mówić, ale nie śmiem.
Non bisogna temere, bisogna esser ardito.	Nie potrzeba się bać, potrzeba być śmiałym.

DIALOGO VII.

ROZMOWA VII.

*Del tempo.**O czasie.*

Che tempo fa?
 Fa bel tempo.
 Fa cattivo tempo.
 Fa freddo?
 Non fa freddo.
 Fa caldo?
 Non fa caldo.

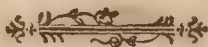
Taki tam czas?
 I jest czas piękny.
 I jest zły czas.
 I jest zimno?
 Nie jest zimno.
 I jest gorąco?
 Nie jest gorąco.

Piove?

N. N. Piove? Non piove?
nizia- Non lo credo.
moich Il vento è cangiato.
Pann, Atramo della pioggia?
e mó- Non pioverà oggi.
? Piove diluvia.
e bar- Nevica.
e mó- Tuona.
hcecz, Grandina.
otrafia Lampeggia.
ale Fa molto caldo.
é, po- Ha gelato questa notte?
fym. Signor nò, ma gela adesso.
VII. Mi par che faccia una
gran nebbia.
V. S. non s'inganna, è
vero.
V. S. è molto infredda-
ta.
Sono quindici giorni,
che sono infreddato.
Sono frutti della stagio-
ne.
Che ora è?
Edi buon ora, non é tar-
di.
E tempo di far colazione?
Sarà presto tempo di de-
sinare, di pranzare.
Che faremo dopo pran-
zo?

Pada deszcz? Nie pada
deszcz?
Nie zdaie mi się.
Wiatr się odmieniał.
Będziemy mieli deszcz?
Nie będzie dziś deszczu.
Deszcz pada.
Śnieg pada.
Grzmi.
Grad pada.
Błyska się.
Zbyt jest gorąco.
Był mróz téy nocy?
Nie M. Panie, ale teraz
marznie.
Zdaie mi się, że jest wiel-
ka chmura.
Nie mylisz się W. Pan,
prawda jest.
W. Pan masz wielki ka-
tar.
Już jest dni piętnaście,
iak go mam.
Są to skutki czasu.
Która jest godzina?
Jest jeszcze rano, nie jest
pożno.
Jest czas iść śniadanie?
Będzie wkrótce czas iść
obiad.
Co będziemy robili po
obiedzie?

Andremo a spasso.

Andiamo a far'un giro
adesso.

Non bisogna uscir per
questo tempo.

Prziedźmy się trochę.

Pójdźmy teraz iaki krok
uczynmy.

Nie potrzeba na ten czas
wychodzić.

DIALOGO VIII.

ROZMOWA VIII.

*Per domandar quel, che
si dice dinuovo.*

Pytaiąc się o nowiny.

Che si dice di nuovo?

Cóż tam nowego po-
wiadaia?

Sapete niente di nuovo?

Niewiesz W. Pan nic no-
wego?

Non ho sentito niente,
non ho inteso niente.

Nie slyszalem nic.

Di che si parla?

O czym mówią?

Non si parla di niente.

O niczym nie mówią?

Avete sentito dire, ch'au-
remo la guerra?

Slyszalżes W. Pan po-
wieść, że będziemy
mieli wojnę?

Non ne ho inteso parla-
re.

Nie slyszalem o tym, że
dneý powieści.

Si parla però d'un affe-
dio.

Mówią iednak o oblęże-
niu.

Si diceva, ma non é ve-
ro.

Mówiono o tym, ale nie
ieft prawda.

Al contrario si parla di
pace.

Owszem przeciwnie mó-
wią o pokoju.

Credete ch'auremo la
pace?

Mniemasz W. Pan, że bę-
dziemy mieli pokóy?

Credo di sì.

Tak mi się zdaie.

Che

roche. i krok n czas	Che si dice in corte? Si parla d'un viaggio. Quando si crede che par- tirà 'l Re?	Cóż mówią u Dworu? Mówią o podróży. Kiedyż się spodziewaia, że Król Jmć ma wy- iechać?
	Non si fa. Non si dice. Dove si dice ch'anderà?	Nie wiedzą. Nie powiadaia. Dokąd mówią, że poie- dzie?
VIII. viny. o po- ic no-	Chi dice in Franzia, chi in Germania.	Iedni mówią, że do Francyi, drudzy że do Niemiec.
	E la gazzetta che dice? Non l'ho letta. Sarebbe vero quel che si dice del Signor N? Che sene dice? Si dice che sia ferito a morte. Mi dispiacerebbe per- ch'è un galantuomo.	A gazeta co mówi? Nie czytałem iéy. Miałaz to być prawda, co mówią o Panu N.? Cóż o nim mówią? Powiadaia, że iest śmier- telnie raniony. Mocno by mnie to obe- szło, bo iest poczei- wy człowiek.
n, za- łęże- e nie e mó- e be- kóy? Che	Chi l'ha ferito? Due furfanti che l'han- no assalito. Si fa 'l perche? Corre voce che sia per aver dato uno schiaffo ad uno di loro. Non lo credo. Ne men'io. Comunque si sia, si sa- rà presto.	Któż go ranił? Dwóch psotników, któ- rzy go napadli. Wiadomoż iest dla cze- go? Biegą wieść, iż dla tego, że dał iednému z nich policzek. Nie wierzę ia temu. Ani ia. Iakkolwiek iest, wnet się o tym dowiemy. I 3 DIA-

DIALOGO IX.

ROZMOWA IX.

Per domandare d'uno.

Informuiąc się o kim.

Chi é quel gentiluomo che vi parlava poco fa?

Tóž to ieſt ten zacny człowiek, który nie dawno z W. Panem gadał?

É un Tedesco.

Ieſt to Niemiec.

Lo crederei Ingleſe.

Jam rozumiał, że Anglik:

É della parte di Saffonia.

Ieſt z ſtrony Sakſonii.

Parla beſiſſimo Franzeſe.

Mówi bardzo dobrze po Francuzku.

Sebben'è Tedesco, parla in maniera Italiano, Franzeſe, Spagnuolo, ed Ingleſe, che fra gl'Italiani, é creduto Italiano.

Chociaż ieſt Niemiec, mówi iednak tak po Włoſku, po Francuzku, po Hiſzpańſku i Angielſku, że między Włochami zdaie ſię być Włochem.

Parla Franzeſe quanto i Franzeſi medeſimi.

Mówi po Francuzku iak rodowici Francuzi.

Gli Spagnuoli lo ſtimano Spagnuolo, e gl'Ingleſi, Ingleſe.

Hiſzpani mają go za Hiſzpania, a Angliacy za Anglika.

E pur difficile d'eſſer pratico in tante lingue coſi differenti.

Trudno ieſt wprowadzić być biegłym w tylu językach tak od ſiebie różnych.

É ſtato un pezzo in quei Paefi.

Był przez nieiaki czas w tych krajach.

É un pezzo che lo conoſcite?

Dawno go W. Pan znał?

Sono

Sono due anni in circa.
E di bella presenza.

Non è ne troppo picco-
lo, ne troppo grande.
E ben fatto, e la sua sta-
tura e disinvolta.

Suona 'l liuto, la chitara.
e molti attri stromen-
ti.

Aurei a caro di cono-
scerlo, (vel) mi fareb-
be caro.

Vene procurerò la cono-
scenza.

Ove stà di casa?

Stà-quì vicino.

Quando volete ch'andia-
mo a riverirlo?

Ogni volta, che vi pia-
cerà, quando vi pia-
cerà, perch'è amico
mio intrinfeco, stret-
to.

Sarà quando vi farà
commodo, quando
aurete tempo.

V'andaremo domattina.
Vi resterò obligato.

Iest około dwóch lat.

Iest dobréy przytomno-
ści.

Nie iest ani zbyt mały,
ani zbyt rośły.

Iest urodziwy, i postaci
wspaniałéy.

Gra na lutni, na kitarze,
i na wielu innych in-
strumentach.

Miloby mi było poznać
go.

Postaram się o iego, dla
W. Pana znajomości.

Gdzie mieszka?

Mieszka tu w pobliżko-
ści.

Kiedy W. Pan chcesz,
abyśmy poszli oddać
mu naszą uniżoność?

Każdego czasu, kiedy się
W. Panu podoba, bo
iest mój uprząymy
przyjaciel.

Kiedy W. Pan będzieś
miał sposobność, kie-
dy W. Pan będzieś
miał czas.

Pójdziemy iutro.

Będę W. Panu obowiaz-
zany.

DIALOGO X.

Per scrivere.

ROZMOWA X.

O pisanu.

Date mi un foglio di carta, una penna, ed un pocco d'inchiostro.

Day mi W. Pan arkusz papieru, pióro i troche atramentu.

Entratte nel mio gabinetto, troverete sopra la tavola quanto vi sarà di bisogno.

Wnidź W. Pan do mego gabinetu. Znajdziesz W. Pan tam na stole wszystko, czego będziesz potrzebował.

Non vi sono penne.

Nie ma tam piór.

Eccone molte nel calamaio.

Oto jest dosyć w kałamarzu.

Non sono buone, non vagliono niente.

Nie są dobre, nie nic warte.

Eccone altre.

Oto są inne.

Non sono temperate.

Nie są temperowane.

Ov'è il vostro temperino?

Gdzie jest W. Pana scyzoryk?

Sapete temperar le penne?

Umiesz W. Pan pióra temperować?

Le tempero a modo mio.

Ja temperuję dla siebie.

Questa non è cattiva.

To jest nie złe.

Mentre finisco questa lettera favorite mi di far'un piego di queste altre.

Nim skończę ten list, chciej mi W. Pan, położyć te inne listy.

Che sigillo volete, che ci metta?

Jaką ie main pieczęcią zapieczętować?

Sigillate colla mia zifera, ovvero colle mie armi.

Zapieczętuj W. Pan moją cyfrą, albo moim herbem.

Che

Che cera ci metterò?

Iakim zapieczętuie lakiem?

Mettete ci della rossa, o della nera, non importa.

Zapieczętu W. Pan czerwonym, albo, czarnym, nie to nie szkodzi.

Avete messo la data.

Położyłes W. Pan datę?

Credo di sì, ma non ho sottoscritto.

Tak mi się zdaie, alem się nie podpisał.

Ai quanti siamo del mese, quanti ne abbiamo del mese?

Który miesiąca dzień mamy?

Siamo oggi agli otto, ai dieci, ai quindici, ai venti.

Mamy dziś ósmy, dziesięty, piętnasty, dwudziesty.

Mettete ci l' soprascritto. Ov'è la polvere?

Podpisz W. Pan. Gdzie jest piasek?

Non avete mai la polvere.

Nie masz W. Pan nigdy piasku.

Ven'è nel polverino.

Iest w piasecznicę.

Ecco l' vostro servò, volete che porti le lettere alla posta?

Oto iest W. Pana służący, chceś W. Pan, aby zanioś listy na pocztę?

Portate le mie lettere alla posta, e non vi dimenticate di pagare il portò.

Zanioś moje listy na pocztę, i nie zapomni od nich zapłacić.

No ho denari Signore.

Nie mam Panie pieniędzy.

Pigliate ecco un zecchino.

Weź oto masz czerwony złoty.

Andate presto, e tornate quanto prima.

Idź śpieszno, i wracay się iak nayprędzay.

DIALOGO XI.

Per comprare.

ROZMOWA XI.

O kupowaniu.

Che brama V. S. che
cerca?

Czego W. Pan potrze-
buiesz? czego W. P.
szukasz?

Vorrei un panno bello,
e buono da far'un ve-
stito.

Chciałbym sukna pię-
knego i dobrego na
suknie.

V. S. entri, vedrà quì i
più bei panni di Pari-
gi.

Wnidź W. P. zobaczysz
tu W. P. najpięknié-
sze sukna Paryzkie.

Monstrate mi 'l migliore
ch'abbiate.

Pokaż mi W. Pan. nayle-
psze, które masz.

Eccone un bellissimo, é
come si porta adesso.

Oto jest najpiękniéysze,
i iakie teraz w mo-
dzie.

E buono, ma 'l color non
mi piace.

Jest dobre, ale mi się ko-
lor nie podoba.

Eccone un'altra pezza
più chiara.

Oto jest inna sztuka ia-
śniéysza.

Il color mi piace, ma 'l
panno non é forte ab-
bastanza, é troppo sot-
tile.

Kolor mi się podoba, ale
sukno nie bardzo jest
mocne, jest zbyt cien-
kie.

Veda V. S. questa pezza,
non ne troverà di sì
bello altrove, il pan-
no é buonissimo.

Zobacz W. Pan. tę sztukę,
nie znajdziesz W. Pan
gdzie indziej tak pię-
knego, jest sukno bar-
dzo dobre.

Quanto me lo venderete
la canna, il braccio?

Po czemuż mi W. Pan
przedasz łokieć?

Senza dir'a V. S. un soldo

Zebym W. Panu szeląga
di

di troppo, vale venti
Franchi.

Signore, io non sono a-
vezzo a mercantare,
prezzolare, dite mi
di grazia l'ultimo
prezzo.

L'ho detto a V. S. tanto
vale.

È troppo caro, vene da-
rò sei scudi.

Non v'è un soldo da le-
vare.

Non aurete quel, ch'ave-
te domandato.

V. S. m'ha domandato
l'ultimo prezzo, gliel'
ho detto.

Via, via, tagliate due
braccia.

Lé giuro da galantuomo
non guadagno uno
scudo con lei.

Ecco quatro doppie, date
mi 'l resto.

Di grazia V. S. mi dia
un'altra, questa é leg-
giera, scarfa, non é di
peso.

Eccone un'altra.

Addio Signor, sono ser-
vitor di V. S.

nadto nie powiedział,
kosztuie dwadzieścia
złotych Francuzkich.

Ja nie jestem M. Panie
przyzwyczajony do
targowania się, po-
wiedz mi W. P. z łaski
swoiëy ostatnią cenę.

Powiedziałem W. Panu
wiele warta.

Zbyt jest drogo, dam W.
Panu sześć szkodów.

Ani na szeląg zmnię-
szyć mogę.

Nie będziez W. Pan te-
go miał, coś W. Pan
powiedział.

W. Pan pytałeś się mnie
o ostatnią cenę, iam
ją powiedział.

Nu, nu, odkróy W. Pan
dwa łokcie.

Przyśięgam na poczi-
wość, że i i. szkudu
od W. P. nie zyskuję.

Oto cztery czerwone zł.
zday mi W. P. resztę.

Zday mi W. Pan z łaski
swoiëy inny, ten nie
ważny.

Oto jest inny.

Bądź W. Pan zdrow, stu-
gą W. Pana jestem.

DIA-

DIALOGO XII.

ROZMOWA XII.

Per giuocare.

O graniu.

Giuochiamo una partita al picchetto.

Zagraymy z iaki raz w pikiet.

Quanto volete giuocare?

Po czemu W. Pan chcez grać?

Giuochiamo trenta soldi per passatempo.

Graymy dla zabawy po trzydzieście szelągów,

Dategi carte.

Daycie nam karty.

Vediamo a chi toccherà a fare?

Zobaczmy, do kogo należy dawać.

Tocca a voi, tocca a me.

Do W. Pana należy, należy do mnie.

Mescolate le carte, tutte le figure sono insieme.

Kartuy W. Pan, razem są wszystkie figury.

Sono mescolate abbastanza.

Dosyć są kartowane.

Alzate Signore.

Zbieray W. Pan.

Avete le vostre carte?

Masz W. Pan swoje karty?

Credo di sì.

Tak rozumiem.

Quante ne pigliate?

Wiele W. Pan bierzysz?

Piglio tutto, le piglio tutte.

Biore wszystkie.

Ne lascio una.

Zostawuję jedną.

Ho un cattivo giuoco.

Mam złą grę.

A monte.

Zrzucamy.

Signor no per questa volta.

Tę razą nie.

Avete scartato?

Odrzuciłeś W. Pan karty?

Signor no, il mio giuoco m'imbarazza.

Nie M. Panie, gra mnie moja mieża.

Dove-

- Dovete aver bel giuoco, Musisz W. Pan mieć do-
poicche non ho' nien- brą grę, bo ja nic nie
te. mam.
- Contate 'l vostro ponto. Rachuy W. Pan swój ru-
mel.
- Cinquanta sessanta. Piędziesiąt, sześćdziesiąt.
- Non vale, é buono. Nie, nie warto, dobre.
- Quinta, maggiore, quinta Kwinta maior, kwinta
al Re, quinta bassa, od Króla, kwinta mi-
quarta alla Dama, ter- nor, quarta od Damy,
za al Fante. tercyja od Niżnika.
- Ne ho altrettanto. Ja mam tyleż.
- Quattordici di Re, tre Czternaście Królów, trzy
assi, tre Dame. Tuży, trzy Damy.
- Giuocate. Gray W. Pan.
- Cuori, picche, fiori, qua- Kozy, piki, fiory, kwa-
dri. dry.
- L'asso, il Re, la Dama, il Tuz, Król, Dama, Ni-
Fante, il dieci, il no- żnik, Kralka, dziewią-
ve, 'l otto, il sette. tka, ósinka, siódemka.
- Ho perso. Przegrałem.
- Avete vinto, avete gua- Wygrałeś W. Pan.
- dagnato.
- Mi dovete trenta soldi. Winienesz mi W. P. trzy-
dzieści szelągów.
- Scusatemi, meli doveva- Przepraszam W. Pana,
te. byłeś mnie W. P. wi-
nien.
- Siamo pace, siamo pari. To kwita z nami, tośmy
sobie nic nie winni.

DIALOGO XIII.

ROZMOWA XIII.

Per il viaggio.

O podróży.

Quante leghe sono da
qui a N. N.

Wiele jest mil ztąd
do N. N.

Ci son'otto leghe.

Ośm mil.

Non vi potremo arrivar
oggi, è troppo tardi.

Nie staniemy tam dnia
dzisiejszego, jest bar-
dzo późno.

Non è più di mezzo dì,
v'arriverete ancor a
buon'ora.

Nie ma daley, iak połu-
dnie, staniecie W. Pa-
nowie jeszcze w czas.

E bella la strada?

A droga jest dobra?

Non troppo, vi sono bo-
schi, e fiumi a passare.

Nie bardzo, trzeba się
przez lasy, i rzeki
przeprawiać.

V'è pericolo per la stra-
da? è pericoloso il
viaggio?

Niemalz iakiego niebe-
spieczeństwa na dro-
dze? droga jest niebe-
spieczna?

Non sene parla, è una
strada maestra, dove
si trova gente ad ogni
momento.

Nie slychać o tym nic,
jest wielki gościniec,
gdzie ludzi znajdzie
co moment.

Non si dice, che vi sia-
no ladri nei boschi?

Nie mówią, że się roz-
boynicy w lasach
znaydują?

Non v'è nulla da temere,
né di giorno, né di
notte.

Nie ma się czego oba-
wiać ani w dzień, ani
w nocy.

Che strada bisogna pi-
gliare?

Którą drogą trzeba ia-
chać?

Quando sarete vicini al-

Przyiachawszy ku górze,
la mon-

III.

ztał

dnia
bar-połu-
7. Pa-
czas.a się
rzekiiebe-
dro-
iebe-nic,
niec,
rdzieroz-
afachoba-
ani

ia-

orze,
aon-

la montagna pigliere-
te a man dritta.

Non bifogherà dunque fa-
lir la montagna?

Signior no, non v'è ch'un
picciol colle nel bo-
sco.

E difficile la strada nel
bosco?

Non potete smarrire la
strada.

Quando sarete fuor del
bosco ricordate vi di
pigliar a man manca.

Vi ringrazziamo Signo-
re, e vi restiamo mol-
to obligati.

via via Signori, montia-
mo a cavallo.

Oy'è 'l Signor Marchese?
E andato inanzi.

Ch'aspettiamo? partia-
mo, andiamo.

Addio Signori, adio.
V'auguro un felice viag-
gio.

trzeba się na prawą
rękę udać.

Nie trzeba więc będzie
przez górę iachać?

Nie trzeba, nie masz in-
szey góry, iak tylko
w lesie mały pagórek.
Iestże trudna droga w le-
sie?

Nie możecie W Pańowie
zblądzić.

Wyiachawszy z lasu nie-
zapomniéycie się udać
w lewą rękę.

Dziękuiemy W. Panu, i
wielce iestęśmy mu
obowiązani.

Daléy M. Pańowie, śia-
daymy na konie.

Gdzie iest Pan Graff?
Poiechaj wprzód nas.

Czegoż czekamy? ie-
dźmy.

Bądźcie W. P. zdrowi.
Zyczę W. P. szczęśliwéy
podróży.

DIALOGO XIV.

*Della cena e dell'allogia-
mento.*

Eccoci giunti all'Oste-
ria.

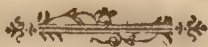
Smontiamo Signori.

ROZMOWA XIV.

O wieczerzy i noclegu.

Otośmy przybyli do
Austeryi.

Zsiądźmy Mci Pańowie.
Piglia-

- Pigliate i cavalli di questi Signori, abbiatene cura.
- Orsù vediamo, che ci darete da cenare?
- Un cappone, una mezza dozzina di piccioni, un'insalata, sei quaglie, ed una dozzina di lodole.
- Non vogliono altro le Signorie loro?
- Questo basta, dateci buon vino, e delle frutta.
- Lascino far a me, faranno contenti.
- Fate lume a questi Signori.
- Fateci cenar quanto prima.
- Prima che si siano loro cavati gli stivali, la cena sarà in ordine.
- Che si portino lassù le nostre valigie, e le nostre pistole.
- Cavatemi gli stivali, ed anderete dopo a vedere, se si sarà dato del segno ai cavalli.
- Odbierzcie konie od tych Panów, i mieycie o nich staranie.
- Nuż zobaczymy, co nam W. Pan dasz na wieszczenie.
- Kapłona pół-tuzina gołąbków, sałatę, sześć przepiórek, i tuzin skowronków.
- Niechciecie W. Panowie nic więcej?
- Dosyć tego, day nam W. Pan wina dobrego, i z owoców.
- Spuszczcie się W. Panowie na mnie, będziecie kontenci.
- Zaświećcie dla Ichmościów.
- Staray się W. P. żebyśmy iedli wieszczenie jak nayprędzay.
- Niżeli W. Panowie boby zrzucicie, wieszczenia będzie gotowa.
- Niech tu przyniosą nasze tłómoki, i nasze pistolety.
- Zciagni mi boby, i pódzieysz potym zobaczyć czyli będzie dane siano dla koni.

Li con-

Li condurrete al fiume,
ed aurete cura che sia
loro data la biada.

Aurò cura di tutto.

Signori la cena é in ordine,
s'è portato in tavola.

Andiamo a cenare Signori,
acciochè possiamo
andar al letto a buon' ora.

Dateci da lavare, dateci
l'acqua alle mani.

Sediamo Signori, mettiamoci
a tavola.

Dateci a bere, da bere.

Brindisi alle Signori loro.

E buono 'l vino?

Non é cattivo.

Il cappone non é cotto
abastanza.

Dateci de' merangoli,
delle arancie con un
poco di pepe.

Perchè non mangiate di
questi piccioncini?

Ho mangiato un piccione,
e tre lodole.

Audate a domandar'uno
scaldavivande.

Poprowadzisz ie do rzeki,
i postarasz się, aby
im dano obroku.

Będę się starał o wszystko.

Mości Panowie, wieczerza
gotowa, już iest na stole.

Pójdźmy na wieczerzę
Mości Panowie, żebyśmy
mogli w czas pójść do łóżka.

Daycie nam wody na ręce.

Siadamy Mości Panowie
do stołu.

Daycie nam pić.

Za zdrowie W Panów.

A wino dobre?

Nie złe.

Kapłon nie iest dobrze
dopieczony.

Daycie nam cytryny, i
trochę pieprzu.

Czemu W. Pan nie iesz
gołąbków?

Zjadłem gołąbka, i trzy
skowronki.

Pójdź prosz o piecyk.

K

Dite

Dite all'oste che venga a
parlarci.

Powiedz gospodarzowi,
niech przyjdzie się z
nami rozmówić.

DIALOGO XV.

ROZMOWA XV.

Per contar coll'oste.

*O porachowaniu się z
gospodarzem.*

Buona sera Signori, so-
no contente Signorie
loro della cena?

Dobry wieczór WPa-
nóm, kontenciście
WPanowie z wiecze-
rzy?

Siamo contenti, ma biso-
gna sodisfarvi.

Jesteśmy kontenci, lecz
trzeba i WPana ukon-
tentować.

Quanto abbiamo speso?

Wieleśmy wyexpenso-
wali? wydali?

La spesa non é grande.

Wydatek nie jest wielki.

Vedete quanto vi viene
per noi, per i nostri
servitori, e per i no-
stri cavalli.

Zobacz W. Pan, wiele się
W. P. należy od nas,
od naszych ludzi i od
koni.

Contino le Signorie lo-
ro, e vedranno che
sono sette feudi.

Rachuycie W. Panowie
sami, a zobaczycie, że
się należy siedm szku-
dów.

Mi pare che domandate
troppo.

Zdami się, że W. Pan za
wiele żądaśz.

Anzi so buonissimo mer-
cato.

I owszem rachuyę bar-
dzo tanio.

Quantoci fate pagar il
vino?

Wiele WPanu trzeba za-
płacić za wino?

Quin-

Quindici soldi il fiasco. Za flaszkę piętnaście szelągów.

Portate un altro fiasco, Przynies' W. Pan drugą flaszkę, a damy WPanu jutro rano siedm szkudów przy śniadaniu.

Pare ch' 'l Signor non Zdać mi się, że WPan istia bene. się nie dobrze ma.

Sto bene, ma sono affaticato e stanco. Mam się dobrze, ale jestem zfatygowany, i zmordowany.

Bisogna farsi animo. Trzeba nabrać serca, trzeba się otrząść.

Certo che sarei meglio Lepiejby mi zapewne in letto ch'a tavola. było na łóżku, niżeli przy stole.

Faccia scaldare 'l suo letto e vada a dormire. Każ WPan zagrzać swoją pościel i pójdz WPan spać.

Dite al mio servo che Każ WPan memu służącemu venga a spogliarmi. niech mnie przydzie rozebrać.

L'aspetta nella di lei camera. On czeka WPana w jego stancy.

Buona notte Signori. Dobra noc WPanóm.

Avete bisogno di qualche cosa? Potrzebujesz WPan czego?

Non ho bisogno che di Nie potrzebuję niczego, ripofare. tylko odpoczynku.

Date ordine che ci si dia Każ nam WPan dać białe lenzuola bianche. te prześcieradła.

Le lenzuola ch'auranno sono di bucato.	Prześcieradła, które W. Panowie będziecie mieli, są myte w kał- kucie.
Fateci svegliare domani a buon'ora.	Obudź nas W Pan jutro w czas.
Saranno serviti.	Nie omieszka W Panóm usłużyć.
Addio Signori, buona sera.	Bądźcie W Panowie zdro- wi, dobra noc W Pa- nóm.

DIALOGO XVI.

ROZMOWA XVI.

<i>Per montar á cavallo.</i>	<i>O wsiadaniu na konia.</i>
E cco un cavallo, che mi pare cattivo.	O to koń, który mi się zły być zdaie.
Datemi un altro cavallo, non voglio questo.	Day mi inżzego konia, tego nie chcę.
Non può andare, cami- nare.	Nie może chodźć.
E bolzo.	Iest dychawiczny.
Non avete vergogna di darmi una carogna di quella sorta?	Nie wstydzisz się takie mi dawać szkapisko?
E sferrato, é inchiodato.	Nie iest podkuty, iest za- gwoźdzony.
Bisogna condurlo dal Marescalco.	Trzeba go zaprowadzić do Marszałka.
Zoppica, é stroppiato é cieco, non ci vede.	Kulawieie, iest skaleczo- ny, iest ślepy.
Questa sella mi farà ma- le.	To siódło będzie mnie cisnęto.

Le staffe sono troppo
lunghe, troppo corte.
Allongate le staffe, tirate
sù le staffe.

Le cinghie sono marcie.
Che cattiva briglia!
Datemi la mia frusta.
Attacate, legate la vali-
gia, il mio mantello.
Sono caricate le sue pi-
stole?

Mi sono demeriticato di
comprar della polve-
re, e delle palle.

Sproniamo, andiamo più
presto.

Non ho mai visto una
più cattiva bestia.

Non vuol ne andar inan-
zi, ne in dietro.

Lasciategli la briglia.

Pigliate, le redini più
corte.

Spronate con vigore, fat-
telo andare inanzi.

Posso bene spronare, non
ne posso venir a capo.

Seendete, smontate, che
lo farò ben andare.

Strzemiona są zbyt dłu-
gie, zbyt krótkie.

Rozpuść strzemiona,
ściągnij strzemiona.

Poprągi są nie nie warte.
Co za mizerna uzdęczka!

Day mi moją różgę.

Przywiąż mi tłóмок i
płaszcz.

Pistolety WPana są nabi-
te?

Zapomniałem kupić
prochu i kół.

Ostrogami konie, po-
śpieszaymy.

Nie widziałem nigdy
gorzszey bestyi.

Niechcę iść ani w przód,
ani w tył.

Popuść mu WPan cugli.

Weź WP. króciéy cugle,
ściągni go WPan cu-
glami.

Zepnij go WPan ostro-
gami mocno, niech
idzie w przód.

Zbieram go dobrze o-
strogami, nie mogę ie-
dnak z nim do końca
trafić.

Zsiądź WPan, niech ja
go nauczę chodzić.

K 3 Avver-

Avvertite che non vi tiri un calcio.	Strzeż się W. Pan, żeby W. Pana nie uderzył nogą.
Vedete se l'ho saputo domare.	Patrz W. Pan, czyli go nie umiał uśmierzyć.

DIALOGO XVII.

ROZMOWA XVII.

Per visitar un ammalato.

Nawiedzając chorego.

Come avete passata la notte?

Także W. Pan noc prze-
szła strawił?

Malamente, non ho dormito.

Z wielką przykrością,
nie mogłem spać.

Ho avuto la febre tutta la notte.

Przez całą noc miałem
febrę.

Sento dolori per tutta la vita.

Czuję ból po całym cie-
le.

Avete preso un servizio?

Braśes W. Pan enemę?

Bisogna farvi cavar sangue.

Trzeba W. Panu krew
puścić.

M'è stato cavato sangue due volte.

Już mi dwa razy pu-
szczano.

Dove sta di casa 'l vostro Speziale?

Gdzie mieszka W. Pana
Aptekarz?

Andate a dir al Cirufico che venga a medicarmi.

Póydź powiedz Cyruli-
kowi, niech mnie
przyjdzie opatrzyć.

Non sò perche 'l Medico non viene.

Niewiem dla czego Le-
karz nie przychodzi.

Non

Non si fa cosa sia sanità,
che quando si sta male.

Bisogna farfi animo.
Sento un grande spasimo
nella mia piaga.

Siete stato purgato?
Quante medicine avete
prese?

Sono stufo di medicine.

Temo di dar in delirio.

Bevete acqua cotta.

Non pigliate altro che
brodi.

Il medico m'ha ordinato
'l siero.

Non mi posso muovere.
Datemi un guanciaie.

Accomodate 'l mio capezzale.

Tirate le cortine.

Mi vogliono (misi vuole)
cavar sangue dal piede.

Tutto ciò che prendo,
(piglio) mi par amaro.

Questa é una malattia
lunga.

Nie zna się, co to jest
zdrowie, iak w ten
czas, kiedy się cho-
ruie.

Trzeba się otrząsnąć.
Wielkie czuie zapalenie
w moiej ranie.

Przelaxowałeś się WPan?
Wieleś WPan zażywał
lekarstw?

Już mi się sprzykrzyły
lekarstwa.

Boię się, bym nie wpadł
w szaleństwo.

Pij WPan wodę prze-
warzoną.

Nie pijay WPan nic in-
nego, tylko rosół.

Doktór mi kazał pić ser-
watkę.

Nie mogę się ruszyć.

Day mi poduszkę.

Popraw mi wezgiłówek.

Pociągni franki.

Chcę mi krew puścić
z nogi.

Wszystko to, co zaży-
wam здаie mi się być
przykre.

Ta choroba jest jedna
z długich.

Quanto mi rincresce lo star in letto! Jakże mi się przykrzy
leżyć w łóżku!
Beato voi che state bene. Szczęśliwy WPan iesteś,
żeś zdrów.

DIALOGO XVIII.

Della civiltà.

Godo Signore di trovarla qui per accidente, perchè intenzionato era d'andarmene in questo momento (di questo passo) a casa sua, (da lei.)

V. S. mi fa troppa grazia, ed un onore, che non merito: ma che mi comanda Signore? in che posso io ubbidirla?

Altro non voglio Padron mio, se non assicurarla de' miei rispetti umilissimi, e nel medesimo tempo, farle una preghiera, qual'è di raccomandarmi alla protezione della Signora sua Madre, (della di lei Madre)

ROZMOWA XVIII.

O ludzkości.

Cieszę się, że W Pana tu trefunkiem zrayduję, ponieważ byłem przedsięwziął tego momentu pójść do domu iego (do niego.)

Czynisz mi W Pan wielką łaskę i honor, na który sobie nie zasłużyłem, ale cóż mi W. Pan rozkażesz, w czym bym mu mógł usłużyć?

Nic innego nie chcę mój Pańce, tylko upewnić go o moich naygłębszych uszanowaniach, i w tymże samym czasie wyrazić prozbę moją, która iest, byś mnie zalecić raczył opiece, Jéymci Matki swoiéy, (Matki iego)
per

per l'affare, ch'essa sa,
(à lei è bennoto.)

Essa puo viver sieura
(esser p̄rvasissima)
che tanto mia Madre,
quant'io viviamo di-
pendenti da'suoi cen-
ni, e che le sue pre-
ghiere sono per noi
comandi rigorosissi-
mi.

Dunque posso sperare
dalla generosità di V.
S. e dall'eccessiva bon-
tà della Signora sua
Madre, che farò fa-
vorito in quest'occa-
sione della lor'effica-
cissima interposizione.

Non ne dubiti punto Si-
gnor mio, e creda pu-
re che la madre mia,
ed io ci faremo un
sensibilissimo piacere,
servendola, e nel dar-
le prove autentiche
della nostra stima, e
del nostro rispetto.

Conosco in vero dalle
nobili sue (dalle di lei)
espressioni quanto ge-

w interesie, który iéy
iést wiadomy.

Możesz WPan być pe-
wnym, że tak Matka
moja, iako i ja ieste-
śmy gotowi na iego
skinienia, i że iego
proźby są dla nas nay-
ściślejszemi rozkaza-
mi.

Więc mogę zaufać w lu-
dzkości WPana, i w
nie zwyczajnéy do-
broci Jéymości Matki
iego, że będę wsparty
w tym powodzie nay-
skuteczniéyszym ich
przychyleniem się.

Nie wątp WPan o tym
bynaymniéy, i bądź
wprawdzie tego zda-
nia, że matka moja,
i ja ukontentuiemy
go iak nazupełniéy
przez naszą usługę i
danie gruntownych
dowodów naszego
względem niego sza-
cunku, i uszanowania.

Poznaię istotnie z szla-
chetnych iego wyra-
zów, iak iést wspania-
K 5 nero-

nerosa sia l'anima, che porta in petto, e ben m'accorgo da' suoi cordiali sentimenti esser V. S. degno figlio della degnissima sua genitrice.

Non più complimenti, nè ceremonie Signore, gli effetti, che spero favorevoli al suo negozio le daranno prove sicure della nostra servitù.

Tacerò, giacchè così essa vuole, aggiugnerò solamente, che, ottenuta la grazia, verrò da lei per ringraziarcela, e per dargliene segni di gratitudine. Mi favorisca di riverire distintissimamente per parte mia la Signora tua Madre, e sieno entrambi persuasi, che vivrò loro, (verso loro) fin'alle ceneri obligatissimo.

Ja duża, którą zachodzę z serdecznych (z wewnętrznych) ięgo sentymentów, że jesteś godnym synem naygodnięszćy swęy matki.

Dosyć tych komplementów i ceremonii, skutki, które się spodziewam, że będą pomyślne w interesie ięgo, dadzą pewne dowody naszego mu służenia.

Uczynię tak, ponieważ takowa iest WPana wola, to tylko przyłączę, że po otrzymaney łasce, przyidę do niego podziękować mu za tę, i okazać znaki wdzięczności. Racz WPan ode mnie iak naywyrażnięcy oświadczyć uniżoność Jęymci Matce swoięy, i bądźcie oboie przekonani, że żyć będę nayobowiązującym dla nich aż do śmierci.

HISTORYKI

ZABAWNE Y DOWCIPNE.

*Risposta mordace d'un
servo.*

*Odpowiedź uszczępli-
wa pewnego slugi.*

Un Neapolitano, vomo molto ricco, e faceto, aveva un servo fedelissimo al maggior segno, e perchè costui spesso pigliava à scherzo i detti, e fatti altrui: il Padrone lo faceva star zitto, col dirgli. Taci, taci, balordo, che tu sei il Re de'matti. Dispiaceva non poco al servo il vederli chiamare Re de'pazzi e dal Padrone e dagli altri servitori. Sicchè una volta che credeva 'l Padrone imporgli silenzio, chiamandolo al suo solito di Re de'pazzi, quello soggiunse: Voleffe Dio che fossi io il Re de'paz-

Devny Neapolitańczyk, człowiek bardzo bogaty, i żartobliwy, miał jednego slugę, iak może być naywierniejszego, a że ten częstokroć żartował z mowy i uczynków drugich; Pan zwykł mu być kazać milczeć, mówiąc: Milcz, milcz głupcze, jesteś Królem głupców. Nie podobało się to wielce słuzącemu, widząc, iż go i Pan, i inni słuzący nazywali Królem głupich. Dla tego raz gdy mu Pan milczeć kazał, nazwawszy go podług zwyczajn Królem głupich, rzekł: Bógby to dał, abym był Królem

zi,

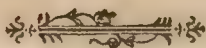
zi, e de'matti! Sarebbe maggiore 'l mio Regno di quei di tutti i Re della terra; e voi anche Signor Padrone sareste mio vassallo.

głupich i nierozumnych! Królestwo by moje było większe, niżeli wszystkich Królów ziemskich, i Pan także byłby moim poddanym.

Afluzia d'un contadino. Chytrość pewnego chłopca.

Un contadino portando una soma di legna per vendere gridava spesso, guarda, guarda. Un bestiale non volendosi scostare, fu utarto dal contadino; egli fu stracciato 'l mantello, e volendo che 'l contadino glielo pagasse, lo condusse innanzi al podestà, il quale udito il caso dal querelante, domandò al contadino, se ciò fosse vero? il quale non rispose mai. Onde il Giudice voltatosi a quel del mantello. Che vuoi tu, gli disse, ch'io faccia ad un muto? Che muto? non è muto; perchè poco fa gridava a tutta voce: guarda, guarda. S'e-

Pewny chłop niosąc wiązkę drew na targ, wołał często: strzeż się, strzeż się. Gdy w tym ieden nie ludzki człowiek ustąpić nie chciał, potrącił go chłop, i płašcz mu rozdarł. Ten chcąc ażeby mu chłop płašcz zapłacił, zaprowadził go do sądu, który wysłuchawszy żalącego się, pytał chłopca, iezeli by to prawda była? na co chłop nie nie odpowiedział. Z tąd obróciwszy się Sędzia do tego, co w płašczu, co ty chcesz, rzekł, żebym ja czynił z tym niemym? co niemy? nie iest niemy. Nie dawno na cały głos wołał, strzeż się, gli

nnych!
było
szyft-
skich,
noim

gli gradava, dovevi dun-
que guardarti, e così non
l'aurebbe stracciato 'l
mantello.

strzeż się. Jeżeli ón,
rzekł Sędzia, wołał
strzeż się, powinienes się
więc był strzedz, to byś
był nie miał płażcza
rozdartego.

chto-

Di Papa Giulio secondo.

*O Papieżu Juliuszu
drugim.*

iofac
targ,
ę się,
tym
czło-
ciał,
i
Ten
hłop
pro-
tóry
cégo
żeli-
na
pó-
róci-
ego,
ty
n ia
ym?
nie-
cały
się,
gli

Un Nobile Romano,
amico intrinseco al
Papa Giulio secondo, gli
disse, che molti si lamen-
tavano che sua santità
attendesse con troppo
calore alla guerra con-
tra i Franzesi: giacchè
Iddio gli aveva dato le
chiavi della sua chiesa,
per ferrare le porte del-
la discordia, ed aprire
quelle della reconcilia-
zione. Il Papa rispose al
Nobile: Quei tali che
dicono simili cose, non
fanno forse che San Pie-
tro e San Paolo sono sta-
ti compagni, ed ambi-
duoi Principi della chie-
sa. I Predecessori miei
si sono serviti della chia-
ve di San Pietro, adesso

Dewny Szlachcie Rzym-
ski uprząemy Pa-
pieża Juliusza drugiego
przyaciół mówił mu, iż
wielu narzeką, że ón z
zbytą żwawością pro-
wadził wojnę przeciw-
ko Francuzóm: ponie-
waż Bóg dał mu był
klucze dla zamknięcia
drzwi przed niezgodą,
a dla otwarcia tychże
zgodzie, i pokoiowi. Na
co Papież Szlachcićwi
odpowiedział: Ci, któ-
rzy tak, lub podobnie
mówią, nie wiedzą po-
dobno, że S. Piotr i Pa-
weł byli towarzyszami,
i obydwu wodzami Ko-
ścioła. Przodkowie moi
zażywali kluczów S. Pio-
tra, a ja teraz chcę spro-
i

io voglio adoperare la spada di San Paolo. Il Nobile replicò: Vostra santità saprà che Christo disse a Pietro: rimetti la tua spada nel fodero. E vero soggiunse il Papa, ma ricordatevi che Christo non lo disse prima, ma dopo che Pietro ebbe ferito.

bować miecza S. Pawła. Szlachcie znowu odpowiedział. Świątobliwość wasza wiedzieć o tym będzie, że Chrystus powiedział Piotrowi: włóż miecz twój w pochwę. Prawda jest przydał Pa pież, ale i to sobie przypomnieć trzeba, iż Chrystus to nie piérwéy Piotrowi powiedział, aż Piotr użył miecza.

D'un caso fortuito.

O nieszczęśliwym wypadku.

Un Muratore cadde per disgrazia, d'un alto tetto dove egli lavorava, e per fortuna sua cascò addosso ad un uomo che sedeva di sotto: così senza farsi molto male, amazzò quel povero uomo. Il figliuolo del quale fece citar avanti al Giudice criminale 'l Muratore, accusandolo d'omicidio. Ma 'l muratore si difese in questo modo, dicendo: amico, se io ho peccato, ne voglio

Bewny Mularz nie-
szczęśliwym wypadkiem zleciał z wysokiego dachu, na którym coś robił, i iak na swoje szczęście padł na grzbiet człowieka, który pod nim siedział: a tak bez wielkiego sobie zaszkodzenia zabił owego nędznika. Którego syn pozwał do Sędziego winowaycę Mularza, oskarżając go o zabójstwo. Ale Mularz bronił się tym sposobem, mówiąc: przy-
far

far la penitenza; monta
tu stesso in quel luogo,
d'onde io caddi, ed io fe-
derò, dove sedeva tuo
padre, così precipitan-
doti abbasso amazzami.
Se tu puoi, che io sono
ne prontto.

iacielu, ieżelim ia zgrze-
szył, chcę za to pokuto-
wać. Wyléż ty na te
mieysce, zkąd ia zlecia-
łem, a ia siędę, gdzie
siedział twóy oyciec, tak
rzuciwszy się na dół, za-
biy mnie. Jeżeli to uczy-
nić możesz, ia iestem go-
tów.

D'un Contadino.

Un contadino non po-
tette contenerfi di
ridere nel veder passar
l'Arcivescovo di Colo-
gna accompagnato da un
certo numero di soldati.
L'Arcivescovo accorto-
sene, volle saper la ra-
gione di queste risa, e
domandatogli perche ri-
desse così, il contadino
rispose, che gli pareva
cosa strana, ch'un Arci-
vescovo caminasse arma-
to, ed accompagnato, non
da Preti, ma da una man
di soldati. Soggiunse al-
lora l'Arcivescovo, sapi
balordo, ch'io sono Du-
ca, ed Arcivescovo infie-

O pewnym Wieśniaku.

Pewny chłop nie mógł
się wstrzymać od
śmiechu widząc Arcy-
biskupa Kołoińskiego ia-
dącego w asystencyi pe-
wnéy liczby żołnierzy.
Arcybiskup to postrzegł-
szy, chciał wiedzieć
przyczynę tego śmiechu;
i pytał go, dla czegoby
się tak śmiał. Chłop od-
powiedział dla tego, iż
mu się dziwno być zda-
ło, że Arcybiskup ie-
chał zbrojno, i w asy-
stencyi nie Xięży, ale
żołnierzy. Rzekł wtedy
Arcybiskup, znay prosta-
ku, że ia iestem Wodzem
i Arcybiskupem razem.
me,

me, ch'in Chiesa vado vestito da Arcivescovo, e dico l'offizio col Clero, ma in campagna vado da Duca co' miei soldati. Ho inteso, Monsignore, replicò il contadino, ma dite mi in grazia, quando 'l Signor Duca anderà a casa del diavolo, che farà del Signor Arcivescovo?

Do Kościoła iadę ubra-
ny iako Arcybiskup, i z
Duchowieństwem mó-
wię Officium; na wieś ia-
dę, iako Wódz z moié-
mi żołnierzami. Zrozu-
miałem J. W. Panie, od-
powiedział chłop, ale
racz mi z łaski swoiéy
powiedzieć: kiedy Jmé
Pan Wódz póydzie do
diabła, co wtędy będzie
z Jmé Xiędzem Arcybi-
skupem?

Dum Nobile Romano.

Il Poeta Ennio ordinò
alla sua serva che di-
cesse ad un Nobile Ro-
mano, che picchiava alla
porta, ch'ei non era in
casa. Al Nobile, benché
poco inanzi avesse con-
gli occhi propri visto
entrar il Poeta in casa,
ricevuta ch'ebbe la ri-
sposta dalla serva, si par-
ti dicendo: Mi dispiace
molto che il vostro Pa-
drone non sia in casa.
Alcuni giorni dopo, il
Poeta andò dal Gentil-

*O pewnym Szlachcicu
Rzymskim.*

Poeta Enniusz kazaf
swoiéy służący po-
wiedzieć pewnemu Szla-
chcicowi Rzymskiemu,
który kołatał do drzwi,
że go nie było w domu.
Szlachcic, chociaż piér-
wéy trochę własnemi o-
czami widział Poetę
wchodzącego do swego
domu, odebrawszy, iaką
miał odpowiedź, odszedł
mówiąc: Wielce mi się
nie podoba, że Pana wa-
szego nie masz w domu.
Po kilku dniach potym
uomo

uomo per parlargli di
cosa di gran consequen-
za con speranza di ritro-
vare e patrocinio, ed
aiuto ne' suoi urgenti bi-
sogni appresso del No-
bile. — Nel medesimo
tempo che picchiò alla
porta s'affacciò alla fi-
nestra il Nobile, e dis-
se al Poeta: il Padrone
non è in casa. Come può
egli non esser in casa,
giachè lo vedo, e mi pa-
ra, replicò 'l Poeta? Il
Nobile gli soggiunse:
Credetti io ultimamente
alla tua serva, deh per-
chè non mi vuoi creder
à me stesso? sappi adun-
que ch'io sono in casa
per altri, ma non per te.

D'un Soldato.

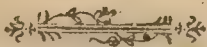
Un soldato ritrovando
in alto mare
con sua moglie in tempo
d'una grandissima tem-
pesta, vidde che i mari-
nari gittavano à tutto
potere, quante cose veni-
vano loro nelle mani,

Poeta possestò do tego
Szlachcica chcąc mówić
z nim o rzeczy wielkiéy
wagi, i spodziewając się
znaleść u niego dla siebie
wsparcie i pomoc w swo-
ich potrzebach. W sa-
mym tym czasie, kiedy
kosił do drzewi, stanął
w oknie Szlachcic, i
rzekł do Poety: nie masz
Pana w domu. Jak nie
ma być w domu, kiedy
go widzę, i ze mną mó-
wi, odpowiedział Poeta?
A Szlachcic mu rzekł:
Ja ostatniego razu gdy
był u ciebie, uwierzyłem
twoiéy służący, a ty
mnie wierzyć nie masz?
znay więc, że ja jestem
w domu dla kogo inne-
go, ale nie dla ciebie.

O pewnym Żołnierzu.

Pewny żołnierz zostaw-
iając w pośrodku morza
pod czas największéy
nawałności, widział, że
żeglarze z całej swojej
mocy rzucali wszystkie
iakielkolwiek im rzeczy
pod ręce przychodzący,

L non

non avendo rispetto alcuno per qualsivoglia sorta di mercanzia; anzi gridavano tutti che si gittassero quanto prima le cose più gravi, se non volevano perdere la vita, ed i beni insieme, il che udito dal soldato, prese subito la moglie, e la gittò nel mare, dicendo niuna cosa essergli in questo mondo ne più grave, ne più incommoda di sua moglie.

niemaiąc żadnego względu na żadne towary: owszem wołali wszyscy, żeby iak nayprędzey rzucić wszystkie rzeczy cięższe, ieżeli razem z dobrami nie chcieli życia tracić. Co słyszając żołnierz porwał natychmiast swą żonę, i rzucił ją w morze, mówiąc, iż żadney w tym świecie rzeczy cięższey i nieznośniyszey nie miał, nad swoją żonę.

D'un Pittore.

Un Pittore mostrando un cattivo quadro in presenza di molti Pittori di gran grido, si pregiava d'averlo finito in pochissimo tempo; il che sentendo Apelle, gli disse piacevolmente: Non occorre che tu ci dica d'averlo finito in poco tempo, che 'l quadro medesimo lo dice abbastanza da per se.

O pewnym Malarzu.

Pewny Malarz pokazując złe malowanie w przytomności wielu sławnych Malarzów, szczycił się, że ie w bardzo krótkim czasie skończył. Co słyszając Appelles, rzekł mu skromnie: Bez potrzeby powiadasz, żeś ie skończył w krótkim czasie, ponieważ same z siebie malowanie dosyć to iasnie powiada.

D'uno Scultore.

Disegnando i Consoli di Firenze di far una statua, chiamarono Donatello, famoso ed eccellente Scultore, il quale inteso 'l disegno, dimandò per la fattura cinquanta scudi. I Consoli senza proferirgli nulla, la diedero a far ad un altro Scultore mediocre. Costui fatta che l'ebbe il meglio che seppe, ne domandava ottanta scudi. Maravigliatissi i Consoli, gli dissero che questo era un burlarsi di loro, giacchè Donatello, uomo tanto illustre, non ne aveva domandati più di cinquanta. In somma non potendo s'accordare, rimisero la causa ad esso Donatello, il quale sentendò, che i Consoli dovessero pagare settanta scudi. Del che alteratissi ricordandogli ch'egli medesimo di cinquanta s'era voluto contentare. Donatello graziosamente disse. E vero, mi po-

O peronim Snycérzu.

Gdy przedsięwzieli Konsulowie Florencyi pewną wystawić statue, wezwali Donatella sławnego i wybornego Snycérza, który usłyszawszy o ich przedsięwzięciu, domagał się od roboty pięćdziesiąt szkodów. Konsulowie nie mu nie obiecując, dali robić innemu Snycérzowi miernie w swéy sztuce biegłemu. Ten zrobiwszy iak tylko mógł najlepiej, domagał się za nią osmdziesiąt szkodów. — Zadumieni Konsulowie, rzekli mu, iż to był nieiaki żart z nich, ponieważ Donatello, człowiek tak z swoiéy sztuki sławny, nie chciał więcej nad pięćdziesiąt. Naostaték nie mogąc się zgodzić, odesłali sprawę do samego Donatella, który zdaniem swoim przyznał, iż mu powinni byli Konsulowie zapłacić siedmdziesiąt szkod. Na którego oni obruszy-

tevo contentare; perchè auri fatto la statua in meno d'un mese: ma questo pover vomo che appena potrebbe essere mio scolare, v'è stato più di sei mesi. Così Donatello si vendicò argutamente dell'ingiuria ricevuta dai Consoli.

li się, przypominając, że ón sam piędziesięcioma chciał się kontentować. Prawda jest, odpowiedział z ludzkością Donatellus, że ja mogłem piędziesięcioma kontentować się, bobym był zrobił tę Statuę prędzey niż w'iednym mieścicu, ale ten nieborak, który ledwieby mógł być moim uczniem, więcęy ją robił niż sześć mieścicy. Tak Donatellus powetował dowcipnie krzywdy pomienioney od Konsulów.

Duno Villano.

Un Villano a cui era stata pur allora seppellita la moglie, ritornavasi à casa piangendo. Costui fù incontrato da un Buffone il quale gli domandò perchè piangeva? Perchè ho perso la moglie, rispose il contadino. L'altro gli disse: io non l'ho trovata. Lo so pur troppo, soggiunse

O pewnym Wieśniaku.

Pewny Wieśniak, któremu co tylko żona pochowana była, powracał do domu płacząc. — Którego zdybawszy pewny Błazen pytał, dla czegoby płakał? bom zgubił żonę, odpowiedział Wieśniak. — Jam iéy nie znalazł, rzekł Błazen. Wiém to bardzo dobrze, przydał Wieś-
il Vil-

il Villano, ma voglio dire, che la mia moglie é morta, del che ne rimango grandemente afflitto, e sconfolato, effendo ella ftata la più onefta Donna di quefta villa. Hai mentito per la gola, diffe allora il Buffone, perché fe foffe ftata tanto onefta, quanto tu dici, non aurebbe abbandonato il fuo marito.

śniak, ale ia to chcę mówić, że mi umarła żona, z kąd ciężko iestem strapiiony i zmartwiony, gdy ta była naypocziwizą kobietą ze wſzystkich w tęg wſi zoſtaiących. — Skłamałeś bez-wſtydnie, rzekł wtedy Błazen, ponieważ gdyby była tak pocziwa, iak ty powiadasz, tedyby nie była porzuciła ſwego męża.

D'un principal Signore.

O pewnym znacznym Panu.

Un principal Signore, affalito una mattina da ſtraordinaria fame, mandò a chiamar il ſuo cuoco, e diffe, che apparecchiaſſe ſubito il pranzo: a cui il ſervitore riſpoſe: Signore non ſono ancora ſonate le dieci, che m'importa riſpoſe allora il Padrone, che non ſiano ancora ſonate le dieci, ſe nel mio ſtomaco è già paſſato mezo di.

Pewny znaczny Pan przyciſniony iednego ranku nadzwyczajnym głodem, kazał zawołać ſwego kucharza, i powiedział, aby natychmiaſt zgotował obiad, któremu ſłużący rzekł, nie maſz Panie ieſzcze dzieſiatég. Co to ma do tego, że niema dzieſiatég ieſzcze, odpowiedział Pan, kiedy u mnie na żołądki już po południu.

*D'un Molinajo.**O pewnym Młynarzu.*

Un Molinajo passando col suo asino per una piazza, dove si trovavano certi gentiluomini, dava continue bastonate a quella povera bestia. Il che veduto ch'ebbe uno di quei Cavalieri gli domandò, perchè bastonasse tanto crudelmente quel povero animale? — Allora il Molinajo, cavatosi il cappello, e fatta una gran riverenza all'asino, disse, scusate mi Signor asino, perchè non credeva, che aveste amici in Corte.

Młynarz nieiaki iadąc swym osłem przez ulicę, na któręý się pewni zacnego urodzenia znaydowali ludzie, bił ustawicznie tę nędzną bestyę. Co widząc ieden z tych Kawalerów, pytał go, dla czego by z nią tak okrutnie postępował? Wtedy Młynarz zdiawszy kapelusz i ukłoniwszy się nisko osłowi rzekł, wybacz mi Pannie Osle, bom nie wiedział, że ty masz przyjaciół i na Królewskim Dworze.

*D'un Paroco.**O pewnym Plebanie.*

Passando un Vescovo per una villa, incontrò un Curato, che lavava pubblicamente le sue biancherie ad'un ruscello del che sdegnato il Prelato, gli disse: Chi è quel asino, che v'ha fatto Prete? A cui il buon Paroco con bel modo ri-

Przeieżdżając pewny Biskup przez jedną wieś, trafił na Plebana, który publicznie przy strumyku mył swoją bieliznę. Na co rozgniewany Prałat rzekł mu. Cóż to to był za osieł, który cię wyświęcił? Któremu poczciwy Pleban odpowiedział:

spose: Vossignoria Illu-
strissima & Reverendissi-
ma.

wiedział: J. W. W. Pan
Dobrodz.

D'un Filosofo.

O pewnym Filozofie.

Fu domandato ad un
Filosofo per qual ra-
gione si dava più tosto
la limosina à ciechi ed à
zoppi, che a Filosofi? A
che il Savio così rispose,
perché più si teme di-
ventar cieco e zoppo,
che Filosofo.

Fytao pewnego Filo-
zofa dla iakiędy przy-
czyny prędzëy dawano
iałmużnę ślepym i kula-
wym, niżeli Filozofóm?
Dla tego, odpowiedział
Mędrzec, że każdy bar-
dziędy się obawia zostać
ślepym i kulawym, ni-
żeli Filozofem.

D'un Ladro.

O pewnym Złoczyńcy.

Essendo un ladro stato
condannato alla mor-
te, mentre si leggeva la
sentenza nella quale era-
no mentovate tutte le
sue sceleraggini, diceva
continuamente, ho fatto
ancor peggio. Essendo
poi finalmente doman-
dato, che cosa poteva
aver fatto, che fosse peg-
giore? rispose, mi sono
lasciato prendere in car-
cere.

Pewny złoczyńca będąc
skazany na śmierć,
gdy mu czytano Dekret,
w którym wzmiankowa-
ne były wszystkie jego
zbrodnie, mówił ustaw-
icznie, uczyniłem ieszcze
coś gorszego. Gdy na-
koniec spytany był, co-
by to uczynił, coby gor-
szego było? to odpo-
wiedział, że się dał
zchwycić do więzienia.

D'un Barbieri.

Un Gentiluomo volendo scherzar con un astuto Barbieri suo vicino, gli disse: Quanti Becchi siete nella vostra strada? Al quale il Barbieri rispose: siamo incirca una dozzina, senza contarci Vossignoria.

O pewnym Barbierzu.

Pewny Szlachcic chcąc żart uczynić z iednego Barbierza swego sąsiada, rzekł mu: Wiele was jest kozłów na waszém ulicy? Któremu Barbierz odpowiedział: Jest nas dwunastu, nie rachując W Pana.

D'un Ladro.

Essendo un Ladro condotto alle Forche, il Confessore l'esortava alla morte dicendo: quanto felice siete voi caro fratello, potendo sperare di cenar oggi in compagnia di Dio, e degli Angeli in Paradiso. Caro Padre, gli disse allora l'altro, mi fareste un favor singolare, se vi voleste andare in mia vece, perché vi giuro, che per ora non ho fame.

O pewnym Złoczyńcy.

Pewnego Złoczyńcę prowadzono go na szubienicę, Spowiednik sposobił na śmierć, mówiąc: iak jesteś szczęśliwy kochany bracišku, gdy możesz się spodziewać dnia dzisiejszego iść wieszczę w towarzystwie z Bogiem i Aniołami w Raju. Kochany Oycze, rzekł mu ten wtedy, uczyniłbyś mi wielką łaskę, gdybyś chciał pójść na miéysce moje, bo ja ci poprzysięgam, że nie jestem teraz głodny.

*Di Pico della Miran-
dola.**O Piku Miranduli.*

Stando certi Cavalieri ammirando la vivacità e prontezza d'ingegno di Pico della Mirandola, che pure non aveva compito ancora l'anno nono dell'età sua: un vecchio goffone venne a dire in presenza di questo spiritoso Principino: Quando gli fanciulli nella tenera età loro hanno tanto ingegno, diventano poi nell'età matura stupiti, egroffi. Allora disse Pico: se ciò, che dite é vero: bisogna certo, ch'abbiate avuto nella vostra fanciullezza un eccellentissimo ingegno.

Gdy pewni Kawalero-
wie stali zadumieni nad żywością, i bystro-
ścią dowcipu Pika Mi-
randuli, który wpra-
wdzie nie spełnił był ie-
szcze roku dziewiątego
swoiego wieku, nieśiaki
starzec nie ludzki rzekł
w przytomności tego tak
dowcipnego młodego
Xiążęcia: Kiedy które
dzieci w młodym swoim
wieku mają taki dowcip,
stają się w wieku pode-
szłym tępemi i głupiem.
Wtedy odpowiedział Pi-
kus, jeżeli to, co powia-
dasz, jest prawda, to ty
musiałeś w dzieciństwie
naybystrzyszy mieć do-
wcip.

*D'un Francescano, ed'un
Ministro Calvinista.**O pewnym Bernardynie
i o Ministrancie Kal-
wińskim.*

Arrivarono nell'istesso
tempo un France-
scano, ed un Ministro
Calvinista alla ripa d'un

Przyšli w iednym cza-
sie Bernardyn, i Mi-
nistrant Kalwiński do
brzegu pewney rzeczki,
L 5 finuj.

fumicello sopra il quale non c'era ponte per passarvi, e perciò tirarono la sorte tra di loro per vendere a chi di loro toccherrebbe di portar l'altro di là dal fiume. Il Frate avendo perduto, prese il Ministro sopra le spalle, lo portò fin al mezzo del fiume, ove guinto che fù, gli dimandò se portava danari in saccoccia? Il quale avendogli risposto di sì, lo gettò subito nell'acqua, dicendò: La Regola del nostro Padre S. Francesco mi proibisce di portar danari.

na kóróy nie było mostu dla przýsćia, i dla tego rzucili los między siebie, kóróy kóróego miał przeńieść na drugą stronę rzeki. Zakonnik gdy przegrał, wziął Ministra na ramiona i niósł go aż na śród rzeki, gdzie przýszedłszy pytał go, czyliby nie miał w kieszeni pieniędzy? kóróy, gdy odpowiedział że ma, rzucił go natychmiast w wodę, mówiąc Reguła Oyca naszego S. Franciszka zabrania nam nosić pieniędzy.

De' certi Ladri.

O pewnych Złodzieiach.

Essendo certi Ladri entrati di notte in una casa, la spogliarono de' più ricchi mobili, e mentre attendevano a portar via la preda, sopraggiunse la Guardia, che domandò loro, dove portavano quelle robbe? Al che uno de' Ladri rispose: Il Padrone di que-

Wlazłszy nieiacy Złodzieie w nocy do pewnego domu, ogościli go, z naybogatszych sprzętów, i có tylko zaczęli unosić łup swój, nadeszła Gwardya, która pytała onych dokądby te niesli rzeczy? Kóróy ieden z Złoczyńców odpowiedział. Pan tego do-
sta

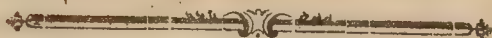
sta casa è passato di questa vita, e però ci è stato comandato di portar tutte queste robbe in un'altra casa. Ciò, disse uno di quelli della Guardia, come può egli essere, poichè non vi si sente nessuno, che pianga? Allora rispose il ladro: abbiate pazienza fin a domani ch'udirete quai lamenti vi si faranno. Aveva ragione il furfante, imperochè nel far giorno, accortisi quei di casa del Ladroneccio, fecero tanti stridi, e lamenti, che la Guardia fù costretta d'accorrervi, ove intese poi il vero senso delle parole del ladro.

mu. przeniósł się z tego świata, i dla tego rozkazał nam przenieść wszystkie te rzeczy do innego domu. Jak to być może, rzekł jeden z Gwardyi, kiedy nie słychać nikogo ktoby płakał? Odpowiedział wtedy złodziey. Mięćcie tylko cierpliwość do rana, a usłyszycie, jakie tam będą krzyki. Miał racyę ten oszust to mówić, ponieważ nazajutrz postrzegłszy się, że dóm okradziony, taki płacz i krzyk uczyniono, że Gwardya była przymuszona przybieść tam, gdzie zrozumiała potym prawdziwy sens słów złodzieia.

IL FINE.

KONIEC.

REIESTR

Rzeczy znaczniéjszych zawierających się
w téy Grammatyce.

	Karta,
O pronuncyacyi - - - - -	2.
ROZDZIAŁ I. o Imieniu - - - - -	5.
Imiona wielkość oznaczające - - - - -	6.
— oznaczające pogardę - - - - -	tamże.
— oznaczające mnogość i obfitość - - - - -	tamże.
— umniejszenie - - - - -	tamże.
— przydatne porównywane przez stopnie - - - - -	7.
— rachunkowe - - - - -	8.
— porządkowe - - - - -	tamże.
— dzielące - - - - -	tamże.
§. 1. O artykule - - - - -	9.
§. 2. O rodzaju - - - - -	11.
§. 3. O liczbie - - - - -	13.
§. 4. O spadkowaniu, czyli deklinacyi - - - - -	tamże.
Przykład Deklinacyi z Artykułem il - - - - -	16.
— z Artykułem lo - - - - -	tamże.
— z Artykułem lo apostrofowanym - - - - -	17.
— z Artykułem la - - - - -	tamże.
Przy-	

R E I E S T R.

Karta.

Przykład Deklinacyi z Artykułem la

apostroflowanym - - - - - 18.

— z Artykułem nie determinującym - tamże.

— z Artykułem nie determinującym
apostroflowanym - - - - - 19.

O imionach nie porządkowych - - - tamże.

ROZDZIAŁ II. o Zaimkach - - - 20.

§. 1. O zaimkach osobistych - - - 21.

Deklinacya Osoby pierwszej - - - tamże.

— Osoby drugiej - - - tamże.

— Osoby trzeciej rodzaju męskiego - - 22.

— Osoby trzeciej rodz. bięłogłow. - tamże.

§. 2. O zaimkach posiadających - - - 25.

— skazujących - - - 26.

— pytających się - - - 27.

— przypominających - - - 28.

— nie określonych - - - 30.

ROZDZIAŁ III. o Słowie - - - tamże.

Koniugacya słowa posittkuiącego avere mieć - 31.

— słowa posittkuiącego essere być - - 35.

Przykład Koniugacyi pierwszej amare

kochać - - - - - 40.

— drugiej Koniugacyi temere bać się - 44.

— trzeciej Koniug. leggere czytać - - 48.

— czwartej Koniug. sentire słyszeć - - 50.

O słowach cierpiących trzeciego gatunku,

i ściągających się - - - - - 53.

Koniugacya słowa cierpiącego - - - 54.

Kon-

R E I E S T R.

Karta.

Koniugacya słowa trzeciego gatunku -	54.
— słowa ściągającego się -	tamże.
O słowach trzecio-osobnych -	55.
O słowach nie porządkowych Deklinacyi	
pierwszey -	58.
Andare iść -	tamże.
Dare dać -	60.
Fare czytać -	62.
Stare stać -	64.
— drugiey Deklinacyi -	66.
Cadere padać -	tamże.
Parere zdawać się -	67.
Sapere umieć -	69.
Tenere trzymać -	70.
Sedere siedzieć -	71.
Dovere musieć -	tamże.
Volere chcieć -	72.
Potere móc -	73.
Vedere widzieć -	74.
— trzeciey Koniugacyi -	75.
Dire mówić -	tamże.
Togliere znosić -	76.
Addurre przyprowadzić -	77.
Porre kłaść -	78.
Scogliere obrać -	79.
Spegnere ganić -	80.
Sciogliere rozwiązać -	81.
Volgere obrócić -	82.

Co-

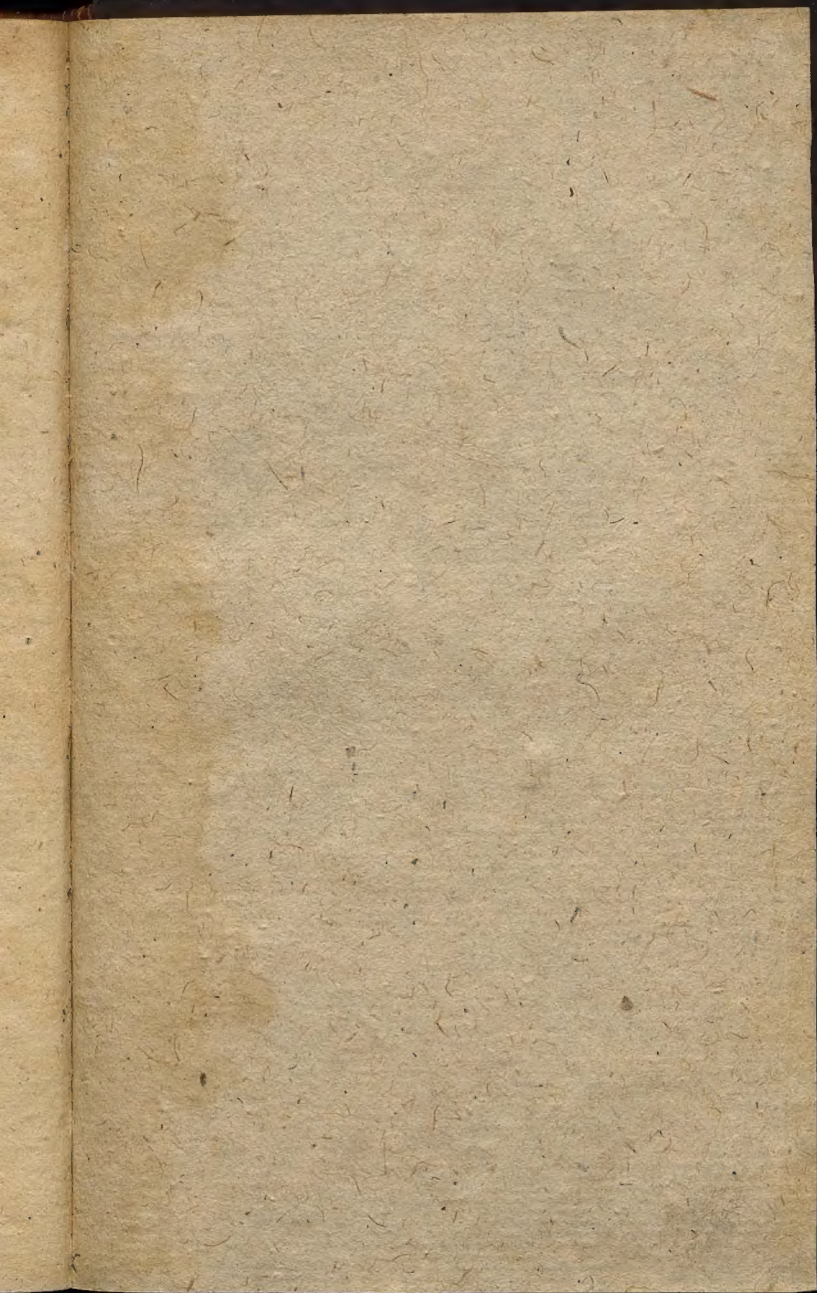
REIESTR.

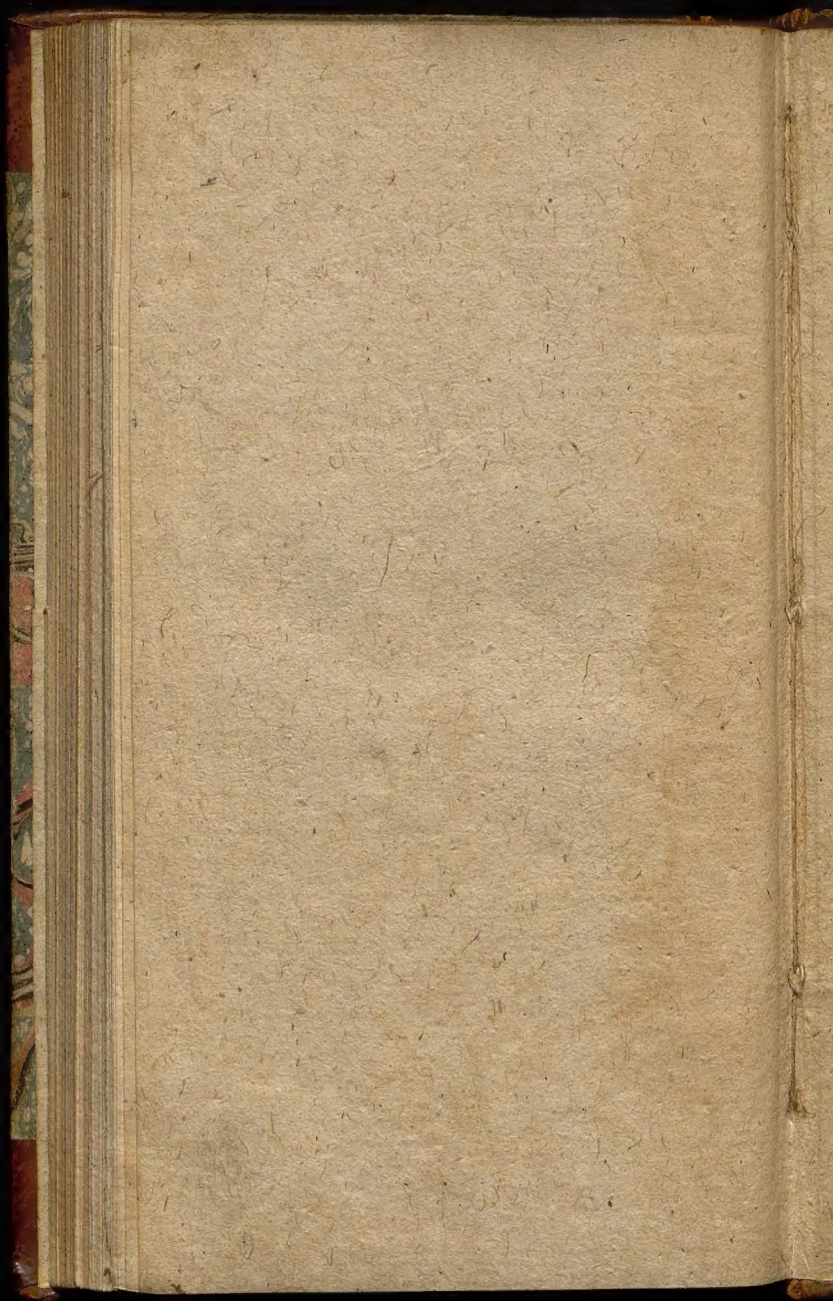
	Karta.
Conoscere znać - - - - -	83.
— czwartę Koniugacyi - - - - -	86.
Salire wstępować - - - - -	tamże.
Venire przyiść - - - - -	87.
Morire umierać - - - - -	88.
Udire słyszeć - - - - -	89.
Ufcire wyiść - - - - -	90.
O słowach kończących się na isco - - - - -	92.
O słowach nie całych, czyli nie dosłatko- wych - - - - -	tamże.
ROZDZIAŁ IV. o Rodzaiach uczesnictw - - - - -	93.
ROZDZIAŁ V. o Przysłowiu - - - - -	96.
ROZDZIAŁ VI. o Przekładaniach - - - - -	98.
ROZDZIAŁ VII. o Łączeniu - - - - -	100.
ROZDZIAŁ VIII. o Wtrąceniu - - - - -	101.
Słownik - - - - -	102.
Rozmowy - - - - -	120.
Historyjki zabawne i dowcipne - - - - -	155.
Salire postępować na karcie 87, trzeba poprawić wstępować, i tak tę całą Koniugacyą dekli- nować.	

BIBLIOTHE. UNIV.

Biblioteka Jagiellońska

stdr0024870

